

Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamas projektas Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001
„Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“

TEATRO VIDURINIO UGDYMO BENDROSIOS PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO REKOMENDACIJOS

Įgyvendinimo rekomendacijas parengė:

dr. Rasa Vasinauskaitė ir Rasa Ercmonienė–Varnė

Turinys

1. Dalyko naujo turinio mokymo rekomendacijos.....	2
2. Veiklų planavimo ir kompetencijų ugdymo pavyzdžiai	13
3. Skaitmeninės mokymo priemonės, skirtos BP įgyvendinti	51
4. Literatūros ir šaltinių sąrašas	63
5. Užduočių ar mokinių darbų, iliustruojančių pasiekimų lygius, pavyzdžiai.....	66

1. Dalyko naujo turinio mokymo rekomendacijos

Teatro dalyko naujo turinio rekomendacijos viduriniam ugdymui skirtos padėti mokytojams ir mokiniams įsisavinti kompetencijomis grįstą mokymą(si), pateikti reikalingą informaciją planuojant pamokas, organizuojant veiklas, rengiant ilgalaikius planus, ieškant naudingos dalykinės ir vaizdinės informacijos. Užduočių ir mokinių darbų pavyzdžiai supažindina su šiuolaikinėmis [integruotomis] teatro pamokomis bei kontaktinio ir nuotolinio ugdymo metodais, iliustruojančiais pasiekimų lygius.

Atnaujintos Bendrosios Teatro programos viduriniam ugdymui tikslas – siekti:

- kad mokiniai pasitikėtų savo kūrybiniais gebėjimais ir norėtų tobulėti kurdami bei pažindami teatro meną;
- drąsiai ir kūrybiškai reikštų savo mintis, jausmus, požiūrį teatrinės raiškos priemonėmis, teatro formomis;
- gebėtų interpretuoti ir vertinti teatro meną, teatrinius reiškinius bei kontekstus remdamiesi asmenine patirtimi, įgytomis žiniomis;
- įvertintų ir įsivertintų teatrinės patirties reikšmę asmeniniam tobulėjimui, renkantis tolesnes studijas ar profesiją, įsitraukdami į kultūrinį ir socialinį gyvenimą.

Teatro dalyko ugdomos kompetencijos:

Kūrybiškumo – kaip meninių idėjų, sumanymų generavimo ir jų kūrybiško realizavimo teatro raiškos, teatro supratimo ir vertinimo bei teatrinio reiškinio ir kontekstų pažinimo veiklose;

Komunikavimo – kaip kūrybiško ir atsakingo bendravimo bei bendradarbiavimo vaidinant, kuriant, pristatant savo kūrybą, taip pat analizuojant ir vertinant teatrinis pavyzdžius bei reiškinius;

Pažinimo – kaip savęs ir pasaulio, nacionalinės ir kitų kultūrų pažinimo, kultūrinės ir pilietinės savimonės, empatiškumo ugdymo visose su teatro menu ir socialine teatrinės kūrybos prigimtimi susijusiose veiklose, taikant įgytą patirtį kasdieniame gyvenime, mokantis, dalyvaujant mokyklos, bendruomenės kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime;

Kultūrinė – kaip kultūrinės ir estetiškos nuovokos ugdymosi, meninių ir kultūrinių, tiesiogiai ir netiesiogiai su teatro menu susijusių kontekstų pažinimo, gebėjimo vertinti kultūrų įvairovę, nacionalinį ir kitų Europos bei pasaulio tautų (šalių) kultūrinį palikimą, taip formuojant kultūrinį sąmoningumą ir vertybines nuostatas;

Pilietiškumo – kaip bendruomeniškumo, istorinės ir kultūrinės atminties, tautinio paveldo, socialinės ir pilietinės atsakomybės puoselėjimo dalyvaujant teatro raiškos ir teatro kūrybos veiklose, mokyklos, bendruomenės, nacionaliniuose ir tarptautiniuose renginiuose, pilietinėse akcijose, prisidedančiose prie bendražmogiškų vertybių, empatiškumo ugdymo, visavertės ir brandžios asmenybės formavimo;

Socialinės, emocinės ir sveikos gyvensenos – kaip dvasinio, emocinio, socialinio ir fizinio mokinių saugumo, savijautos, sveikos atmosferos ir palankaus mikroklimato sukūrimo ir palaikymo tiek teatrinės raiškos ir kūrybos, jos pristatymo, teatrinio reiškinio pažinimo ir vertinimo veiklose klasėje, mokykloje ir už jos ribų, tiek kasdieniame gyvenime;

Skaitmeninė – kaip gebėjimo pažinti ir valdyti skaitmenines technologijas, kritiškai ir atsakingai naudotis jomis ugdantis, dirbant ir dalyvaujant kultūriniame, meniniame bei visuomeniniame gyvenime. Teatro srityje – tai dirbtinio intelekto panaudojimas teatro raiškai, kūrybinių sumanymų bei idėjų įgyvendinimui ir sklaidai, komunikavimui tarp (su) artimomis ir tolesnėmis bendruomenėmis.

Teatro dalyką sudaro trys pasiekimų sritys:

1. Teatro raiškos pasiekimai – tai atlikimo, kūrybos, kūrybos pristatymo ir refleksijos gebėjimai bei žinios. Vaidmens kūrimas, kūrybiniai sumanymai (idėjos, etiudo scenarijus, režisūra, scenarijaus kūrimas, sceninis apipavidalinimas, muzikinis sprendimas), vaidinimų ir (ar) kitų teatro reiškinio pristatymas fizinėje ar skaitmeninėje erdvėje, įsivertinimas ir įgytos patirties refleksija. Visos šios teatrinės raiškos veiklos padės mokiniams suprasti, kad teatro menas ir teatrinė kūryba remiasi ne vien prigimtiniiais sugebėjimais ar talentu, bet reikalauja specialaus ruošimo(si), tikslingo ugdymo(si).

2. Teatro supratimo ir vertinimo pasiekimai aprėpia teatrinį reiškinių ar teatrinės kūrybos pavyzdžių, kuriuos mokiniai stebi ir (ar) kuriuose dalyvauja, analizavimo, interpretavimo ir vertinimo gebėjimus. Analizuodami teatrinę kūrybą mokiniai įsisavina teatrinės raiškos ir kūrybos elementus bei priemones; interpretuodami – nusako teatro kūrinio temą, įvardija prasmę(-es); vertindami – išsako ir pagrindžia savo nuomonę apie kūrinį. Teatro supratimo ir vertinimo gebėjimai svarbūs formuojantis estetinei mokinio nuovokai, kritiniam mąstymui, teatro meno savitumo supratimui.

3. Teatrinį reiškinių ir kontekstų pažinimo pasiekimai aprėpia teatrinį reiškinių (jų žanrų, stilių, formų) istoriniuose ir kultūriniuose kontekstuose supratimą ir žinias, gebėjimą jas taikyti teatrinėje raiškoje ir kūryboje, analizuojant bei vertinant teatrą, susiejant šiuos vertinimus su asmenine patirtimi, poreikiais bei vertybėmis. Teatrinį reiškinių ir kontekstų pažinimas koreliuoja su mokinio gebėjimu orientuotis teatro meno įvairovėje, įprasinti teatro poreikį mokymosi procese, kasdieniame ir (ar) kultūriniame, visuomeniniame gyvenime.

Ugdymas teatro raiška – viena veiksmingiausių estetinio ir kultūrinio išprusimo, taip pat lyderystės, savarankiškumo, kūrybiškumo, drąsos ir pasitikėjimo savimi, laisvos saviraiškos ugdymo formų. Kūrybiškumas visuomet buvo valstybės pažangos variklis, Lietuvos pažangos strategijoje centrine ašimi neatsitiktinai įvardijamas atviras, kūrybingas ir atsakingas žmogus. Teatro metodai itin svarbūs tokio žmogaus ugdymui – jie skatina ieškoti savo kelio, nebijoti neigiamo aplinkinių vertinimo, turėti drąsos klysti ir rasti sprendimų pozityviam rezultatui pasiekti. Vienas pagrindinių teatro raiškos ugdymosi aspektų – vaidybos technikos, padedančios jaunam žmogui išlaisvėti, ugdančios bendravimo ir bendradarbiavimo įgūdžius, mokančios spręsti problemas, valdyti emocijas, argumentuoti savo nuomonę. Teatro programa – optimalus būdas ugdyti kalbinius gebėjimus; susitikdami su turtinga dramos kalba, mokiniai atveria žodžio žavesį, jo tiesioginių reikšmių ir potekusių talpumą, intonacijų įvairovę – įtikinamą, prasmingą ir veiksmingą kalbėjimą.

Teatro supratimas ir vertinimas neatsiejamas nuo susitikimų su teatro meno pasauliu, kuris nuolat keičiasi, atnaujinantis vis naujus kūrybos ir pokalbio su žiūrovais būdus. Teatrui būdinga kritinė laikysena, socialinių ir visuomeninių problemų aktualinimas, tad ir jo supratimas bei vertinimas neatsiejamas nuo kritinio mąstymo ugdymo, mokymosi argumentuotai ginti savo požiūrį, pagrįsti kūrybines idėjas, pilietinę poziciją kalbant svarbiomis visuomenei temomis (pvz., lygių galimybių, pamatinių ES laisvių ir vertybių, migracijos ir emigracijos, klimato krizės, elgesio atominės grėsmės ar pandemijos atveju, aplinkos taršos mažinimo, atliekų rūšiavimo ir kt.).

Teatrinį reiškinių ir kontekstų pažinimą rekomenduojama sieti su lietuvių ir užsienio literatūros, tautosakos, visuotinės ir Lietuvos istorijos, kitų meninio ugdymo dalykų (dailės, muzikos, šokio, kino, fotografijos) temomis bei atsižvelgti į integralias teatro galimybes su dorinio, etnokultūrinio, technologijų, socialinių ir gamtamokslinių dalykų ugdymo turiniu. Tokiu būdu mokinsys geriau supras istorinių, socialinių, kultūrinių kontekstų visumą, jų įtaką meno raidai.

Teatro dalykas leis pasirengti brandos darbui, kuris apima platų tyrimų spektrą, suteikiantį mokiniui galimybę nagrinėti jį dominančią problemą, kelti idėjas, pačiam rinktis temas ir išbandyti akademinį mokymąsi.

1.2. Metodai ir būdai kaip mokyti naują teatro turinį

Bet kuri kūrybinė veikla neatsiejama nuo mąstymo, vaizduotės, pojūčių, intuicijos, žinių, gebėjimo surasti, analizuoti reikiamą informaciją ir ją pateikti. Šio amžiaus mokinių pažintinės kompetencijos, pasak psichologų, dažnai pasiekia suaugusiųjų lygį. Informacijos apdorojimo gebėjimai, dėmesio sutelktumas, psichinis lankstumas bei veikliosios atminties atnaujinimas būna pasiekęs piką, todėl visi mokymosi metodai viduriniame ugdyme, lyginant su ankstesnių klasių koncentrais, įgauna kitą reikšmę. Pasak L. S. Vygotskio, paauglystė su jai būdingu savimonės formavimusi trunka iki 18 metų. 18–25 metų laikotarpį psichologas vadina brandaus amžiaus tarpsnių pradine grandimi. III–IV gimnazijos klasių mokinsys atsiduria ties įvairiais socialiniais, moraliniais ar profesinio apsisprendimo klausimais, ieško savo tapatumo. Teatrinis ugdymas gali padėti jam pilnavertiškai aiškintis išskylančius klausimus, empatijos, vaizduotės, aktorinio veiksmo pagalba patirti įvairių išgyvenimų ir, panaudojant įvairias teatrinės priemones, rasti išeitį iš įvairių, net pačių kebliausių situacijų. 18-mečio paauglio mąstymas iš esmės išgyvena moratoriumo būseną, būdingą psichosocialinės raidos laikotarpiui, kai žmogus yra

tarp vaikystės ir suaugusiųjų pasaulio, tarp vaikystėje įsisavintų dorovės normų ir tokios etikos, kurią dar teks išsiugdyti suaugus (Lemme, 2005). Jaunuoliai, ieškodami visuomeninių vertybių – savojo tapatumo kelrodžių, susiduria su ideologijomis. Kad netaptų savo pačių bejėgiškumo ar abejingumo aukomis, paaugliai turi vienaip ar kitaip save įtikinti, jog suaugusiųjų pasaulyje klestintys asmenys kartu prisiima ir atsakomybę už savo veiksmus ir poelgius (Erikson, 2004). Paauglys, kuriam nepavyksta išspręsti tapatumo krizės, patiria netikrumo jausmą. Nepasiekdami aiškaus tapatumo jaunuoliai gali susirgti depresija, jie nepasitiki savimi, darosi nepatenkinti visuomene ir santvarka. Paaugliai užsidaro savame pasaulyje, atitrūksta nuo aplinkos, nesiekia gyvenimo tikslo, nes neranda gyvenimo prasmės (Erikson, 1993).

Atliepdama šias aktualijas ir siekdama išsiaiškinti bei pagrįsti teatro pamokų reikšmę paauglių gyvenimui, Lietuvos Teatro pedagogų bendruomenė 2021 m. atliko abiturientų apklausą. Atsakymuose (gautuose iš anketų, interviu, atvejo tyrimų, mokinių padėkų, laiškų ir kt.) vyrauja mintys, kad teatras yra reali pagalba sprendžiant tapatybės klausimą, teatro priemonių pagalba „uždeganti žalią šviesą“ į laimingo gyvenimo paieškas, savęs radimą, gebėjimą kurti ir improvizuoti, stiprintą savivertę, kokybišką perėjimą iš vidurinės mokyklos į universitetą bei profesinę veiklą.

Kokie teatro metodai padeda atskleisti III–IV gimnazijos klasių mokiniams jų talentus, išsiugdyti ir įtvirtinti bendrąsias kompetencijas, reikalingas jų tolimesniam tobulėjimui besikeičiančiame pasaulyje? Atsakymas – visi. Teatro metodų unikalumas slypi jų universalume ugdyti kūną ir protą, intuiciją ir empatiją, vaizduotę ir improvizacinius bei organizacinius gebėjimus. Šiose rekomendacijose pateikti patikrinti praktiškai ir nauji metodai, atsiradę bendraujant teatro pedagogams seminaruose, semiantis patirties iš vienas kito profesinės veiklos, tikimės, padės mokytojui pasirinkti labiausiai tinkamus jo klasei ar Teatro pamokas pasirinkusiai grupei. Atsižvelgiant į mokinių gebėjimus bei poreikius, viduriniam ugdymui rekomenduoti *Dokumentinio teatro, Tyrimo, Gyvųjų paveikslų (Vivant Tableau), Teatro sporto, Socialinio teatro, Teatrinių etiudų, Žaidimų (režisūrinių, vaidmenų, kt.), Psichofizinių teatro pratimų, Improvizacijos, Viešosios kalbos, Folkloro teatro, Poezijos teatro, Radijo teatro*, taip pat *video kūrimo* ir kiti ugdymo(si) metodai, formos bei būdai.

Dokumentinis teatras. Tai teatro forma, kurios pagrindas – autentiška šaltinių ir dokumentų, realių žmonių interviu ir (ar) pasakojimų medžiaga aktualia tema. Dažnai tai socialinės (socialinės atskirties), politinės (svarbių politinių įvykių, istorinių datų ar reiškinių), ekonomines problemas naujai atskleidžianti medžiaga, kurią kūrėjai adaptuoja sceninės raiškos priemonėmis, maksimaliai išsaugodami medžiagos autentiškumą. Dokumentinio teatro kūrimo etapai: 1. problemos ir idėjos apibūdinimas, uždavinių bei tikslo suformulavimas – kokia mintis, informacija turi būti perduota žiūrovams, kas yra pagrindiniai tos minties perdavėjai (pvz., dokumentinio LNDT spektaklio „Žalia pievelė“ veikėjai ir atlikėjai – įvairaus amžiaus Visagino gyventojai, tiesiogiai ar per artimuosius paveikti ir tebeveikiami Ignalinos atominės elektrinės uždarymo); 2. imami interviu iš žmonių, susijusių su nagrinėjama problema, interviu pagrindu rašomas scenarijus; 3. repeticijos pagal scenarijų ir rezultato pristatymas. Dokumentinio teatro aštuoniolikos pamokų ciklo pavyzdys pateikiamas *Veiklų planavimo ir kompetencijų ugdymo pavyzdžių* skyriuje.

Gyvieji paveikslai (Vivant Tableau). Tai „Gyvųjų paveikslų“ metodas, sujungiantis dailės (vaizduojamojo meno) ir teatro žinias bei galimybes. Galima pasirinkti tiek klasikinių laikotarpių, tiek modernios ar šiuolaikinės dailės pavyzdžius; gyvieji paveikslai ugdo mokinių kūrybiškumą, pastabumą, pažinimo bei kultūrinę kompetencijas. Gyvųjų paveikslų kūrimo etapai: 1. pasirenkamas paveikslas, aptariamas jo autorius ir stilius, laikmetis, paveikslo sukūrimo aplinkybės, surašomi visi jame vaizduojami objektai – žmonės, daiktai, gamtos reiškiniai, spalvos, nuotaika ir pan.; 2. kiekvienas mokinys pasirenka vieną „objektą“, kurį perteiks per vizualizaciją (pvz. berniukas, autobusas, odinis kėdės atlošas, dėžutė, sūkurys, kt.) ir sustoja į gyvą paveikslą taip, kad jų vieta atitiktų vietą paveiksle; 3. visi pasako savo objekto pavadinimą ir ką jis, jų nuomone, simbolizuoja (pvz., esu odinis kėdės atlošas ir simbolizuoju šių namų komfortą); 4. tas pats kartojama, tik jau su intonacija, tinkančia šiam objektui; 5. tas pats kartojama, tik jau su judesiu, tinkančiu šiam objektui; 6. surašome objektų pasisakymų seką pagal jų svarbumą paveiksle (pvz., berniukas, medinis arkliukas, kėdė, vaisiai ir pan.); 7. kartojami objektų prisistatymai su intonacija ir judesiu surašytos eilės tvarka. Paveikslą pristatant žiūrovams visi kartu pasako paveikslo autorių

ir pavadinimą. Mokytojui suplojus, visi pradeda iš eilės savo objektų pristatymus. Po paskutinio objekto pristatymo mokytojas vėl suploja, visi pakartoja paveikslo autorių ir pavadinimą. Su šiuo populiariu savo šalies mokyklose teatriniu metodu supažindino APPLE mokytojų kursų vadovė, teatro pedagogė iš JAV.

Teatro sportas yra teatro improvizacijos rūšis. Juo siekiama kurti grupės pasakojimą „čia ir dabar“, įtraukiant į spontanišką kūrybą tiek grupės dalyvius, tiek žiūrovus, nes pastarieji siūlo grupei vaidybinės situacijos temą, aplinkybes, „raktinį žodį“ ir pan. Improvizacija skatina konkurencingumą – tą pačią „situaciją“ gali suvaidinti vis kiti grupės nariai. Humoras yra privalomas teatro sporto bruožas, nes čia iš atlikėjo reikalaujama drąsos, humoro jausmo, gebėjimo reikšti emocijas be išankstinių nusistatymų ar kompleksų. Tyrėjų nuomone, teatro sportas – patrauklus metodas ugdymo procese, nes gali būti taikomas įvairiose ugdymo aplinkose ir nereikalauja jokios papildomos įrangos. Šis metodas tinka įvairios teatro mokymosi patirties turintiems jaunuoliams, formuoja glaudesnę ryšį tarp mokytojo ir mokinių.

Socialinis (taikomasis teatras). Tai Forumo teatro, Įvaizdžio, Neregimojo teatro, Akcijos–provokacijos, Psichodramos, Proceso dramos, „karštos kėdės“ metodai, pasaulyje dažniau vadinami bendru *ugdomosios dramos (educational drama)* arba *dramos metodo* pavadinimu. Socialinės dramos metodai, kai žiūrovai į veiksmą „ne tik įtraukiami, bet tampa pagrindiniais dramos plėtotojais ir veikėjais“ (Owens, 2006, 7), dar vadinami *interaktyviaisiais metodais*.

Forumo teatre vaidinami gyvenimo situacijomis pagrįsti siužetai ar situacijos, kurie domina žiūrovus ir kuriuose jie patys gali aktyviai dalyvauti. Žiūrovai gali tiesiogiai paveikti sceninį veiksmą jį sustabdydami, užimdami aktoriaus vietą ir pakreipdami siužetą norima kryptimi, arba netiesiogiai – iš žiūrovo vietos patardami aktoriui, kaip elgtis. Žiūrovų įsikišimai vyksta vadovaujant mokytojui arba režisieriui. Šis metodas leidžia saugioje aplinkoje išbandyti žmonių elgesio, tarpusavio bendravimo problemų, sudėtingų gyvenimiškų situacijų sprendimus. „Forumo teatras – diskusijų teatras. Tai metodas, kai scenoje vaidinamos trumpos situacijos, pagrįstos realiais jaunimo išgyvenimais, realiomis problemomis, kuriose visada veikia auka, patirianti problemą, skriaudėjas, sukeliantis tą problemą, ir neutralieji asmenys, galintys pakrypti į skriaudėjo arba į aukos pusę. Po suvaidintos situacijos žiūrovai kartu su diskusijos vedėju kalbasi apie situacijoje iškilusią problemą, skriaudėją, auką ir variantus, kaip tokią problemą būtų galima išspręsti. Po diskusijos aktoriai vaidina tą pačią situaciją iš naujo ir žiūrovai gali stabdyti veiksmą, eidami keisti aktorių bei toliau vaidinti taip, kaip jie įsivaizduoja save tokioje probleminėje situacijoje, taip, kaip jie spręstų tokią problemą, atsidūrę aukos ar neutraliųjų vietoje“ (Kavtaradzė, 2008). Klasikinis Forumo teatras (Taline yra profesionalus *Forum Teatre*) turi turėti Džokerį, kuris tarpininkauja tarp aktorių ir žiūrovų (pamokoje – tarp vaidinančių scenoje ir juos stebinčių grupės draugų). Džokeris – Forumo teatro siela, vyksmo motyvatorius. Teatro pamokoje mokytojas gali rekomenduoti pabūti Džokeriu – išbandyti šį ryškios lyderio pozicijos reikalaujantį vaidmenį – visus to pageidaujančius mokinius, paskatinti nedrąsius. Taip pat galima pradėti nuo mažiau sudėtingų, su mokinių kasdiene patirtimi susijusių situacijų (pvz., autobusų stotelėje, mokyklos koridoriuje ar vakarėlyje, parduotuvėje ir pan.).

Įvaizdžio teatras (Image Theatre) ugdo žmogaus savistabos įgūdžius, lavina gebėjimą bendrauti grupėje, o kūno kalba kuriami įvaizdžiai padeda dalyviams spręsti tam tikras grupės problemas. Įvaizdžio teatras neįpareigoja dalyvių vaidinti vaidmenis, dalyviai tik kuria įvaizdžius, kuriais perteikia mintis ir jausmus apie savo gyvenimą ir patirtį. Įvaizdžio teatro pradžioje dalyviai susiskirsto į grupes ir siūlo įvaizdžių temas bei pavadinimus. Kiekvienas dalyvis iš esamos grupės „nulipdo“ skulptūrą pateikta tema. Mokiniai, vaikščiodamos nuo vienos skulptūros iki kitos, komentuoja ir aiškinasi įvaizdžio prasmę, jo sukūrimo (perteikimo) kokybę. Galima užduotis – sukurti idealų tam tikros temos įvaizdį. Kiekvienas dalyvis modifikuoja realų įvaizdį, norėdamas parodyti, kaip nuo realios tikrovės pereinama prie trokštamo rezultato. Po to grįžtama prie realaus įvaizdžio, kur ir prasideda debatai. Metodas leidžia spręsti aktualius visuomenės klausimus, nagrinėti įvairių socialinių grupių interesus ir problemas, skatina mokinių empatiją, kūrybiškumą.

Neregimasis teatras (Invisible Theatre). Kartais susiduriame (ar stebime socialiniuose tinkluose) su viešosiose vietose netikėtai atsirandančiais dainininkais ar šokėjais (Flashmob), kurie staiga pradeda šokti ar dainuoti parduotuvėje, kraudamiesi į krepšį daržoves, ar tiesiog aikštėje, gatvėje. Lietuvių kalbos naujažodžių duomenyne rašoma, kad „Flashmobas – tai socialinė akcija: spontaniškas žmonių sambūris, dažnai prieš tai suplanuotas internete kokiam nors bendram veiksmui viešojoje erdvėje atlikti“. Teatras yra tinkama forma transformuoti visuomeninę, viešąją erdvę į tam tikrą neregimą sceną sukuriant „teatrinės“ situacijas ir neįspėjant publikos, jog vaidinamas spektaklis. Suvidintos situacijos gali vaizduoti netikėtą, provokuojantį elgesio modelį, kuris turėtų sukelti publikos debatus. Šiuo atveju žiūrovai yra visiškai laisvi reikšti norimą poziciją ar nuomonę, tačiau kartu jie skatinami ne rasti vieną tiesą, bet suprasti ir įsisauginti galimas įvairias pozicijas (Cohen-Cruz, 1998).

Teatrinė akcija –provokacija. Metodus parankus kelti probleminius klausimus teatrinėmis priemonėmis, todėl III–IV gimnazijos klasių mokinys gali išbandyti save aktyvaus piliečio pozicijoje ne tik kalbomis, bet ir aktyviu kūrybiniu darbu. Rekomenduojama kurti teatrinės akcijas šiukšlinimo, atliekų rūšiavimo, klimato atšilimo, medžių pjovimo, kitais ekologijos klausimais. Svarbi mokinių kūrybinio proceso pradžia, kai kuriamas scenarijus tokiai akcijai – provokacijai. Čia mokytojas turėtų aktyviai dalyvauti, kad nebūtų peržengtos etiško elgesio ribos bendraujant su provokuojamais žmonėmis. Patartina gauti mokyklos administracijos leidimą vykdyti akciją, o jei ji numatoma viešojoje erdvėje, – suderinti su miesto savivaldybe, pagrindžiant akcijos tikslą, prasmę ir naudą. Siūloma išbandyti nesudėtingą, nedidelio pasiruošimo reikalaujančią akciją – provokaciją, skirtą Pasaulinei Sveikinimosi dienai (lapkričio 21-ąją) ir mokiniams kartu su mokytoju pasivaikščioti viešose vietose, sveikinantis su visais sutiktaisiais. Netikėtumo efektas turi pozityvų poveikį sutiktajam (žiūrovui) ir grįžtamąjį ryšį besisveikinančiam (aktoriui – provokatoriui).

Psichodramos metodas. Išvertus iš graikų kalbos, psichodrama reiškia sielos veiksmą. Psichodramos technika padeda išmokyti naujų vaidmenų, didina savivertės jausmą ir skatina spontaniškumą. Empatijos (gebėjimo įsijausti į kito padėtį, emocinę būseną, tiesiogiai suprasti kito jausmus) išmokstama kartojant „priešininko“ vaidmenį, kol suvokiama, ką reiškia būti kito žmogaus situacijoje. Psichodramą sudaro trys pagrindinės dalys: 1. Apšilimas (jo metu analizuojamos asmeninės temos ir problemos); 2. Veiksmas (pagrindinio veikėjo psichodramos kūrimas); 3. Dalijimasis patyrimu, susijusiu su atliktais vaidmenimis. Pabaigoje paprastai grupė susėda ratu ir aptaria suvaidintas istorijas. Psichodramos metodas – tai grupinis teatro terapijos metodas, taikomas dirbant tiek su vaikais, tiek su suaugusiais, turinčiais bendravimo sunkumų, emocinių problemų. Ugdymo procese mokykloje taikomas siekiant aptarti grupėje ar asmeniniame gyvenime kilusias problemas; rekomenduotinas turint sunkiai pritampančių klasių mokinių iš migrantų šeimų, mokinių su specialiaisiais poreikiais.

Proceso drama – tai vienas iš teatrinės metodų, kai žiūrovai ne tik įtraukiami, o tampa pagrindiniais dramos plėtojais, svarbiausiais veikėjais. Dalyvių tikslas – vaidinant atrasti tam tikro reiškinio ir svarbaus jų gyvenimo įvykio ryšį. Apie proceso dramą Suomijoje pradėta kalbėti praėjusio amžiaus 10-ajame dešimtmetyje; proceso dramoje naudojamas „pretext“ suomių kalboje reiškia „istoriją dramai“. Tai šaltinis arba postūmis grupei, norinčiai suvokti kokį nors žinomą dalyką ar reiškinį. A. Owenso plėtotas proceso dramos metodas turėjo didžiulės įtakos suomių dramos ir teatro mokymui (Korhonen, 2005).

Performansas. Atlikimo forma, įtraukianti į veiksmą žiūrovus. Nuo Įvaizdžio teatro, Neregimojo teatro ir teatrinės akcijos – provokacijos performansas skiriasi tuo, kad kūrybinė grupė iš anksto surepetuoja veiksmo eigą, tačiau jo galutinis rezultatas priklauso nuo žiūrovų reakcijų. Su III–IV gimnazijos klasių mokiniais rekomenduotina sukurti performansą, pvz., ekologijos, aplinkosaugos temomis, pasitelkiant kitų meninio ar vidurinio ugdymo dalykų žinias, priemones bei metodus.

Teatrinės etudų metodas. Etiudų kūrimas vertingas kaip universalus tiek teatrinės, tiek bendrųjų mokinio kompetencijų ugdymo metodas. Jo pagalba mokiniai ne tik gali perkelti į sceną įvairias gyvenimo ar išgalvotas situacijas, įkūnyti jose veikiančius personažus, bet ir susipažįsta su vaidybos, režisūros, dramaturgijos pagrindais.

Šis metodas yra paveikus ir mėgiamas įvairaus amžiaus mokinių, nepriklausomai nuo teatrinių gebėjimų. Teatriniai etiudai padeda mokiniams išgilinti į kurių personažų charakterius, aplinkybes, kuriose tie personažai veikia, suprasti ir atskleisti jų elgsenos motyvą. Vaidindamas teatrinį etiudą mokinys patenka į netikėtą [konfliktinę] situaciją, į kurią reaguoja pagal savo patirtį, vertybes, nuostatas, pasaulėjautą. Kuriant etiudą laikomasi jo dramaturginės struktūros: *ižanga (pradžia, užuomazga), įvykis (plėtotė), įvykio vertinimas (kulminacija), pabaiga (atomazga)*; struktūros sudėtingumą lemia pasirinkta tema, mokinių parengtas scenarijus ar pasitelkta literatūrinė (dramaturginė) medžiaga. Teatriniai etiudai gali būti *individualūs, poriniai, grupiniai, masiniai*. Taip pat etiudai gali būti:

- *Mokomieji – ugdomieji* (su netikėtumais – ugdantys vertinimus; psichologiniai – individualių charakterių „susidūrimams“ – ugdantys intuiciją, psichologinius pojūčius; neverbaliniai – partnerio pajautai; muzikiniai – vaizduotei, ritmui; scenos kalbos, naudojant frazes, poeziją, greitakalbes, kūrinių ištraukas ir kt. – diktijos lavinimui, raiškaus kalbėjimo ugdymui);
- *Aplinkybių vertinimo* (epochiniai, laiko, vietos / erdvės pasikeitimo ir kt.);
- *Teminiai* (pagal pasakas, patarles, filmus; kūrybiniai improvizaciniai; charakteriniai; plastiniai, žanriniai, prisitaikymo ir kt.);
- *Siužetiniai* (pagal pjesės fabulos įvykius).
- *Priešistorės ir Poistorės* etiudai kuriami ir vaidinami pasitelkus žinomus kūrinius ir jų veikėjus.

Priešistorė – tai sąlygos, kuriose veikėjai gyvena iki kūrinyje aprašomos istorijos pradžios, pvz., Dorijano Grėjaus, Kuprelio ar Antano Garšvos įsivaizduojama vaikystė, kurią suvaidinus, herojus tampa artimesnis, mokinys gali lengviau paaiškinti jo elgesį tam tikrose situacijose. Poistorė – sąlygos, įvykiai, kurie galėtų vystytis po žinomos istorijos „pabaigos“ (pvz., kas galėjo įvykti praėjus trims metams po Skirgailos ir Onos Duonutės priverstinių vestuvių). Priešistorės padeda geriau pažinti pasirinktą vaidinti personažą, ypač jei mokinys dalyvauja spektaklio pastatyme ir ieško priežasčių ar motyvų vaidinamo personažo charakteriui ar būdai atskleisti. Tiek priešistorės, tiek poistorės etiudų kūrimas lavina vaizduotę, skatina mokinius domėtis literatūra, kurti žinomų istorijų, pasakų tęsinius, improvizuoti.

Teatriniai žaidimai. Žaidimuose modeliuojamos situacijos paprastai yra pagrįstos tikrove ir ugdo tam tikrą žmogaus elgseną; teatriniai žaidimai naudojami visuose ugdymo lygiuose ir parenkami pagal pamokos temą bei tikslą. Tai viena universaliausių teatrinio ugdymo priemonių, skirta harmoningos asmenybės formavimui.

Režisūriniai žaidimai. Pasitelkiant režisūrinius žaidimus mokiniai įgyja galimybę lyderiauti, valdyti situaciją, veikti kitus asmenis, o tuo pačiu išmoka geriau pažinti save ir supančius žmones. Tapdamas režisieriumi, mokinys kuria etiudo situaciją, aplinkybes, pasirenka „aktorius“, paskirsto užduotis, t.y., atsako už visą kūrybinį procesą. Režisūriniuose žaidimuose lavėja mokinio gebėjimas bendrauti, konstruktyviai veikti netikėtose situacijose ar spręsti konfliktus, nes režisuojant būtina tartis su grupe, ieškoti kompromisų, pagrįsti savo ar priimti kito(kių) nuomonę.

Vaidmenų žaidimai priskiriami sociodramos metodams ir naudojami kaip viena jo grandžių. Šie žaidimai moko per dramatinę (sceninę) veiksmą atkreipti dėmesį į socialines problemas, analizuoti alternatyvas, pasitelkti informaciją siekiant naujų, kūrybiškų sprendimų. Vaidmenų žaidimų metodo tikslas – atliekant tam tikrus vaidmenis padėti paaugliui spręsti psichologines ir socialines problemas, susivokti vertybėse ir nuostatose. Vaidmenų žaidimai yra geriausias būdas lavinti iniciatyvą, komunikaciją, problemų sprendimo įgūdžius, gilinti savivoką ir savivertę. Dirbdami komandoje ir atlikdami vaidmenų žaidimus, mokiniai ruošiami priimti įvairiausių laikmečio iššūkių.

Psichofizinių teatro pratimų metodas. „Tai psichofizinė metodika, kai teatrinio žaidimo esmė – veiksmas, o veiksmas – tai vieningas psichofizinis procesas“ (Быков, Никитина, 2008). Būtent šie pratimai susieja sąmonės

ir pasąmonės, mąstymo ir intuicijos galias. Daromi pamokos pradžioje (pvz., 1–3, 5 – 10 min. pratimai), jie padeda mokiniams persikelti iš kasdienės aplinkos į kūrybos, susikaupimo, fantazijos erdvę, paruošia jų psichofiziką teatrinei veiklai. Teatro pamokose ir neformalaus teatrinio ugdymo užsiėmimuose šie pratimai apima sceninio judesio, scenos kalbos, pojūčių atminties lavinimo, teatro sporto, kvėpavimo pratimų, įsivaizduojamų aplinkybių vertinimo, mažųjų ir didžiųjų „dėmesio ratų“, orientacijos sceninėje erdvėje, atminties, pastabumo lavinimo ir kt. užduotis. *Psichofizinių pratimų gausa leidžia kiekvienam teatro mokytojui išsirinkti tinkamiausius ir taikyti juos pamokoje ar popamokinėje veikloje.* Rekomenduojama skirti kuo daugiau porinių ir grupinių užduočių, parinkti pratimų, kuriuose visi gali patirti sėkmę. Veikdami kartu, mokiniai išlaisvina paslėptas emocijas, nejučia įsitraukia į vaidybines situacijas. Metodas veiksmingas ugdant mokinių vaidybos, režisūrinius, organizacinius gebėjimus, psichomotoriką.

Mokinys analizuoja, vertina savo ir draugų vaidybą, improvizacijas, o tam reikalinga drąsa ir pasitikėjimas, kritinis mąstymas. Bet kokio veiksmo atlikimui reikalingas dėmesys ir susikaupimas. Pastarųjų ir visų aukščiau išvardytų savybių ugdymui jau šimtmetį naudojama K. Stanislavskio pratimų sistema, aprašyta „Aktorius saviruošos“ vadovėlyje (Stanislavskis, 1948) ir iki šiol taikoma pasaulinėje teatro pedagogikos praktikoje. Sceninė kūryba, vaidyba – tai organiškas procesas, kuriame dalyvauja aktorius protas, valia, jausmai ir visi jo vidiniai (psichiniai) bei išoriniai (fiziniai) duomenys, Stanislavskio vadinami kūrybiniais elementais. Tai dėmesys į objektą, pojūčių organai (rega, klausa, lytėjimas, skonis), pojūčių atmintis ir vaizdinių kūrimas, artistinė vaizduotė, gebėjimas jausti tarpusavio ryšį su sceniniais objektais ir partneriais, veiksmų bei jausmų nuoseklumas, tiesos jausmas, tikėjimas, minties ir veiksmo perspektyva, ritmo jausmas, sceninis žavesys, ištvermė ir pan., o taip pat raumenų atpalaidavimas, plastika, balso valdymas, tartis, frazės jutimas, gebėjimas veikti žodžiu, charakteringumo pajauta ir kt. Visų šių elementų valdymas gimdo sceninį veiksmą, užtikrina natūralią sceninę savijautą siūlomose aplinkybėse. Keičiantis teatrui ir jo formoms, šis metodas nebeteiko savo pradinės reikšmės, tačiau ugdant visavertę asmenybę atskiros jo dalys išlieka svarbios ir naudingos.

Teatriniai psichofiziniai pratimai kaip ugdymo metodas gali būti sėkmingai taikomas visose tiek teatrinio ugdymo, tiek ugdymo teatru pamokose kartu su vaidmenų žaidimais, eksperimentais, kūrybiniais rašiniais (mažosios dramaturgijos kūrimas), kalbiniais pratimais, spontaniškų improvizacijų metodu, projektinės medžiagos kaupimu, sisteminimu ir pan.

Psichofizinių teatro pratimų klasifikacija:

1. Kvėpavimo pratimai su integruota scenos kalba.
2. Dėmesio lavinimo, emocijų valdymo pratimai.
3. Pratimai su menamais daiktais.
4. Įsivaizduojamų aplinkybių vertinimo pratimai „Jeigu...“.
5. Emocinę ir pojūčių atmintį lavinantys pratimai.
6. Vaizduotės ir fantazijos ugdymo pratimai.
7. Pratimai reakcijai, įvykio vertinimui.
7. Plastinės – muzikinės užduotys.
8. Raumenų įtempimo ir atpalaidavimo pratimai.
9. Susikaupimo ir atsipalaidavimo pratimai.
10. Psichologinės kūrybinės užduotys.
11. Pratimai pagal V. Mejerholdo „Biomechaniką“.
12. Teatro sporto (improvizacijų) pratimai.

Viešojo kalba. Viešojo kalba – būtinas socialinės sėkmės garantas ne tik siekiant karjeros, bet ir dalyvaujant kultūriniame bei visuomeniniame gyvenime. Mokytojui derėtų supažindinti mokinius su viešosios kalbos rūšimis, principais, funkcijomis, stiliaus bruožais:

1. viešojoje kalboje turi būti aiški struktūra: įvadas – dėstomoji dalis – pabaiga;
2. mintys turi būti dėstomos logiškai, būtina paisyti pagrindinių kirčiavimo taisyklių, kalba turi būti taisyklinga ir sklandi;
3. sakiniai turi būti tikslūs ir aiškūs, kartais išplėsti šalutiniais sakiniais, kalba turi būti įtikinama ir aktuali;
4. kalbant turi būti tinkamas garsas, intonacija, tinkamai panaudota gestų kalba, būtina komunikacija su klausytojais;
5. reikia stengtis kalbėti įtaigiai, nuosekliai, taupyti laiką, papildyti kalbą pavyzdžiais, nebijoti humoro – atsipalaidavimo pauzėms, būti originaliam, kalbą išbaigti.

Viešosios kalbos užsiėmimams galima išbandyti *Lyderio metodą*, kai mokiniams siūloma praveisti pamoką, paskaitą, aktorinį trenąžą. Šis metodas ugdo lyderiavimo savybes, suteikia drąsos ir pasitikėjimo rengiant viešąją kalbą ir ją pristatant. Viešosios kalbos kūrimo principai aprašomi pamokų ciklo pavyzdyje *Skaitmeninių mokymo priemonių panaudojimo skyriuje*.

Video kūrimas. Kasdienybėje nuolat regime vaizdus, transliuojamus iš įvairių šaltinių – TV, interneto, Youtube, mobilių įrenginių ir kt. Vaizdo medžiagą dažnai naudojame pamokose ar nurodome ją peržiūrėti atliekant namų darbus. Teatro dalykas neturėtų atsisakyti vaizdo / video kūrimo bandymų, nes jis svarbus ne tik mokytojui, bet gali motyvuoti ir mokinius, pvz., mokytojas sukuria ir parodo video filmuką tam tikra pamokos tema, taip pat pasiūlo mokiniams sukurti ir pademonstruoti klasėje tokį filmuką pamokos ar ciklo tema. Yra daug video kūrimo programų, kurios supažindina su video formatais ir raiškos dydžiais, medžiagos išsaugojimu kompiuteryje iš Youtube, video medžiagos paruošimu, formatavimu, redagavimu (karpymu, lipdymu, perėjimo efektais), darbu su garsu (atskyrimu nuo vaizdo, papildomų garso takelių pridėjimu, garso efektų išgavimu), „antro sluoksnio“ uždėjimu, vaizdo efektais, teksto efektais, animacijos uždėjimu, parametrų keitimu, video failo sukūrimu ir išsaugojimu kompiuteryje, filmuko sukūrimu iš paveikslėlių ir nuotraukų, kompiuterio darbalaukio filmavimu ir video metodinės priemonės sukūrimu, medžiagos publikavimu Youtube ir kt. Mokinių sukurti filmukai gali būti skirti vienai kuriai teatro istorijos temai, taip pat atiekant tyrimą, pristatant Viešąją kalbą. Video kūrimas integruojamas su technologijų dalyku, arba galima pasitelkti nemokamas programas, pvz., VSDC Free Video Editor, kuri leidžia montuoti filmuotus siužetus, montuoti juos kartu su nuotraukomis, pridėti muziką, tekstą ir norimus efektus (žr.: <https://www.videosoftdev.com/free-video-editor/download>).

Folkloro teatras. Šios teatro formos repertuaras (ir scenografija) grindžiamas tautosakos, etnografijos, mitologijos, autentiškų istorinių šaltinių, ikonografinė medžiaga. Spektaklių metu dainuojamos sutartinės, liaudies dainos, giesmės, pasitelkiami šokiai, pasakojimai, sakmės, pasakos, instrumentinė muzika; kuriami įvairios tematikos – folkloro, mitologijos, laisvės kovų – spektakliai. Folkloro teatre siekiama autentiškumo, natūralaus liaudiškumo (dažnai kalbama ir dainuojama tarmiškai), istoriškumo (rekonstruojami konkretaus laikotarpio individualizuoti tautiniai drabužiai). Nors šiandien folkloro teatro formos nėra dažnos, jas gožia šiuolaikinės kultūros ir teatro pavidalai, galime pastebėti atgimstantį susidomėjimą etninėmis kūrybos tradicijomis, kurios teatrinio ugdymo procese galėtų būti itin svarbios ir naudingos. Teatro mokytojui rekomenduojama supažindinti mokinius su XX a. 7–10 dešimtmečiais veikusių Povilo ir Dalios Mataičių „Folkloro teatru“, jo pasiekimais ir reikšme Lietuvos kultūrai sovietiniu laikotarpiu, parodyti spektaklių įrašus, aptarti naudotas teatro, dailės ir muzikos priemones kaip vieningą kūrinio įgyvendinimo scenoje visumą. Mokiniams rekomenduojama pasiūlyti kūrybiniam sumanymui rinktis temą¹ iš senovės lietuvių kultūros paveldo ir perteikti ją naudojant įvairias teatrinės raiškos priemones. Gilinantis į nacionalinės kultūros paveldą, rekomenduojama aptarti Klojimo teatro, lietuviškų vakarų tradicijas XIX a. pab.–XX a. pr. Lietuvoje, jų reikšmę formuojantis tautinei, nacionalinei tapatybei, kalbos išsaugojimui. Mokytojui patariant, mokiniai galėtų stebėti suskaitmenintus įrašus Lietuvos kultūros paveldo apsaugos ir atgaivinimo, kultūrų įvairovės, nacionalinio ir europinio tapatumo temomis, jas interpretuoti teatro priemonėmis. Atogrąža į nacionalinės ar kitų tautų kultūros

¹ Temų pavyzdžiai: *verpstės istorija, austinės juostos, sakytinės tautosakos improvizacijos, senovės lietuvių pasakų personažų kūrimas, buities rakandų, pasakojančių istorijas, personifikacija, lietuviškų raidžių kilmės pasakų kūrimas, etnokosmologija ir pan.*

istorinį palikimą ir jo interpretavimą šiuolaikinėmis priemonėmis padėtų sujungti teatro raiškos ir teatro reiškinių bei kontekstų pažinimo veiklas, prisidėtų prie mokinių pilietiškumo, kultūrinės kompetencijų ugdymo.

Poezijos teatras prasideda tada, kai skaitydami ar deklamuodami eilėraščių, mokiniai skatinami perteikti eilėraščio turinį, mintį. Pasirinkus vieną ar kelis autorius, galima sukurti ne mažiau paveikų nei dramos teatras poezijos spektaklį. Šiandien poezijos teatras ar poezijos skaitymai gali būti viena priemonių didinti mokinių kūrybinę motyvaciją, poreikį dalintis savo jausmais bei emocijomis poetine kalba, dalytis savo kūryba. Juolab Poezijos teatras – integrali ir patraukli kalbinių gebėjimų ugdymo forma.

Radijo teatras. Šios rūšies teatre kūrinio idėja, personažų charakteristikos, veiksmo vieta ir laikas, nuotaikų kaita perteikiama akustinėmis priemonėmis – žodžiu (balsais), muzika ir garsų efektais. Radijo teatro specifika lemia ir radijo dramaturgijos ypatumus: specialiai radijui rašomos pjesės, literatūros kūrinio adaptacijos (radiofonizacijos) siužetas grindžiamas ne išoriniu veiksmu, bet veikėjų būsenų kaita, jų jausmų ir minčių konfliktu, o tai aktyvina klausytojų vaizduotę. Radijo teatro raidai didelę įtaką turi garso technikos pažanga, akustinių charakteristikų įtaigumas ir tikslingas panaudojimas. Galima radijo teatro principus išbandyti ir teatro pamokose, kreipiant dėmesį į vaidinamos situacijos garsinio apipavidalinimo, kalbinio veikėjų jausmų ir minčių perteikimo paieškas.

Tyrimo metodas leidžia geriau pažinti teatrą atliekant projektą, susiejant ugdymąsi teatru su šių dienų aktualijomis. Mokytojas supažindina mokinius su tyrimo metodais (apie mokslinio tyrimo metodus žr. *Veiklų planavimo ir kompetencijų ugdymo pavyzdžiai: Brandos darbas*), skiria užduotį atlikti tyrimą (pvz., surinkti duomenis, juos apdoroti, pristatyti patrauklia forma, pateikti išvadas). Mokiniais patariama pasirinkti aktualią / įdomią temą, sudaryti anketas, naudoti interviu metodą, pateikti duomenis lentelėse, diagramomis ir pan. Galimas žiūrovų reakcijų tyrimas, tėvų bei mokytojų teatrinių įspūdžių tyrimas, vietinių (mikro)rajono asmenų, susijusių su teatru, apklausa tam tikra tema, teatrinio reiškinių ir jo atsiradimo bei gyvavimo tyrimas, teatro modelio ar formos, režisieriaus, aktorius kūrybos tyrimas ir t.t.² Duomenų rinkimui pasitelkiami testai, stebėjimas, klausimynai, diskusijos (focus grupės), interviu, naudojamosi viešai prieinama (spaudoje, internete, muziejuje ir kt.) informacija. Rašant tiriamąjį darbą patartina laikytis bendrų formaliųjų ir turinio reikalavimų:

- suformuluoti tyrimo objektą ir problemą;
- sudaryti tyrimo (analizės) vykdymo planą ir jo laikytis;
- naudotis pasirinkta medžiaga, informacijos šaltiniais;
- pasirinkti ir taikyti tyrimui aktualius metodus;
- plėtoti tyrimą logiškai ir nuosekliai, pagrįsti tyrimo rezultatus;
- suformuluoti tyrimo išvadas, galimas rekomendacijas ar siūlymus.

Darbo struktūra:

- titulinis puslapis;
- lentelių, paveikslų, iliustracijų sąrašas (jei toks yra);
- turinys;
- įvadas;
- teorinė dalis;
- tiriamoji (analitinė) dalis;

² Mokslinių teatro tyrimų, vykdyti VDU, temos: *Žaidimas ir improvizacija spektakliuose vaikams ir jaunimui Lietuvos teatre; Valstybės ir teatro santykiai Lietuvoje XX a. pradžioje; Bibliiniai įvaizdžiai Lietuvos teatre; Smurto kultūros elementų naudojimas postsovietiniame Lietuvos teatre; Moteriškumo stereotipai sovietinėje ir šiuolaikinėje dramaturgijoje; Autobiografijos teorija ir praktika teatre. Plačiau žr.: [https://www.vdu.lt/wp-content/uploads/files/Meniniai_mainai_Klasteris%20\[Compatibility%20Mode\].pdf](https://www.vdu.lt/wp-content/uploads/files/Meniniai_mainai_Klasteris%20[Compatibility%20Mode].pdf).*

- išvados;
- rekomendacijos, siūlymai (nėra privaloma);
- šaltinių ir literatūros sąrašas;
- priedai (atsižvelgiant į tyrimo poreikius).³

Rinkdamasis Brandos darbo temą mokinys susiduria su medžiagos pasirinkimo ir atrankos klausimu. Medžiagos atranka parodo mokinio susidomėjimą tiriamu objektu, jo pažinimą, gebėjimą aprėpti bei kritiškai įvertinti informacijos šaltinius, mokėjimą sisteminti ir apibendrinti turimus duomenis. Medžiagos atrankos procesą sudaro du vienas kitą papildantys etapai: 1) empirinės medžiagos rinkimas ir analizė (spektakliai, filmai, asmeninė ir vieša jų refleksija spaudoje, masinės informacijos priemonėse); 2) teorinės medžiagos rinkimas ir analizė (pasirinktos meno krypties ir gretutinių jai teorijos, naujausi moksliniai tyrimai). Tyrimo metu empirinė medžiaga analizuojama pasitelkiant teorinę, ieškoma jų sąsajų, keliamos hipotezės.

1.3. Nuotolinis ugdymas

Teatro pamokos gali vykti ne tik kontaktiniu, bet ir nuotoliniu būdu. Nors teatro užsiėmimai orientuoti į tiesioginį mokytojo ir mokinių, mokinių tarpusavio bendravimą, kai kurios užduotys ar kūrybiniai sumanymai tinka ir skaitmeninei erdvei. Nuotolinio ugdymo platformose galima pristatyti viešosios kalbos, radijo teatro, meninio skaitymo projektus, žaisti vaidmenų žaidimus, pateikti žodinę (vaizdinę) reklamą, mokytis teatro istorijos, kurti scenografijos elementus, mokytis rašyti scenarijų, atlikti kūno perskusijos ir scenos kalbos užduotis, žiūrėti ir analizuoti spektaklius, teatro reiškinius bei kontekstus. Tai yra nuotolinėse platformose tinkamiausios individualios praktinės užduotys ir jų rezultatų aptarimas, taip pat bendros teorinės pažintinės veiklos.

Mokantis *viešosios kalbos* siūloma sukurti ir pristatyti proginę (jubiliejaus, minėjimo), politiko, teisininko, gido kalbą, organizuoti jų konkursą;

- pažinčiai su *radijo teatru* – išklausyti radijo spektaklio įrašą⁴, atkreipiant dėmesį į aktorių kalbos intonavimą, balso įtaigumą, emocijų perteikimą, garsus ir triukšmus, nurodančius veiksmo vietą, laiką, papildomus muzikinius ar garsinius intarpus, kuriančius atmosferą; pasiūlyti mokiniams savarankiškai parengti radijo teatro epizodą, kuriame veiktų du asmenys pasirinktose aplinkybėse;
- *meninio skaitymo* užduotims galima pasirinkti ir perskaityti poezijos, prozos kūrinio ištrauką, pasakėčią, pamokos pabaigoje mokytojas ir mokiniai aptaria pristatytą skaitymą;
- ne kartą nuotoliniu būdu išbandytas *vaidmenų žaidimas* „Teismas“, kurio metu trys mokiniai savanoriai atlieka teisėjo, advokato ir kaltinamojo vaidmenis: pirmasis išgalvotą nusikaltimą papasakoja kaltinamasis, vėliau įsitraukia teisėjas ir advokatas, liudininkai, kol galiausiai teisėjas paskelbia verdiktą – nuteisia ar išteisina kaltinamąjį. Mokytojas šiame žaidime turėtų veto teisę nutraukti ar pasukti teismą tinkama linkme, jei procesas strigtų ar taptų nevaldomas;
- *žodinės (vaizdinės) reklamos* užduotims parengiamas daikto ar kūrinio (spektaklio, filmo, koncerto) pristatymas turint tikslą jį parduoti, sukviesti kuo daugiau žiūrovų, arba atvirkščiai – sukurti pasirinkto objekto antireklamą, pasinaudojant nuotolinės platformos galimybėmis;
- *teatro istorijos* ar teatro formų, žanrų bei stilių pažinčiai rekomenduojama pasitelkti suskaitmenintas mokymo priemones, testų klausimynus⁵

³ Baigiamųjų bakalauro ir magistro darbų rengimo metodinės rekomendacijos, parengė Rasa Vasinauskaitė, LMTA, teatro ir kino fakultetas, Meno istorijos ir teorijos katedra, 2017; internetinė prieiga: <https://biblioteka.lmta.lt/wp-content/uploads/2019/11/Baigiam%C5%B3j%C5%B3-darb%C5%B3-rengimo-rekomendacijos-1.pdf>

⁴ Pvz., Birutės Kapustinskaitės „Niekada nežinai“, internetinė prieiga: <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000150238/radijo-teatras-birute-kapustinskaite-niekada-nezinai>

⁵ Internetinė prieiga:

(realistinis psichologinis teatras): https://smp2014me.ugdome.lt/index.php/site/mo/mo_id/425

(teatras ir pilietinis sąmoningumas): https://smp2014me.ugdome.lt/index.php/site/mo/mo_id/432

(metaforiškas teatras): https://smp2014me.ugdome.lt/index.php/site/mo/mo_id/436

- *scenografijos elementų kūrimui* siūloma mokiniams pagaminti kaukę, sukurti personažo kostiumą, nupiešti scenovaizdžio eskizą ar pagaminti scenos maketą su dekoracijomis, nubraižyti spektaklio apšvietimo schemą ir pan. Šie darbai turėtų sietis su konkrečiu grupės vykdomu projektu, statomu spektakliu, vaidinamais etiudais;
- *kuriant scenarijų* su mokiniais aptarta tema siūloma parašyti nesudėtingo dramatinio epizodo scenarijų su veikėjų dialogais ir (ar) monologais, įsivaizduojant, kas galėtų personažus suvaidinti, paskirstyti vaidmenis; scenarijai pristatomi skaitant juos vaidmenimis, galiausiai visi išrenka geriausią scenarijų;
- *istorijų kūrimas ir pasakojimas* įtraukia visus prie monitorių esančius mokinius, kurių kiekvienas prie pirmo sakinio sutarta tema pasakoja tol, kol mokytojas pasako „stop – kitas“;
- nuotoliniams *scenos kalbos* pratimams rekomenduotinos greitakalbės, švariai kalbės, kalbos padargų mankšta; mokiniams pasiūloma sukurti savo greitakalbės pasitelkus sakytinę tautosaką;
- *asociacijų žaidimas* itin mėgiamas III–IV gimnazijos klasių mokinių, jo metu sutariama kalbėtojų seka (vardus surašome pokalbių skiltyje), pirmas mokins pasako žodį, kuriam antrasis sugalvoja savo asociaciją, trečiasis – antrojo sugalvotam žodžiui ir t.t. Šis nesudėtingas žaidimas turi latentinę reikšmę – ugdo pasitikėjimą savimi ir savo nuomone, ji ištariama garsiai, yra neginčijama ir unikali. Mokytojui derėtų užsiminti, kad asociacija yra individualus dalykas, kuris gali būti kitiems nesuprantamas ar nepriimtinas, bet privalu ją gerbti, nes ji gimsta iš kiekvieno individualios patirties;
- *teatrinų pavyzdžių stebėjimas ir analizė* itin paranki nuotoliniam ugdymui, nes mokiniai turi galimybę ne tik „čia ir dabar“ visi kartu stebėti rodomą kūrinių, bet ir po jo diskutuoti, pasidalyti išpuodžiais. Kaip namų darbą mokiniams galima pasiūlyti parašyti spektaklio refleksiją, pasirinkus vieną kurį, pvz., esė, recenzijos, dienoraščio įrašo, laiško – žanrą; rašytines refleksijas mokiniai perskaito kitos ar vėlesnių pamokų metu, kartu jas aptaria, atkreipdami dėmesį į pasirinktą teksto formą, turinį, kalbą, spektaklio temos, idėjos supratimą, režisūrinio sprendimo, vaidybos, scenografijos, muzikos ir kitų teatro meno bei raiškos elementų interpretavimą bei vertinimą;
- *režisūrinė pjesės analizė* supažindina mokinius su spektaklio gimimo „virtuve“; tai detalus pjesės (scenarijaus) pastatymo planas, kuris gali skirtis nuo rašytinio teksto ir kurį įgyvendina režisierius, perkeldamas literatūros kūrinių į teatro sceną. Mokytojas gali pasiūlyti įvairias šio plano realizavimo schemas, tačiau svarbu, kad jose atsispindėtų: 1. Pirmas išpuodis perskaičius kūrinių (jis nurodo individualų, savitą mokinio požiūrį į temą, problemą), 2. Žinios apie autorių, kūrinių sukūrimo laikmetį ar kontekstą, 3. Kūrinių tema, problema, žanras, šiandienis aktualumas, 4. Veikėjai ir jų tarpusavio ryšiai, 5. Konfliktas ir su juo susiję įvykiai, išskiriant užuomazgos, kulminacinį ir atomazgos įvykius, 6. Įsivaizduojamas spektaklio žanras ar forma, nebūtinai sutampantis su kūrinių, 7. Ką mokins norėtų pasakyti šiuo spektakliu savo žiūrovams, 8. Kokias priemones ir raiškos būdus mokins pasirinktų, bandydamas perteikti savo spektaklio idėją (scenos pobūdis, scenovaizdis, vaizdinis), 9. Veiksmo vietos, kurių metu bus naudojama muzika, garso ir šviesų efektai, vaizdo projekcijos, šokio, kino ar cirko elementai, kuriais mokins išryškintų savo spektaklio idėją, temą (as), motyvus, 10. Aktoriai (klasės draugai), kurie geriausiai suvaidintų mokinio kuriamo spektaklio vaidmenis. Mokiniai turėtų suprasti, kad spektaklis – tai savarankiškas meno kūrinys, kuriam teatrinį pavidalą suteikia režisierius, laisvai interpretuodamas literatūros ar dramatinį tekstą ir kurdamas savo laiko žiūrovams. Juk net trys pasakos paršiukai gali virsti tiek verslininkais, tiek kovotojais už savo teises išgalvotos šalies gyventojais, jei tik režisierius sugebės pagrįsti savo sumanymą ir privers patikėti išgalvota tikrove;

- aptarti ir išbandyti žodines, pasakojimo improvizacijas pasirinkus tam tikrą temą ar situaciją, kai vienam mokiniui kuriant pasakojimą komytojas ar kitas mokinys jį sustado ir pasako papildomą aplinkybę ar situaciją⁶.

2. Veiklų planavimo ir kompetencijų ugdymo pavyzdžiai

2.1. Pamokų ciklo planavimas.

Pamokų planavimas padeda įgyvendinti dalyko tikslus ir uždavinius, mokymo turinį. Planuodami veiklas atsižvelgiame į Bendrąją Teatro programą, veiklų sąsajas su pasiekimais, kompetencijų ugdymą, tarpdalykinę integraciją, laiko išteklius, mokinių gebėjimus ir jų poreikius, nuolat atsinaujinančią informaciją, technines (technologines) priemones, mokymosi aplinką.

Planuodami pamokų ciklą turime numatyti laiko išteklius ir nuosekliai paskirstyti veiklas. Pirmiausia numatome pamokų tikslus, uždavinius, metodus, ugdomas kompetencijas, pasiekimus, į kuriuos bus orientuoti laukiami rezultatai. Šiame skyriuje pateikiami pamokų ciklų pavyzdžiai, tikimės, paskatins mokytojus ir mokinius išbanyti drąsesnius metodus, atitinkančius šiuolaikinio ugdymo tikslus ir šiandienos jaunuolių poreikius.

2.1.1. 18-kos pamokų ciklas „Dokumentinis teatras“

(pagal režisierės Loretos Vaskovos seminaro medžiagą, 2021).

Tikslas: ugdyti pilietiškai aktyvų teatro kūrėją, atlikėją, žiūrovą.

Uždaviniai: susipažinti su dokumentinio teatro specifika, atlikti tyrimą (apklausą), sukurti scenarijų, atlikti žurnalisto, dramaturgo, aktoriaus, režisieriaus ir tyrėjo vaidmenis.

Metodai: informacijos analizė, interviu, scenarijaus kūrimas, psichofiziniai pratimai, vaidmens kūrimas, informacijos pateikimas, video kūrimas, refleksija.

Ugdomos kompetencijos: *Kūrybiškumo:* kryptingai fantazuoja, lavina vaizduotę, aktyviai ir kūrybiškai mąsto bei veikia, atsirenka ir įgyvendina idėjas. *Kultūrinė:* gilina žinias apie teatro reiškinį ir kontekstus, per teatrinę kūrybą ugdo vertybes, nuostatas ir sąmoningumą. *Pilietiškumo:* rinkdamas dokumentinę medžiagą socialine tema įprasmina save kaip pilietis. *Komunikavimo:* naudoja interviu metodą kūrybinei praktinei veiklai, pristato savo darbą klasei, diskutuoja ir apmąsto vykdytas veiklas. *Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos:* pozityviai bendrauja, ugdo atsakomybę už savo ir kitų veiklos rezultatus, dalyvauja saugaus kūrybinio proceso mikroklimato kūrime. *Skaitmeninė:* naudojasi suskaitmeninta mokymo medžiaga, atlieka užduotis, saugiai bendrauja ir bendradarbiauja virtualioje aplinkoje, gerbia intelektualinę nuosavybę. *Pažinimo:* nagrinėdami pavyzdžius susipažįsta su naujomis teatro formomis, mokosi jas analizuoti, planuoja savo užduoties atlikimo etapus, įsivertina savo veiklą, vertina kitų mokinių darbą, numato priemones geresniam rezultatui pasiekti.

Pasiekimai (orientuojamasi į aukštesniųjų pasiekimų lygmenį): Įgyvendina meninį projektą, originaliai ir kūrybingai derindamas tradicinės teatrinės raiškos priemones ir eksperimentuodamas su netradicinėmis (skaitmeninėmis) priemonėmis (A2.4).

Organizuoja savarankiškai įgyvendinto meninio projekto pristatymą pasirinktoje viešojoje ir (ar) skaitmeninėje erdvėje, įtraukia klasės draugus ar bendraamžius į jo viešo aptarimo surengimą (A3.4).

Analizuoja ir įsivertina teatrinę patirtį bei poreikius, apibūdina ir pagrindžia jų įtaką dalyvaujant kultūriniame gyvenime, svarsto apie jų svarbą renkantis tolesnes studijas ar profesiją (A4.4).

⁶ Improvizacija be tariamų tam tikrų raidžių: iš pradžių mokiniams pasiūloma pažiūrėti aktorių trupės „Kitas kampas“ improvizacijas: https://www.youtube.com/results?search_query=kitas+kampas+improvizacija, po to mokiniai atlieka tekstines improvizacijas duota tema, netardami tam tikrų raidžių.

Aktorius Audrius Bružas pasakoja, kas yra improvizacija, kaip nugalėti scenos baimę ir improvizuoti:

Kas yra improvizacija. <https://www.youtube.com/watch?v=HbEKFSZAGF8&t=133s>

Pagrindiniai improvizacijos principai: <https://www.youtube.com/watch?v=IFFxHCNJKNY>

Kaip improvizuoti praktiškai: <https://www.youtube.com/watch?v=WfUhONJXV7E>

Kaip nugalėti baimę improvizuoti: <https://www.youtube.com/watch?v=U25aTj5uitI>

Diskutuoja ir vertina stebėto teatrinio pavyzdžio originalumą, aptaria meninę, sociokultūrinę vertę (B3.4).

Įsivertina ir pavyzdžiais pagrindžia teatrinės patirties reikšmę bei poveikį asmeninei brandai, dalyvaujant kultūriniame ir socialiniame mokyklos, bendruomenės gyvenime (C3.4).

I. Veiklų aprašymas. Teorinė dalis.

Mokytojas supažindina mokinius su dokumentinio teatro spektaklių pavyzdžiais, mokiniai diskutuoja apie juose keliamas problemas, ieško temų, tinkančių DT kūrimui.

Dokumentinio teatro kūrimo impulsas – tikras įvykis, istorija, situacija, problema. Dokumentinis teatras turi savo tradiciją, taisykles, žinomus užsienio ir Lietuvos kūrėjus. Viena dokumentinio teatro formų – *Verbatim* (*Pažodžiui*) remiasi realių žmonių pasakojimais (paimtais interviu) jiems aktualia tema (problema), kuri tik paviešinta teatro priemonėmis gali sulaukti sprendimo, visuomenės ar valdžios dėmesio. Dokumentinio teatro tikslas – atskleisti tai, kas nematoma, užslėpta, pamiršta, neatitinka vyraujančios politikos ar ideologijos; toks teatras visada yra mažumos, marginalizuotos visuomenės dalies pusėje, aktyviai pasisako socialinio, politinio, ekonominio neteisingumo temomis, prieš smurtą, rasinę ar socialinę diskriminaciją, ekonominę ar socialinę išnaudojimą, lyčių nelygybę ir pan. Lietuvoje per pastaruosius metus sukurta nemažai DT spektaklių, kuriuose kalbama apie Lietuvoje gyvenančius emigrantus (rež. Manto Jančiausko „Dreamland“ - [02. Apie spektaklį "Dreamland": nuo kūrybinių stovyklų iki gatvės protestų - YouTube](#); [LNDT dokumentinio spektaklio DREAMLAND anonsas on Vimeo](#)), Visagino atominės elektrinės uždarymą ir joje dirbusių žmonių patyrimus (rež. Jono Tertelio „Žalia pievelė“ - [03. Kas užaugo "Žalioje Pievelėje"? - YouTube](#)), Šalčininkų krašto gyventojus ir jų aplinką bei svajones (rež. Jono Tertelio „Nežinoma žemė. Šalčia“ – [Teatrotekos svetainė \(teatroteka.lt\)](#)), apie nuteistuosius iki gyvos galvos (rež. Kamilės Gudmonaitės „Sapnavau sapnavau“), švietimo sistemą ir problemas mokykloje (rež. Pauliaus tamolės „#be skambučio“), apie šiuolaikinį jaunimą ir jo „herojus“ (rež. Loretos Vaskovos „Superherojai“ – [Spektaklis "Superherojai" \(paauagliams ir ne tik\) - YouTube](#)), sausio 13-osios įvykius (rež. Valteris Silis – [Neformatas - Lietuvos teatro metraštis \(lteatras.lt\)](#)). Visuose juose pasitelkiami autentiški respondentų pasakojimai, pateikiami pačių respondentų ar perteikiami aktorių, pasitelkiant teatrinės raiškos priemones. Tarp ryškiausių užsienio DT trupių – vokiečių grupė „Rimini Protokoll“, kurios spektakliai vyksta įvairiuose pasaulio miestuose, juose dalyvauja tų miestų gyventojai, o „pasakojimams“ pasitelkiami realūs įvykiai, autentiškos vietos, gyvenimo fragmentai. Grupė eksperimentuoja su vaizdo ir garso technologijomis, skaitmeninėmis ryšio priemonėmis, spektaklių veikėjais paversdamos skirtingų šalių, rasių, tautybių gyventojus. Šio teatro kūrėjams svarbus autentiškas pačių žiūrovų, įsitraukiančių į „spektaklio“ kūrimą, patyrimas ([Rimini Protokoll \(rimini-protokoll.de\)](#)).

Pasirinkus DT temą ir formą, pvz., Verbatim, aptariami medžiagos rinkimo, respondentų pasirinkimo, interviu etikos, scenarijaus rašymo klausimai, pasiskirstoma užuotimis. Rekomenduojama pasirinkti nesudėtingą, patiems mokiniams ar vietos bendruomenei aktualią temą ar problemą, istorinį ar šiuolaikinį, turėjusį ypatingos reikšmės įvykį, apie kurį būtų galima surinkti tiek dokumentinę medžiagą (archyviniai, spaudos šaltiniai), tiek autentiškus liudijimus. Scenarijus rašomas atsižvelgiant į tai, kokią idėją, sumanymą norima perteikti, su kokiais nežinomais ar pamirštais faktais supažindinti, juos priminti. Aukščiau pateikti dokumentinio teatro pavyzdžiai parodo jo meninių sprendimų ir temų įvairovę.

Interviu arba apklausos (pokalbių) etika itin svarbi dokumentiniam teatrui, nes čia būtina išsaugoti respondentų anonimiškumą, jei kalbama su jaunesnio amžiaus asmenimis, - gauti tėvų sutikimą. Taip pat tokio teatro kūrėjai prisiima atsakomybę už pateikiamą informaciją ir jos poveikį ne tik respondentams, bet ir žiūrovams.

II. Veiklų aprašymas. Praktinė dalis.

Kuriant dokumentinį teatrą vertingi su jo specifika supažindinantys, prie darbo su respondentais, gauta medžiaga artinantys praktiniai užsiėmimai. Taip pat pratimai, lavinantys kalbą, pojūčius, asociacijas, reikalingi mokiniams „įsijaučiant“ į atliekamus vaidmenis, perteikiant vaizduojamus žmones ar pateikiant informaciją.

1. Pratimai: a) *pratimas klausymui:* nusakyti asociacijas ar vaizdus, kuriuos sukelia muzika (išklausome 3–4 skirtingo žanro ir stiliaus muzikos kūrinių ištraukas);

b) *psichofizinis pratimas su integruotu interviu*: vaikstoma skirtingu tempu (1 – sulėtintai, 2 – lėtai, 3 – normaliai, 4 – skubant, 5 – labai skubant – bėgant, o viduje jaučiant didelę įtampą dėl kokios nors konkrečios priežasties, pvz., vilnuojant į egzaminą, svarbų susitikimą, renginį ir pan.), sustabdžius ėjimą, mokytojas paprašo atsakyti į klausimus, pvz., kodėl vakar susipykote su tėvais? Ką naujo apie save neseniai išgirdote iš draugų? Ką valgėte mokyklos valgykloje, ar buvo skanu?, kad mokiniai išdrįstų pasidalyti savo emocijomis, reakcijomis, svarstymais apie įvykį, naujieną, sukeltą nepasitenkinimą ar, priešingai, pasitenkinimą;

c) *pratimas – interviu (1)*: mokytojas pasiruošia keletą muzikos kūrinių, paaiškina mokiniams, kad klausydami muzikos mokiniai įsivaizduotų kalbantį žmogų, jo charakterį, išvaizdą, pomėgius, gyvenimo būdą. Paaiškinama, kad kai žmogus kalba, perteikia savo emocijas įvairiais garsais, atodūsiais, juoku, pauzėmis; kiekvieno žmogaus kalbėjimo ritmas, tempas, intonacijos, žodžių seka yra skirtingi, sakiniai neišbaigti, daug kas paliekama „tarp eilučių“, kalba gali būti skurdi arba turtinga, tačiau ji visuomet skirsis nuo literatūrinės / užrašytos kalbos. Išaiškiname mokiniams, kad imant interviu reikia girdėti ir žmogaus emocijas, būseną, nuostatą ar intenciją, pastebėti priežodžius, kalbos riktus, vaizdingus posakius ir pan.

Susipažįstame su sakininės kalbos ypatumais: elipsėmis (nutylėjimais, neišsakymais), pertaromis (naudojamais priežodžiais „nu“, „ta prasme“, „reiškia“, slengu), išspraudais (nekontekstiniais žodžiais), pasitaisymais („oj, ne, ne...“, „na bet...“), sakinių „suvėrimais“, tautologija, digresija (nukrypimais nuo temos, minties šuoliais). Taip pat komunikacijos ir *Substantiva communia* taisyklėmis, kai kreipiamasi pažįstamą ar nepažįstamą, oficialų ar neoficialų, vyresnį ar jaunesnį asmenį, esant tam tikroms kreipimosi aplinkybėms, situacijai, intencijai. Santykiai tarp adresanto ir adresato atskleidžiami per daiktavardžių šauksmininkus, įvardžius, deminutyvines (mažybinės) formas ir pan.;

d) *pratimas – interviu (2)*: mokiniams paaiškinama, kaip formuluojami klausimai respondentui, kad šis papasakotų norimą temą, kad pateikiami atviros, o ne uždaros formos klausimai, pvz., į klausimą ar tau patinka šis stalas? Sulauksime vienareikšmio atsakymo, o į klausimą „ką manai apie šį stalą? (Prismink, kaip jį pirkote ir kodėl jį išsirinkote?)“, sulauksime išsamesnio apibūdinimo. Respondentų atsakymai vėliau virs istorijomis, iš kurių bus kuriama spektaklio dramaturgija ir scenarijus.

Suskirstyti poromis mokiniai užduoda vieni kitiems po tris klausimus, o atsakymus įrašo į diktofoną.

e) *pratimas susikaupimui, kalbinei komunikacijai, kūrybiškumui*: užsidėję ausinukus mokiniai atidžiai išklausys respondentų atsakymus, papasakoja kitiems, ką naujo, netikėto sužinojo apie norimą faktą, temą ir klausiamą žmogų;

2. Scenarijaus kūrimas: mokiniams pasirinkus temą ir respondentus, imami iš jų interviu; surinkta medžiaga atrenkama pagal apimtį, informacijos turinį, respondentų įvairovę; tikrinama, ar galima iš turimos medžiagos sukurti „siužetą“, kokios informacijos, emocijų yra daugiausia, kaip ją išdėlioti dramaturgiškai. Pagal poreikį iš atsakymų modeliuojami dialogai ar monologai. Aptariamas ir parašomas spektaklio scenarijus, turint galvoje, kad respondentų atsakymai virs spektaklio tekstu, kuris, jei reikia, papildomas kita dokumentine medžiaga.

3. Spektaklio kūrimas: mokiniai pasiskirsto vaidmenimis, repetuoja; scenarijus gali kisti, priklausomai nuo mokinių iniciatyvos, naujų idėjų, teatrinių priemonių panaudojimo, išskyrus respondentų „kalbą“. Paskutinėse repetacijose atskiri mokinių atlikti darbai sujungiami į vientisą spektaklį; repetacijų eigoje atrenkama ir panaudojama reikalinga muzika, šviesos, scenovaizdžio detalės, vaizdo ar garso technologijos.

4. Spektaklio pristatymas žiūrovams. Pristatymas gali apimti keletą etapų: a) dokumentinio teatro reklamą; b) tyrimo (apklausos duomenų) pristatymą skaidrėmis; c) dokumentinio spektaklio (etiudo) pristatymą scenoje (kitoje pasirinktoje erdvėje); d) diskusiją su žiūrovais po pasirodymo. Šiuos etapus vienas ar keli mokiniai gali

organizuoti savarankiškai, įtraukdami kitus klasės draugus. Apie repeticijų eigą ar visą pamokų ciklą galima sukurti video filmą, vėliau talpinamą gimnazijos svetainėje ar kitoje viešoje internetinėje erdvėje.

5. Refleksija: ciklo užduotys ir rezultatai aptariamai kiekvienos pamokos ar įvykdytos užduoties pabaigoje; po spektaklio pristatymo (paviešinimo) mokiniai apmąsto ir įsivertina įgytą patirtį, užduočių vykdymą, išitraukimą į procesą, įvertina klasės draugų indėlį, pasiekimus, originalius sprendimus; apibūdina ir pagrindžia teatro įtaką ir poreikį dalyvaujant kultūriniame (viuomeniniame) gyvenime, svarsto apie dokumentinio teatro reikšmę, pagrindžia teatrinės patirties poveikį asmeninei brandai ir pilietinei tapatybei.

2.1.2. Pamokų ciklas „Viešojo kalba“

Tema: Viešojo kalba: vaidybos (režisūros) studijų Lietuvos ir Europos akademijose (universitetuose) pristatymas.

Tikslas: Ugdytis viešosios kalbos gebėjimus.

Uždaviniai: parengti viešosios kalbos pristatymą apie vaidybos (režisūros) studijas; pasinaudoti suskaitmeninta informacija, išanalizuoti ją ir pateikti.

Metodai: informacijos analizė ir apibendrinimas, viešojo kalba, video kūrimas, medžiagos skaitmeninimas.

Kompetencijų ugdymas: *Skaitmeninė:* mokiniai atlieka informacijos paiešką, ją analizuoja, sistemina. *Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos:* mokiniai atlieka veiklas, atsakingai vertindami intelektinę nuosavybę, dirba saugioje ir emociškai palankioje mokymosi aplinkoje, pozityviai bendrauja, padeda vieni kitiems patarimais, gerbia kitokių požiūrį į kūrybinio darbo procesą ir jo pateikimą. *Komunikacinė:* perteikia idėjas, pranešimą verbaliniu ir neverbaliniu būdu, bendrauja ir bendradarbiauja kurdami viešąją kalbą ir jos pristatymą. *Kūrybiškumo:* kuria, generuoja idėjas, dalinasi patirtimi ir žiniomis, mąsto ir veikia kūrybiškai ir originaliai.

Pasiekimai (*orientuojamasi į pagrindinių pasiekimų lygmenį*): Kuria vaidmenį (pvz., lektorius, administratorius, viešųjų ryšių specialistas, įstaigos vadovas / įgalioto asmens), atsižvelgdamas į sumanymo tikslą, uždavinius, meninį sprendimą, idėją (A1.3). Analizuoja ir įsivertina teatrinę patirtį bei poreikius, nurodo jų įtaką ir svarbą dalyvaujant kultūriniame gyvenime, renkantis tolesnes studijas ar profesiją (A4.3). Įsivertina teatrinės patirties reikšmę bei poveikį asmeninei brandai, dalyvaujant kultūriniame ir/ar socialiniame mokyklos, bendruomenės gyvenime (C3.3).

Kūrybinės veiklos aprašymas.

1. *Mokiniai supažindinami su viešosios kalbos principais*, specialistų patarimais, kaip atsikratyti baimės. Peržiūrima suskaitmeninta mokymosi priemonė „Apie viešąją kalbą skaitmeninėje metodinėje priemonėje: Meninio ugdymo metodinė medžiaga. Teatras (IX–XII klasių mokiniams). Viešas kalbėjimas p. 51–53

http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2011_Meninio_ugdymo_metodine_medziaga_teatras_3.pdf

Ekspertės patarimai, kaip atsikratyti baimės (18:31) <https://www.youtube.com/watch?v=TONzhLMqx2g>

2. *Rekomenduojama praversti scenos kalbos pratimų, kalbos padargų mankštą*. Scenos kalbos pratybos: „Kaip nepamesti galvos dėl savo kalbos?“ (3:16) [Scenos kalbos pratybos: Kaip nepamesti galvos dėl savo kalbos? - YouTube](https://www.youtube.com/watch?v=ofKtpeCAZko);

„Balso stygų masažas ir tarties pratimai“ (4:04) <https://www.youtube.com/watch?v=ofKtpeCAZko> ;

„Greitakalbės iššūkis. Artikuliacijos pamoka“ (12:54) <https://www.youtube.com/watch?v=jg6fMmq19jY> ;

„Kalba ir kvėpavimas“ (5:10) https://www.youtube.com/watch?v=BxvbM8QN_-U

3. *Mokiniai ieško informacijos apie vaidybos ir režisūros studijas* Lietuvos ir Europos akademijose, universitetuose, kolegijose. Pasirinkę sau patrauklią studijų programą (universitetą), parengia viešosios kalbos scenarijų, kuriame būtų įžanga, patraukliai pateikta informacija apie studijas ir išvados bei rekomendacijos.

4. *Mokytojas supažindina mokinius su viešosios kalbos reikalavimais*: a) spėti laiku baigti pranešimą (sutarta praešimo trukmė) nekalbėti per trumpai, b) kalboje turi būti aiški struktūra: įvadas – dėstomoji dalis – pabaiga, c) mintys turi būti dėstomos logiškai, aiškiai, konstruktyviai, d) paisyti pagrindinių kirčiavimo taisyklių, e) vartoti taisyklingą, dalykinę kalbą be barbarizmų, priežodžių, slengo, f) sakinių konstrukcija nesudėtinga, informacija lengvai įsisavinama, g) tinkamas garsas ir intonacija, h) kalbama įtikinamai, motyvuotai, i) minimalus arba tik tikslingas gestų, mimikos naudojimas, j) tinkamas požiūris į klausytojus, ryšio su jais užmezgimas (*negalioja video kalbai*). Viešojo kalbėjimo bruožai – taisyklingumas, nuoseklumas, ekonomiškumas, tinkamumas, originalumas, išbaigtumas.

5. *Mokiniai individualiai ir savarankiškai parengia viešąją kalbą, ją pristato*: a) gyvai, prieš klasės (kitų klasių) draugus, b) nusifilmuoja ir atsiunčia mokytojui arba mokiniui, atsakingam už video medžiagos montavimo darbus, c) video medžiagą pateikiama skaitmeninėje erdvėje (gimnazijos svetainėje, neviešame youtube kanale, kt.). Savo kalboje mokiniai turi stengtis laikytis *viešosios kalbos principų*: kalbėti įtaigiai, informatyviai, aiškiai tarti sakinius, artikuliuoti, pagyvinti kalbą pavyzdžiais. Svarbiausia informacinių kalbų funkcija – pateikti išsamią informaciją, o pagrindiniai stiliaus bruožai – objektyvumas, racionalumas, nuoseklumas, argumentavimas. Naudojamosi viena iš keturių šios kalbos rūšių: pranešimu, paskaita, pamoka ir aiškinimu (siūloma rinktis *pranešimą-aiškinimą*). Mokiniais akcentuojama, kad viešoji informacinė kalba turi savitą teksto kompoziciją: įžangą, pristatymą bei aiškinimą, argumentaciją ir pabaigą.

6. *Papildoma medžiaga*. Ruošiantis kalbai, mokytojas praveda pamoką(-as), skirtas aktorius ir režisierius profesijoms. Mokiniais pasiūloma registruotis *smis* (*suaugusių mokymosi informacinės sistemos*) svetainėje ir susipažinti su spektaklio kūrėjų funkcijomis (užsiregistravus spausti *Meninė saviraiška*, rasti programą „*Spektaklio kūrėjai (1): režisierius, aktorius, žiūrovas*“, spausti „*Mokytis*“. internetinės *smis* svetainės prieiga: <https://www.smis.lt/?fbclid=IwAR3RKSkzJSUoDefyvuTL6MODP7odJdWeRoeVkBvR6i3rhZBx7yruHFcRMR4>).).

Mokytojas praveda diskusiją, kurios metu patikrinamos mokinių žinios apie aktorius ir režisieriaus profesijas. Mokytojas ir mokiniai vadovaujami suskaitmenintos medžiagos informacija, kad galėtų ją laisvai disponuoti kurdami viešąją kalbą.

7. *Refleksija*. Po viešosios kalbos pristatymų mokiniai analizuoja individualią patirtį, kalbinės raiškos ir kūno kalbos santykį, vertina kūrybinį / kūrybiškumo indėlį viešosios kalbos praktikoje, pateikia savo ar kitų mokinių pavyzdžius. Įsivertina ir vertina draugų viešosios kalbos pristatymus, pagrįsdami nuomonę žiniomis apie viešąją kalbą, aktorius ir režisieriaus profesijas, surinkta informacija apie akademijas, universitetus, kolegijas ir jose vykdomas studijas. Pakomentuoja, ką naudingo sužinojo pamokose, dirbdami savarankiškai; išsako savo teatrinis polinkius bei poreikius, įvardija ir pagrindžia asmeninio tobulėjimo tikslus.

2.1.3. Pamokų ciklas „Teatro pavydžių analizė, apklausa, recenzija“ III–IV gimnazijos klasės.

Tikslas: ugdytis kritinį mąstymą per teatro supratimą ir vertinimą.

Uždaviniai: gebėti išanalizuoti ir palyginti teatro reiškinius, detalizuoti teatrinės raiškos priemones, suvokti teatro reiškinių kontekstus, atlikti apklausą, lyginamąjį tyrimą, pagrįsti savo nuomonę argumentais, parašyti recenziją, reflektuoti kūrybinio darbo procesą, vertinti ir įsivertinti.

Metodai: stebėjimas, analizė, tyrimas, refleksija.

Kompetencijų ugdymas: *Pažintinė*: analizuoja, tiria teatro meną bei teatrinis reiškinius, interpretuoja ir vertina teatrinės raiškos elementus, lygina teatro formas, stilius, kritiškai ir argumentuotai vertina teatro aktualumą, meninę, sociokultūrinę reikšmę, kūrybinį originalumą. *Komunikavimo*: dalijasi įspūdžiais ir diskutuoja apie teatrą, vartoja teatro terminus, kalba aiškiai, nuosekliai, argumentuotai, pasitelkia turtingesnę kalbą, išklauso kito nuomonę ir pagrindžią savąją. *Kultūrinė*: susipažįsta ir gali palyginti teatro meno bei teatrinis reiškinių pavyzdžius, jų kontekstus.

Pasiekimai (*orientuojamasi į pagrindinį pasiekimų lygį*): Analizuoja matyto teatrinio pavyzdžio raiškos priemones bei elementus, nusako jų stilistinį savitumą (B1.3). Interpretuoja matytą teatrinį pavyzdį aptardamas jo idėją bei problematiką, meninės formos bei kalbos ypatumus (B2.3). Diskutuoja apie matyto teatrinio pavyzdžio novatoriškumą (tradiciškumą), pasirinktos temos, formos ir priemonių aktualumą (neaktualumą) sau, šiuolaikiniam žiūrovui (B3.3).

Veiklų aprašymas. Mokytojas parenka stebėjimui (jei yra galimybė pamatyti gyvai, pažiūrimas bent vienas) po vieną dramos ir operos arba baleto spektaklį. Pamokų metu skiriama laiko spektaklių analizei žodžiu, diskutuojant apie pastatymų specifiką: temas, idėjas, formą, žanrą, stilių, vaidybą, režisūrinį sumanymą, naudotas teatrinės raiškos ir skaitmenines priemones, pastatymo ryšį su dramos ar literatūros kūriniu, poveikį sau ir žiūrovams, aktualumą šiandienos kultūros ir meno vartotojui.

Tyrimas: mokiniai skatinami atlikti lyginamąjį tyrimą apie [matytus] spektaklius (jei nėra tokios galimybės, atlikti tyrimą apie požiūrį į teatrą, jo poreikį), užduodant respondentams klausimus. Mačiusiems: 1. Spektaklio įspūdis;

2. Spektaklio privalumai ir trūkumai; 3. Ar rekomenduotumėte pasižiūrėti spektaklį draugams? 4. Kokį spektaklį norėtumėte pamatyti? 5. Ar norėtumėte dažniau lankytis teatre? 6. Kokiam teatrui (formai, rūšiai) skiriate / skirtumėte privalumą ir kodėl? 7. Kokius teatro menininkus žinote, kaip apibūdintumėte jų kūrybą? Nemačiusiems: 1. Kiek kartų per metus lankotės teatre? 2. Kodėl lankotės teatre dažnai / retai? 3. Kokias emocijas, patyrimus išgyvenate spektaklio metu? 4. Kokiam teatrui (teatro rūšiai) teikiate privalumą ir kodėl? 5. Kaip vertinate, jei lankotės teatre, šiuolaikinį teatrą? 6. Kokius teatro menininkus žinote, kodėl juos išskiriate? Tyrimo duomenys sisteminami pagal respondentų amžių, išsilavinimą, gyvenamąją vietą. Mokiniai parengia tokio tyrimo išvadą, pristato jį ir tyrimą skaidrėmis klasėje, gimnazijos ar mokyklos tinklalapyje.

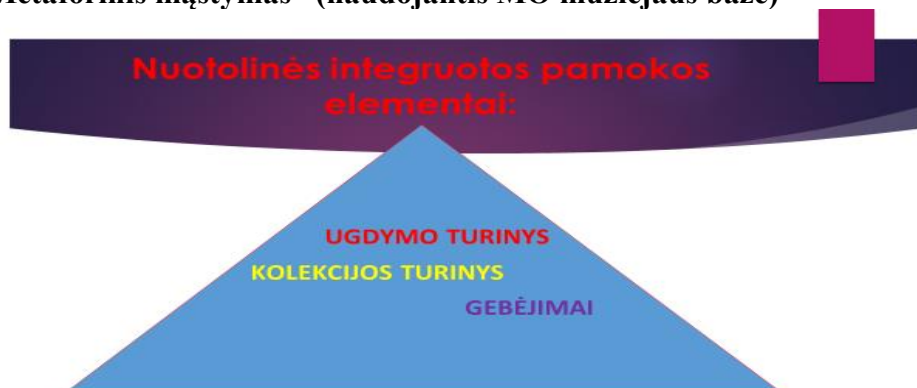
Analizė-recenzija: rekomenduojama pasiūlyti mokiniams parašyti matyto spektaklio analizę-recenziją. Recenzijoje nebūtina atsakyti į visus „analitinius“ klausimus, svarbus paties mokinio požiūris į spektaklį, jo sukeltos emocijos ir mintys, individualia patirtimi grįsta įvaizdžių ar vaizdinių interpretacija, argumentuotas meninės spektaklio visumos, temos ar idėjos vertinimas. Mokiniai supažindinami su recenzijos struktūra (teatro, kūrybinės grupės, autoriaus ir (ar) kūnio pristatymas, bendri įspūdžiai apie spektaklį, režisūros, vaidybos, teatrinių elementų ir raiškos priemonių aptarimas, spektaklio temos (problemos), meninės visumos, aktualumo įvertinimas), galima perskaityti vieną kitą profesionalių kritikų recenziją, tuo pačiu supažindinant mokinius su kultūrine spauda (žr. [Menų faktūra \(menufaktura.lt\)](#), [Straipsniai \(7md.lt\)](#), [Teatras \(literaturairmenas.lt\)](#), [LIETUVOS TEATRAS 2020 - Lietuvos teatro metraštis \(lteatras.lt\)](#), [teatrounalas Publications - Issuu](#)).

Praktinis-tiriamasis darbas: jeigu mieste ar rajone yra teatras, teatro grupė, mokiniams rekomenduojama atlikti praktinį tiriamąjį darbą. Parengti ir pristatyti informaciją apie teatro veiklą, menininkus, surenkant duomenis iš spaudos ar internetinių šaltinių, taip pat interviu gautą medžiagą. Apklausti derėtų tiek teatre dirbančius žmones, tiek ir vietos gyventojus. Tyrime turėtų atsispindėti informacija apie: teatro istoriją, teatro vietą (populiarumą arba ne) kitų kultūros įstaigų kontekste, teatro repertuarą, trupės (kūrėjų) sudėtį, teatro žurovus (jų amžius, socialinė padėtis, išsilavinimas, poreikiai ir pan.), teatro atliekamas meninės, kultūrinės, visuomeninės funkcijos. Išvadose suformuluojama teatro reikšmė, įtaka, poreikis vietos jaunimui, bendruomenei ar miestui, regionui, iššūkiai, su kuriais susiduria teatras ir (ar) žiūrovai, lankydami teatre (pvz., netinamas repertuaras, nepatenkinamas meninis lygis ir pan.). Praktinis tiriamasis darbas gali būti atliekamas kelių mokinių ar visos klasės, skelbiamas gimnazijos ar mokyklos tinklalapyje.

Refleksija. Ciklo pabaigoje mokiniai aptaria vykdytas veiklas, analizuoja darbo rezultatus, sėkmes ar sunkumus, su kuriais susidūrė vykdydami užduotis, įvertina kitų ir įsivertina savo indėlį bei pasiekimus. Įsivertina patirties reikšmę asmeninei brandai, dalyvaujant kultūriniame ir (ar) socialiniame mokyklos, bendruomenės gyvenime, renkantis tolesnes studijas ar profesiją.

2.2. Teatro pamokų, ugdant nuotoliniu būdu, planavimas ir pavyzdžiai

2.2.1 Nuotolinė integruota teatro ir vizualinio meno pamoka „Metaforinis mąstymas“ III–IV gimnazijos klasės kl. (pateikė Regina Baronienė, Klaipėdos Stasio Šimkaus konservatorija) „Metaforinis mąstymas“ (naudojantis MO muziejaus baze)

Ugdymo turinys – ką turime išmokyti;

Kolekcijos turinys – kokius meno kūrinius ir kaip panaudoti;

Gebėjimai – kokius gebėjimus ugdome.

Kokia tvarka tai vyksta?

Domiuosi vykstančiomis parodomis MO muziejuje arba MO kolekcija <https://mo.lt/>

Analizuoju pamokos temas, randu sąsajas su eksponuojamais darbais arba kūriniais, esančiais MO kolekcijoje (pvz., pamokų temoms: emocijos, mimikos, kūno kalba, interpretacija, scenografija, kostiumai, metaforinis mąstymas, meninės raiškos priemonės ir pan.);

Arba atvirkščiai – surandu įdomius eksponatus ir susieju su tema;

Apsilankęs parodoje arba savarankiškai su virtualiu gidu apkeliaavęs parodą, pasirenku reikalingus kūrinius iš MO kolekcijos arba garso įrašus iš tinklalaidžių (pvz., Kultūros istorija. Teatro istorija I-II dalys).

Teatras yra įvairių meninių elementų derinys, vienybė, sintezė. Todėl jo pamokoms tinka daugelio ekspozijų kūriniai. Bet svarbiausia – mokytojo pateiktys visuomet turėtų būti naujos, aktualios, sugretintos su naujausiomis parodomis.

Mokymo(si) laikas – kūrybiškas. Ir mokinys, ir mokytojas tampa lygiaverčiais kūrėjais. Kūrybiškumas pamokoje priklauso nuo mokytojo gebėjimo originaliai pateikti pamokos medžiagą ir sukurti patrauklias užduotis. Kūrybiškumą pamokoje lemia ir mokinių požiūris į atliekamą užduotį.

Kokios kompetencijos ugdomos?

Kultūrinė; Kūrybiškumo; Komunikavimo; Pilietiškumo (keli mokiniai savo interpretacijoje atpažino ir paminėjo pabėgėlių krizę); Pažinimo; Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos; Skaitmeninė

Pamokos tema „Metaforinis mąstymas“

Potemė „Interpretacija“

Paroda „Kodėl taip sunku mylėti?“.

Parodą kuruoja Olandijos multimedijų menininkė Saskia Boddeke ir vienas originaliausių šių laikų kino režisierių Peteris Greenaway'jus.

Interpretacija S. Boddeke's ir P. Greenaway'jaus vaizdo instaliacijai „Susos Bubble istorija“.

Pamokos planas

Pamokos „Metafora“ terminų prisiminimas ir pakartojimas (metafora vizualiajam mene, literatūroje, dailėje; simbolis, alegorija; instaliacija, interpretacija);

MO muziejaus parodos „Kodėl taip sunku mylėti?“ pristatymas;

Multimedijų menininkės Saskia Boddeke ir režisieriaus Peterio Greenaway'jaus pristatymas;

Vaizdo instaliacijos „Susos Bubble istorija“ pristatymas ir peržiūra;

Namų darbas – interpretacija „Susos Bubble istorijai“ (galima mokinius suskirstyti poromis, gali kiekvienas samprotauti savarankiškai).

Nuoroda į virtualią parodą „Kodėl taip sunku mylėti?“ <https://mo.lt/tinklarastis/irasai/virtualus-turas-kodel-taip-sunku-myleti/>

Nuoroda į instaliaciją „Susos Bubble istorija“ <https://www.youtube.com/watch?v=wRnRe96VKJY>

Citatos iš III gimnazijos klasės mokinės A.D. interpretacijos:

„[...] simbolizuoti *nepritaipimą bei jaučiamus žmogaus kompleksus*. Kasdienybėje žmogus susiduria su noru atrasti save bei tapti pavyzdingu žmogumi – *tobulybe, kas paprasčiausiai yra neįmanoma*. Bandoma prisitaikyti įvairiose aplinkose, *užgožiant savo tikrąjį veidą, asmenybę*. 33 Susos versijos gali atstoti skirtingas merginos asmenybes, vidinius balsus, įsitikinimus, baimes, kompleksus, su kuo susiduria eilinis žmogus, tuo labiau jaunas, dar nesubrendęs asmuo, tikintis, jog pokyčio savajame rate galima sulaukti tik skleidžiant neigiamą energiją, peršant negatyvią nuomonę ir žeminant save. Auga ir abejonė savimi, nutariama netikėti savo gerosiomis savybėmis, tikruoju savimi ir užsidengti 33 kitomis, kol 34-oji slepiasi ir baiminasi pasirodyti. [...] Nepritaipimą jaučia ir ne vienas *emigrantas*, pabėgėlis, palikęs savąjį gimtąjį kraštą dėl noro gyventi sotų bei našesni gyvenimą.“

Pamokos idėjos apibendrinimas

MO muziejaus bazė tampa puiku sufleriu, ieškant būdų, kaip praturtinti virtualią pamoką;

Atsiranda neribotos galimybės dailės ir teatro integruotoms pamokoms; Mokytojas sutaupo laiką, ieškodamas formato, kaip pristatyti meno kūrinius. MO muziejaus pateiktys – puikios (virtualūs gidai, virtualios ekskursijos); Pamokoms, kurios skirtos savarankiškam darbui, MO muziejaus kolekcija – puikus pagalbininkas (tinklaidės, virtualūs gidai).

Rekomendacijos, nuorodos

Mokytojai, siekdami integruoti teatro ir dailės pamokas, gali rasti informaciją apie duotuoju laiku vykstančias virtualias edukacines veiklas, teatro istorijos parodas MO muziejaus svetainėje ir, atsižvelgiant į mokinių poreikius, planuoti pažintines / kūrybines pamokas:

<https://mo.lt/tinklarastis/>

<https://mo.lt/tinklarastis/kategorijos/ikvėpimai/>

<http://www.mmcentras.lt/kulturos-istorija/kulturos-istorija/teatras/19801990-autorines-rezisuros-triumfas/autorines-rezisuros-triumfas/6020>

<http://www.mmcentras.lt/kulturos-istorija/kulturos-istorija/teatras/19801990-autorines-rezisuros-triumfas/autorines-rezisuros-triumfas/6020>

<http://www.mmcentras.lt/kulturos-istorija/kulturos-istorija/teatras/19801990-autorines-rezisuros-triumfas/jonas-vaitkus-blogio-studijos/4507>

<http://www.mmcentras.lt/kulturos-istorija/kulturos-istorija/teatras/19801990-autorines-rezisuros-triumfas/rimas-tuminas-teatras-kuriame-neprakaituojama/4509>

2.2.2. Nuotolinė pamoka „Teatro kritiko profesija“ III gimnazijos klasė.

(pateikė Inga Dovidaitienė, Šiaulių „Romuvos“ gimnazija)

Tema: Teatro kritiko profesija.

Tikslas: Išsiugdyti analitinių gebėjimų.

Uždaviniai: Apibrėžti teatro meno specifiką, kritiko profesijos reikšmę ir funkcijas teatre, analizuoti spektaklio žiūrėjimo / suvokimo / interpretavimo reikšmę.

Skaitmeninė medžiaga: straipsnis: <https://www.voxart.lt/teatro-kritika-kaip-vyno-degustavimas/>

Ugdomos kompetencijos: *Kultūrinė. Komunikavimo. Pažinimo.*

Kūrybinės veiklos aprašymas.

„Teatro režisieriaus ir aktorių menas – sukurti naujas (arba primirštas) idėjas atskleidžiantį ir išskirtinai pjesę interpretuojantį spektaklį. Publikos – pastatytą kūrinių tinkamai suprasti. Tam, kad šis mechanizmas netrikdomai veiktų, įsiterpia teatro kritiko persona – savotiškas laidininkas tarp teatro kūrėjų ir žiūrovų, o spektaklius analizuojantys kritikų parašyti tekstai padeda giliau pažvelgti į tai, ką matome scenoje. Vienas ryškiausių Lietuvoje teatro kritikų Andrius Jevsejevas sutiko šnektelti apie šios profesijos subtilybes“.

– Galbūt teko susidurti su statistika – spektaklio apžvalgas žmonės dažniau skaito prieš eidami į teatrą ar jau peržiūrėję kūrinių?

A. J. Vieno varianto nėra. Vieni skaito prieš pasirodymą, norėdami sužinoti, apie ką bus kalbama kūrinys, kiti – po, bandydami pasitikrinti suvokimą. Bet manau, kad didžioji dauguma žiūrovų recenzijas skaito jau pamatę spektaklį. Na, tarkim, aš pats stengiuosi niekada neskaityti pjesės (jei iki tol nesu su ja susidūręs) prieš spektaklį – man maloniau ją perskaityti jau jį pamačius.

– Kaip atrodo tavo darbas? Na, tarkim, kiek spektaklių tenka pamatyti per mėnesį? Ar privalai susipažinti su visais spektakliais, statomais Lietuvoje?

A. J. Taip, stengiuosi pamatyti kuo daugiau spektaklių. Tačiau pamažu ateina tas metas, kai supranti, kad visko nepamatsi. Manau, žmonės, kurie tik pradeda žengti teatro kritikų keliu, gali bandyti sugaudyti tą masę spektaklių. O šiaip... Natūraliai susiduri su nuovargiu – na kad ir nuo minėto „lietuviško vyno“ degustavimo. Paprastai gavęs spektaklio aprašymą, kūrėjų sąrašą, porą nuotraukų ir žinodamas literatūros kūrinių, pagal kurį statoma, gali atspėti, koks bus spektaklis, ir išties labai retai suklysti. Taip atsirenkami iš tikrųjų verti dėmesio kūriniai, kurių nevalia praleisti.

– Kaip žiūri spektaklius? Ar dar gebi įsijausti, ar tiesiog juos „mėsinėji“ – atskirai reaguoji į apšvietimą, muziką, vaidybą, režisūrinius ar scenografinius sprendimus?

A. J. Žinoma, visokių spektaklių būna, bet į kiekvieną jų įsijaučiu, būna, kad ir iki ašarų kūriniai priveda. Spektaklis neturi būti tobulas, kad paveiktų, kad įtrauktų į savo kūną. Kartais taip jau nutinka, kad tam tikrą spektaklį pamatai labai tinkamu metu. Antrą kartą tą patį spektaklį einu žiūrėti tik kai jis arba labai patinka, arba labai neaptinka.

Teatro kritikas apžvelgia: Aktorių vaidybą. Režisieriaus darbą. Įgarsinimą (muzika, garsai). Scenografiją, apšvietimą. Temos aktualumą. Kokią informaciją galima gauti iš spektaklio? Spektaklyje žiūrovo emocijas sukelia **tekstas** (žodžiai, muzika, garsai, triukšmai), **vaizdas** (dekoracija, kostiumai, grimas, aktorių vaidybą, aktorių plastika ir (ar) judesiai, apšvietimas), **įvykis, istorija, veiksmas** (intriga, personažų ir jų santykių ir (ar) gyvenimo, likimo posūkiai). Šie trys lygmenys sudaro meninę spektaklio visumą.

Spektaklio pavyzdys: „Akmenys jo kišenėse“, režisierius Gytis Padegimas, Kauno miesto kamerinis teatras.

Apie spektaklį: Spektaklis įdomus ne tik savo tema, bet ir forma. Visą istoriją pasakoja du žmonės, kurie suvaidina 15 pjesės personažų. Du aktoriai kuria visą personažų karnavalą: ir pasipūtusi filmo režisierius, ir jo padėjėjas, ir ekscentrišką kino žvaigždę, ir statistus, ir žioplino tojus. Istorija papasakota žaisminga, šmaikščia kalba, autoironija nustelbia bet kokį moralizavimą.

Užduotis: Dirbant grupėmis, peržiūrėjus spektaklio ištrauką ir remiantis recenzijos rašymo planu, parašyti spektaklio recenziją. Galima pasirinkti vieną aptariamą sritį (pvz., aktorių vaidybą). Galima remtis surastais viešais informacijos šaltiniais. Išreikšti individualią nuomonę.

Refleksija: Aptariamas darbo procesas, susipažįstama su recenzijų pavyzdžiais.

2.2.3. Nuotolinė pamoka „Pjesės užuomazga. Veiksmų priežastingumas“

(pateikė Vidmantas Fijalkauskas, Pagirių gimnazija)

Pamoka vyko nuotoliniu būdu Classroom platformoje. Tai pirmoji ciklo „Draminis kūrinys kaip spektaklio pagrindas“, skirta pasirinktos pjesės teorinei analizei, pamoka.

Mokykla	Vilniaus r. Pagirių gimnazija	
Klasė, dalykas	III-IV Gab., teatras	
Data	2021 m. vasario 1 d.	
Mokytojas	Teatro mokytojas metodininkas Vidmantas Fijalkauskas	
Pamokos tema	„Pjesės užuomazga. Veiksmų priežastingumas“ iš ciklo „Draminis kūrinys kaip spektaklio pagrindas“. I pamoka.	
Pamokos tikslai, uždaviniai	Geriau pažins teatrą kaip kultūros reiškinių ir dramą kaip literatūros rūšį, skirtą vaidinti. Skaitydami pateiktą pjesę mokiniai išmoks analizuoti tekstą, rasti tematiką, problematiką, pagrindinį konfliktą, jo priežastingumą, savo kaip atlikėjo poziciją, pasiruoš sukurti spektaklį.	
Bendrosios kompetencijos	Mokėjimo mokytis: įsivertina savo veiklą; vertina kitų mokinių darbą; numato priemones geresniam rezultatui pasiekti. Komunikavimo: randa reikalingą santykį su partneriu; skaito improvizuodami, spontaniškai; derina turinį ir raišką, tinkamą adresatui ir situacijai; dalijasi patirtimi, apmąsto vykdytą veiklą. Socialinė: pozityviai bendrauja; ugdo atsakomybę už savo ir kitų veiklos rezultatus; mokosi bendradarbiaudami ir kaip atlikėjai, ir kaip pjesės personažai.	
Pamokos eiga	Mokinių sudominimas, jų patirties išsiaiškinimas, pamokos uždavinio skelbimas	Trukmė
	Pamokos pradžioje mokiniai pakviečiami pasidalyti įspūdžiais ir emocijomis, kilusiomis savarankiškai perskaičius pjesę (A. Sireikio „Aktų salė“). Išsakyti susidariusias nuomones apie kūrinio tematiką, problematiką,	7 min.

	skelbiama pamokos tema ir uždaviniai. Prisimenamas dramos kaip literatūros rūšies apibrėžimas, prisimenami didieji dramaturgai ir jų kūrinių reikšmė kultūros istorijoje.	
	Mokymo ir mokymosi veikla	Trukmė
	Skaitymui pasirenkama pjesės I scena ir savanoriškai pasiskirsčius vaidmenimis skaitomas tekstas, stengiantis nerodyti emocijų, vengiant „intonavimo“, bandant rasti sakinio logiką ir reikšmę. Perskaičius sceną, vykdomas vertinimas mokymuisi, užduodami klausimai, kad būtų galima išsiaiškinti, ar mokiniai supranta skaitomą kūrinių (kodėl Povilas pasakoja anekdotus?). Klausimų – atsakymų metodu randama veiksmo užuomazga ir galimo konflikto priežastys (kodėl Matas nuo pat pradžių reiškia pretenzijas kitiems?). Radus psichologines personažų elgesio priežastis, scena skaitoma dar kartą, bet jau su aptartais santykiais ir siekiamybėmis (ko kiekvienas veikėjas nori?).	30 min.
	Apibendrinimas: vertinimas, įsivertinimas, refleksija	Trukmė
	Pamokos refleksija vyksta pokalbio ratu metodu, pratęsiant du sakinius: 1. <i>Aš manau, kad šita istorija yra...</i> 2. <i>Aš norėčiau būti... (pasirenkamas vienas iš personažų), nes...</i> Mokytojas pakomentuoja mokinių mintis. Aptariama, kas mokiniams sekėsi ir kokių žinių apie dramaturgo sukurtą istoriją dar trūksta. Prisimenama pamokos tema. Išsiaiškinama mokinių savijauta jiems bandant įsijausti į kitą žmogų ir paprašoma, kad mokiniai asmenine classroomo platformos žinute parašytų savo nuomonę, kas iš grupės draugų geriausiai tinka vienam ar kitam vaidmeniui atlikti. Už dalyvavimą pamokoje mokiniai vertinami formuojamuoju vertinimu. Paskyrus užduotį – pradėti pildyti istorijos žemėlapi, parašyti trumpą pasirinkto personažo biografiją bei pasiruošti skaityti ir analizuoti II sceną, pamoka baigiama.	8 min.
Metodai	Raiškūs skaitymas, atidusis klausymas, klausimai – atsakymai, istorijos žemėlapio kūrimas, veikėjo biografijos rašymas.	
Priemonės	A. Sireikio pjesė „Aktų salė“, teatrinė literatūra.	

2.2.4. Nuotolinė pamoka „Pjesės veiksmo vystymasis. Charakterizavimas“ (*pateikė Vidmantas Fijalkauskas, Pagirių gimnazija*)
Teatro pamoka „Pjesės veiksmo vystymasis. Charakterizavimas“ vyko nuotoliniu būdu Classroom platformoje. Tai antroji ciklo „Draminis kūrinys kaip spektaklio pagrindas“, skirta pasirinktos pjesės teorinei analizei, pamoka.

Mokykla	Vilniaus r. Pagirių gimnazija
Klasė, dalykas	III-IV Gab, teatras
Data	2021 m. vasario 9 d.
Mokytojas	Teatro mokytojas metodininkas Vidmantas Fijalkauskas
Pamokos tema	„Pjesės veiksmo vystymasis. Charakterizavimas“ iš ciklo „Draminis kūrinys kaip spektaklio pagrindas“ II pamoka.
Pamokos tikslai, uždaviniai	Geriau pažins teatrą kaip kultūros reiškinių ir dramą kaip literatūros rūšį, skirtą vaidinti. Skaitydami pateiktą pjesę mokiniai išmoks analizuoti tekstą, rasti tematiką, problematiką,

	pagrindinį konfliktą, jo priežastingumą, savo, kaip atlikėjo, poziciją, supras, kas yra veiksmo vystimasis, pasiruoš sukurti spektaklį.	
Bendrosios kompetencijos	Mokėjimo mokytis: įsivertina savo veiklą; vertina kitų mokinių darbą; numato priemones geresniam rezultatui pasiekti. Komunikavimo: randa reikalingą santykį su partneriu; skaito improvizuodami, spontaniškai; derina turinį ir raišką, tinkamą adresatui ir situacijai; dalijasi patirtimi, apmąsto vykdytą veiklą. Socialinė: pozityviai bendrauja; ugdosi atsakomybę už savo ir kitų veiklos rezultatus, mokosi bendradarbiaudami ir kaip atlikėjai, ir kaip pjesės personažai.	
Pamokos eiga	Mokinių sudominimas, jų patirties išsiaiškinimas, pamokos uždavinio skelbimas	Trukmė
	Pamokos pradžioje mokiniai pakviečiami pristatyti pradėtus pildyti A. Sireikio pjesės „Aktų salė“ istorijos žemėlapius, perskaityti trumpą pasirinkto personažo biografiją. Skelbiama pamokos tema ir uždaviniai. Skelbiamas vaidmenų paskirstymas, sudarytas atsižvelgiant į moksleivių pasiūlymus.	7 min.
	Mokymo ir mokymosi veikla	Trukmė
	Perskaitoma pirma scena su jau paskirstytais vaidmenimis. Perskaičius sceną vykdomas vertinimas mokymuisi, užduodami klausimai, kad būtų galima išsiaiškinti, ar mokiniai sutinka su paskirstymu, ar prisimena pirmoje pamokoje aptartą veiksmų priežastingumą, siekiamybes. Pradedama skaityti antra scena, detalai, klausimų – atsakymų metodu aiškinantis, ar visiems suprantamas veiksmo ir santykių vystymasis. Išsiaiškinus scenos veiksminę konstrukciją, skaitoma iš naujo, siekiant atspindėti sukurtas biografijas, aptartas siekiamybes bei santykių vystymąsi.	30 min.
	Apibendrinimas: vertinimas, įsivertinimas, refleksija	Trukmė
	Pamokos refleksija vyksta pokalbio ratu metodu, pratęsiant du sakinius: 3. <i>Mano personažas man yra artimas (įvardijamos savybės)...</i> 4. <i>Savo personaže aš labiausiai nesuprantu...</i> Mokytojas pakomentuoja mokinių mintis. Aptariama, kas mokiniams sekėsi ir kokių veiksmų reikia imtis, kad nesuprantami ar net nepriimtini personažo veiksmai taptų atlikėjo savastimi (stebuklingas žodelis „jeigu“, <i>atlikėjas visada yra savo personažo advokatas</i>). Už darbą pamokoje mokiniai vertinami formuojamuoju vertinimu. Paskyrus užduotį – tęsti istorijos žemėlapių pildymą ir pasiruošti skaityti ir analizuoti III sceną, pamoka baigiama.	8 min.
Metodai	Veikėjo istorijos žemėlapis, veikėjo biografijos kūrimas, charakterizuojantis skaitymas, atidusis klausymas, klausimai – atsakymai.	
Priemonės	A. Sireikio pjesė „Aktų salė“, teatrinė literatūra.	

2.2.5. Nuotolinė pamoka „Spektaklio spektaklyje metodas. Antikinės dramos aktualumas.

Hegzametras“ (pateikė Vidmantas Fijalkauskas, Pagirių gimnazija

Teatro pamoka „Spektaklio spektaklyje metodas. Antikinės dramos aktualumas. Hegzametras“ vyko nuotoliniu būdu Classroom platformoje. Tai ketvirtoji ciklo „Draminis kūrinys kaip spektaklio pagrindas“, skirta pasirinktos pjesės teorinei analizei, pamoka.

Mokykla	Vilniaus r. Pagirių gimnazija
Klasė, dalykas	III–IV Gab, teatras
Data	2021 m. kovo 8 d.
Mokytojas	Teatro mokytojas metodininkas Vidmantas Fijalkauskas

Pamokos tema	„Spektaklio spektaklyje metodas. Antikinės dramos aktualumas. Hegzametras”	
Pamokos tikslai, uždaviniai	Geriau pažins teatrą kaip kultūros reiškinių ir dramą kaip literatūros rūšį, skirtą vaidinti. Skaitydami pateiktą pjesę mokiniai išmoks analizuoti tekstą, rasti tematiką, problematiką, pagrindinį konfliktą, jo priežastingumą, savo, kaip atlikėjo, poziciją. Susipažins su teatrinio metodu <i>Spektaklis spektaklyje</i> . Įgis daugiau žinių apie antikinį teatrą.	
Bendrosios kompetencijos	Mokėjimo mokytis: įsivertina savo veiklą; vertina kitų mokinių darbą; numato priemones geresniam rezultatui pasiekti. Komunikavimo: randa reikalingą santykį su partneriu; skaito improvizuodami, spontaniškai; derina turinį ir raišką, tinkamą adresatui ir situacijai; dalijasi patirtimi, apmąsto vykdytą veiklą. Socialinė: pozityviai bendrauja; ugdo atsakomybę už savo ir kitų veiklos rezultatus, mokosi bendradarbiaudami ir kaip atlikėjai, ir kaip pjesės personažai.	
Pamokos eiga	Mokinių sudominimas, jų patirties išsiaiškinimas, pamokos uždavinio skelbimas	Trukmė
	Pamokos pradžioje skelbiama pamokos tema ir uždaviniai. Aptariama hegzametro skaitymo technika, pabrėžiama cezūros reikšmė. Mokytojas pristato teatrinio metodo <i>spektaklio spektaklyje</i> naudotus profesionaliame teatre pavyzdžius (Joshua Sobol „Getas“).	7 min.
	Mokymo ir mokymosi veikla	Trukmė
	Skaitymui pasirenkama VII pjesės scena ir priskyrus jau turimiems personažams antikinius herojus (Matas – Prometėjas, Laurynas – Hefaistas) skaitomas tekstas, laikantis hegzametro taisyklių. Perskaičius sceną, vykdomas vertinimas mokymuisi užduodant klausimus, kad būtų galima išsiaiškinti, ar mokiniams suprantamas <i>spektaklio spektaklyje</i> metodas bei Prometėjo tekstų aktualumas. Aptariamas skaitymo technikos skirtumas tarp hegzametro ir buitinio, organiško skaitymo, kuris reikalingas, kad būtų galima aiškiai atskirti, kur kalba personažai, o kur – jų statomo spektaklio „Prometėjas“ herojai. Kaip antikinės dramos šiuolaikinė interpretacija parodoma trumpa O. Koršunovo spektaklio „Oidipas karalius“ ištrauka. Skaitoma antrą kartą, paprašius namiškius įspėti, kad bus skaitoma garsiai, tarsi „ant kotšrų“, bandant pajusti antikinio teatro stilistiką ir atkreipiant dėmesį į vietas, kur veikėjai kalbasi komentuodami statomą spektaklį ar savo santykius (Matas priekaištauja Rapolui už blogai išminktą tekstą). Kelis kartus kartojamos vietos, kur skaityti tekstą turi visi kaip choras.	25 min.
	Apibendrinimas: vertinimas, įsivertinimas, refleksija	Trukmė
	Pamokos refleksija vyksta pokalbio ratu metodu, atsakant į klausimą: <i>Ar jūs pritartumėte pjesės personažų pasirinkimui statyti antikinę dramą, kad galėtų išsakyti šiuolaikinio žmogaus savijautą. Kodėl?</i> Mokytojas pakomentuoja mokinių mintis. Aptariama, kas mokiniams sekėsi ir kokių žinių apie antikinę dramą dar trūksta. Prisimenama pamokos tema. Išsiaiškinami gebėjimai, reikalingi, kad būtų nesunku pereiti iš antikinės dramos vaidinimo į šiuolaikinių jaunuolių santykius. Už dalyvavimą pamokoje mokiniai įvertinami formuojamuoju vertinimu. Paskyrus užduotį – rasti antikinio teatro mizanscenų pavyzdžių bei pasiruošti skaityti ir analizuoti VIII sceną, pamoka baigiama.	13 min.
Metodai	Situacijos modeliavimas, skaitymas hegzametru, pokalbis ratu.	
Priemonės	A. Sireikio pjesė „Aktų salė“, teatrinė literatūra, Youtube platforma: https://www.youtube.com/watch?v=ezm8BzVkd0M	

2.2.6. Nuotolinė pamoka „Teatrinė recenzija. Kritiko vaidmuo teatro bendruomenėje. Spektaklio „Mergaitė, kurios bijojo Dievas“ analizė“ (pateikė Vidmantas Fijalkauskas, Pagirių gimnazija)
Teatro pamoka „Teatrinė recenzija. Kritiko vaidmuo teatro bendruomenėje. Spektaklio „Mergaitė, kurios bijojo Dievas“ analizė“ vyko nuotoliniui būdu Classroom platformoje.

Mokykla	Vilniaus r. Pagirių gimnazija	
Klasė, dalykas	III-IV Gab, teatras	
Data	2021 m. balandžio 12 d.	
Mokytojas	Teatro mokytojas metodininkas Vidmantas Fijalkauskas	
Pamokos tema	Teatrinė recenzija. Kritiko vaidmuo teatro bendruomenėje. Spektaklio „Mergaitė, kurios bijojo Dievas“ analizė.	
Pamokos tikslai, uždaviniai	Geriau pažins teatrą kaip kultūros reiškinių. Analizuodami spektaklį mokysis geriau suprasti teatrinę ženklių kalbą. Pristatydami recenziją mokysis rišliai kalbėti, įtaigiai išsakyti ir apginti savo nuomonę.	
Bendrosios kompetencijos	Mokėjimo mokytis: įsivertina savo veiklą, vertina kitų mokinių darbą. Komunikavimo: dalijasi patirtimi, apmąsto vykdytą veiklą, mokosi išgirsti kitokią nuomonę. Socialinė: pozityviai bendrauja, ugdo atsakomybę už savo ir kitų veiklos rezultatus, įvertina savo žodžių poveikį kitiems ir pripažįsta kitų jausmus ir poreikius.	
Pamokos eiga	Mokinių sudominimas, jų patirties išsiaiškinimas, pamokos uždavinio skelbimas	Trukmė
	Pamokos pradžioje mokiniai paklausiami, ar visiems pavyko pažiūrėti sutartą spektaklį (G. Grajausko „Mergaitė, kurios bijojo Dievas“, rež J. Vaitkus, Klaipėdos dramos teatras). Mokiniai pakviečiami pasidalinti potyriais, kai teatro spektaklis žiūrimas ekrane. Skelbiama pamokos tema ir uždaviniai.	7 min.
	Mokymo ir mokymosi veikla	Trukmė
	Prieš pradėdant mokiniams pristatyti recenzijas, mokytojas primena kritiko vaidmenį (lot. <i>critica</i> - skyrimo menas) ir svarbą teatro bendruomenėje, teatrinės recenzijos rašymo taisykles (kontekstas – konkretaus spektaklio žinutė – kritiko santykis į ją) bei pristatymo etiką (pradžioje tik pozityvas ir pagarba kitokiai nuomonei). Vykdamas vertinimą mokymuisi, užduodant klausimus išsiaiškinama, ar visi suprato uždavinius ir taisykles. Konferencijos metodu „teatro kritikai“ pristato savo darbus. Visiems pasisakius užduodami klausimai vienas kitam bei argumentuotai diskutuojama dėl vienos ar kitos teatrinės metaforos (ką reiškia bepročio marškiniai). Diskusijos pabaigoje mokytojas pakomentuoja pasisakymus, patikslina kai kurias teatrinės sąvokas bei reikšmes.	30 min.
	Apibendrinimas: vertinimas, įsivertinimas, refleksija	Trukmė
	Pamokos refleksija vyksta pokalbio ratu metodu, pratęsiant du sakinius: <i>Kritiko darbe man įdomiausia...</i> <i>Rašant recenziją man buvo sunkiausia...</i> Mokytojas pakomentuoja mokinių mintis. Aptariama, kas mokiniams sekėsi ir kokių žinių trūksta, norint visavertiškai kritikuoti spektaklį. Prisimenama pamokos tema bei kritiko vaidmuo. Mokiniai vertinami diagnostiniu vertinimu.	8 min.
Metodai	Konferencija, pokalbis ratu, diskusija.	

Priemonės	LRT mediatekos įrašas: https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000101944/gintaras-grajauskas-mergaite-kurios-bijojo-dievas-i-d?fbclid=IwAR31C8Vu9TlSifc60OmTsS88cIkjypG5KnWW_3hreT0MfSyDAAtZaEvaQm4k
------------------	--

2.3. Ilgalaikio plano rengimas.

Ilgalaikiai vidurinės mokyklos Teatro dalyko planai gali būti sudaromi vieneriems arba dvejiems mokslo metams. Sudarant planus atsižvelgiama į mokinių gebėjimus, poreikius, dalyko tikslus ir uždavinius, ugdymo turinį, ugdomas kompetencijas. Planuodamas mokytojas atsižvelgia į gimnazijos tradicijas, integruotų pamokų / projektų galimybes, vietines bendruomenės ir valstybines (kalendorines) šventes.

2.3.1. Ilgalaikio plano struktūra. Planavimo pavyzdys.

Dalykas – Teatras.

Ilgalaikis planas III–IV gimnazijos klasėms, bendrasis kursas.

Laikotarpis: dveji mokslo metai.

Pamokų skaičius: $2 \times 37 + 2 \times 33$ (po 2 pamokas per savaitę du metus) – 140.

Tikslas: sudaryti sąlygas mokiniams kaupti teatro kūrybos ir suvokimo patirtį, reikšmingą jų dvasinei brandai, kompetencijų plėtotei, mokymuisi ir darbui, poreikiui dalyvauti kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime.

Uždaviniai: Siekiama, kad per teatro pamokas mokiniai:

- pasitikėtų savo kūrybiniais gebėjimais ir norėtų tobulėti kurdami bei pažindami teatro meną;
- drąsiai ir kūrybiškai reikštų savo mintis, jausmus, požiūrį teatrinės raiškos priemonėmis, teatro formomis; gebėtų remdamiesi savo patirtimi interpretuoti ir argumentuotai vertinti teatro meną, teatrinis reiškinius bei kontekstus;
- įvertintų ir įsivertintų teatrinės patirties reikšmę asmeniniam tobulėjimui, renkantis tolesnes studijas ar profesiją, įsitraukiant į kultūrinį ir socialinį gyvenimą.

Vertinimas: Vertinama mokyklos nustatyta tvarka – 10 balų sistema. Kiekvienas mokymosi ciklas baigiamas iš anksto numatytu atsiskaitomuoju darbu iš skirtingų veiklos sričių. Su mokiniais iš anksto aptariama, kokius balus (pažymius) ir už kokias veiklas (užduotis) jie turėtų sukaupti per sutartą laikotarpį (pamokų ciklą, mėnesį ar pusmetį). Vadovaujamas Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo samprata, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2004 m. vasario 25 d. įsakymu Nr. ISAK- 256 (žin., 2004, Nr. 35- 1150).

Veiklų sritys:

Teatro raiška: psichofiziniai teatro pratimai, vaidmens kūrimas, etiudo kūrimas, kūrybiniai sumanymai ir jų realizavimas (scenarijaus kūrimas, sceninis apipavidalinimas, muzikinis sprendimas, vaidinimų ir kitų teatro reiškinių pristatymas, refleksijos užduotys).

Teatro supratimas ir vertinimas: teatro istorija, spektaklių (teatro) reiškinių analizė, interpretavimas, vertinimas.

Teatro reiškinių ir kontekstų pažinimas: teatro reiškinių žanrų, stilių, formų istoriniuose ir kultūriniuose kontekstuose pažinimas, tyrinėjimas ir susiejimas su asmenine patirtimi, poreikiais bei vertybėmis.

Stengiamasi, kad visoms trimis veikloms būtų skirtas lygiavertis dėmesys, teatro supratimo ir vertinimo, taip pat teatro reiškinių ir kontekstų pažinimo veiklos gali būti integruotos į teatro raiškos veiklas ir užduotis. Rekomenduotina teatro raiškos užsiėmimus pradėti praktiniais (psichofiziniais, vaidmenų žaidimo, etiudų kūrimo ir pan.) pratimais; pratimus galima pasitelkti ir teorinių užsiėmimų ar veiklų metu.

Planavimo pavyzdys

Ugdymosi sritis	Mokinių pasiekimai	Val.	Turinys	Data
Teatro raiška: 1. Vaidmens kūrimas	Kuria vaidmenį, atsižvelgdamas į kūrybinio sumanymo uždavinius ir tikslą(-us), meninį sprendimą, idėją, problemą (A1.3).	30	Psichofiziniai teatro pratimai. Vaidmens kūrimas III kl. Susikaupimo, pojūčių atminties, vaizduotės lavinimo pratimai. Scenos kalbos ir judesio užduotys. Kreipiamas dėmesys į aplinkybių vertinimą, organišką (natūralią) reakciją (reaguojant į partnerį, įvykius), dėmesio koncentraciją. Personažo kūrimas. Charakteris, charakteringumas, personažo siekiniai ištisiniam etiudo veiksmui. Į individualiai kuriamą dramą įtraukiami mokinių sugalvoti siužeto epizodai, kol išplėtojamos jų sekos. Kiekvienos tokios istorijos vaizdinis kūrimas padeda mokiniams išsiaiškinti svarbių gyvenimo atvejų, konfliktų priežastis, susidaryti nuomonę apie jų sprendimą. Vaidmenų žaidimai. Judėjimo greičių sistema. Teatro sportas. Spontaniškos improvizacijos. Vaidinant mokinytis turi siekti perteikti vaidmens išorines ir vidines aplinkybes, atskleisti uždavinį, kiek leidžia galimybės – svarbiausiąjį uždavinį, perteikti vertinimus (santykius), panaudoti vaidmeniui būdingas priemones. Psichofiziniai teatro pratimai. Vaidmens kūrimas IV kl. Psichofiziniai teatro pratimai lyderio savybėms ugdytis, viešajai kalbai, scenos judesiui, personažų charakterio analizei, susikaupimui ir atsipalaidavimui, tikslingam personažų kūrimui pagal sutartus kriterijus ir pasirinktą literatūrinę medžiagą.	Kiekvieną mokslo metų mėnesį
Teatro raiška: 2. Kūrybinių sumanymų įgyvendinimas (etiudo, scenarijaus, spektaklio, meninio projekto kūrimas)	Įgyvendina kūrybinį sumanymą, pasirinkdamas tradicines ir (ar) netradicines (skaitmenines) teatrinės raiškos	30	Etiudo kūrimas III kl. Diskusija pasirinkta aktualia tema (migracija, pandemija, klimato atšilimas, lyčių lygybė, psichologinis mikroklimatas šeimoje, kt.). Etiudo kūrimas. Scenarijus. Grupinis darbas. Režisūra ir aktorinio meistriškumo pamokos. Mokiniai supažindinami su etiudo struktūra, kuria mini-dramaturgiją. Visi atlieka dramaturgo, režisieriaus, aktoriaus, žiūrovo	Kiekvieną mokslo metų mėnesį

	priemonės (A2.3).		funkcijas. Etiudo scenarijai koreguojami repeticijų metu, mokiniai vaidina vieni pas kitus, vertina vieni kitų kūrybinį procesą. Įgyvendindami savo idėjas, siekia asmeninių mokymosi uždavinių, susijusių su kuriuo nors raiškos būdu ar būdais: literatūrinio teksto gryninimu, sceninio veiksmo struktūravimu, vaidmenų interpretacijomis, vaizdo, garso sprendimais. Vertina savo ir draugų siūlomus sprendimus pagal sutartus kriterijus. Etiudo kūrimas IV kl. Prieš režisuodamas etiudą, mokinys pasirenka literatūros kūrinį (ištrauką) ir dirbdamas grupėje jį pritaiko scenai. Apibūdina temą, idėją, aptaria kuriamo etiudo struktūrą, numato aktorius, pasirenka žanrą. Mokiniai, pretenduojantys laikyti teatro egzaminą, raginami analizuoti pasirinktą literatūros kūrinį pagal veiksminės analizės taisyklės, rengti scenarijų 15 min. trukmės pasirodymui. Mokiniai skatinami pasirinkti tokias verbalines ir neverbalines, taip pat audiovizualines priemones, kurios papildytų (praturtintų) etiudu norimą pasakyti žinutę, padėtų kurti etiudo ir (ar) dramatinio epizodo prasmę. Scenarijai skaitomi, aptariami. Mokiniai, pageidaujantys režisuoti, renkasi aktorius. Režisieriai repetuoja su savo aktoriais, sukuria scenovaizdį iš turimų priemonių arba patys jas pasigamina, pristato etiudus klasei tarpinėms peržiūroms. Grupelės repetuoja ir pristato etiudus klasės draugams. Aptiriamos tinkamiausiai panaudotos raiškos priemonės. Nusakoma idėja – vardan ko kuriamas etiudas, kokią žinią norima perduoti žiūrovams, iš kokių teatrinių elementų galima atpažinti teatrinio kūrinio žanrą (kūno raiška, balso ypatybės, kostiumai, garso (vaizdo) efektai, kt..	
Teatro raiška: 3. Teatro raiškos ir kūrybinių sumanymų pristatymas	Pristato įgyvendintą meninį projektą pasirinktoje viešojoje ir (ar) skaitmeninėje	4	Pasirenkamas vaidinimo parodymo būdas (gyvai ar įrašas). Tinkamai informuojami žiūrovai, pristatomi etiudai (vaidinimas). Mokiniai mokosi saugiai naudotis virtualiais kūrybos įrankiais, kuria afišą ir programėlę, ieško, apdoroja, rašo informaciją.	XII ir IV mėn. III–IV gimnazijos klasės.

	erdvėje; organizuoja jo aptarimą (A3.3).		Pristatymo veiklos gali būti diferencijuojamos pagal mokinių poreikius, lūkesčius. Pristatymo laikas gali būti siejamas su kalendorinėmis ar specifinėmis mokyklos šventėmis, pasirinktu teatro egzaminu ar brandos darbu. Repetuojami grupiniai etiudai. Pravedami psichofiziniai teatro pratimai kiekvieno užsiėmimo pradžioje. Mokiniai, nelaikantys egzamino, pristato etiudus įskaitai. Vaidindami perteikia vaidmens išorines ir vidines aplinkybes, atskleidžia uždavinius, kiek leidžia galimybės – svarbiausiąjį uždavinį. Perteikdami vertinimus (santykius), naudoja vaidmeniui būdingas priemones.	
Teatro raiška: 4. Įsivertinimas ir refleksija	Analizuoja ir įsivertina teatrinę patirtį bei poreikius, nurodo jų įtaką ir svarbą dalyvaujant kultūriniame gyvenime, renkantis tolesnes studijas ar profesiją (A4.3).	4	Mokiniai įsivertina, kokias sceninio veiksmo, vaidmenų interpretavimo, teatrinės raiškos galimybes išbandė. Vertina savo sprendimus pagal sutartus kriterijus (įvykius, teatro formą, priemones). Įsivertina savo grupės parodytą vaidinimą kūrybiškumo, originalumo, naujų priemonių pasirinkimo, aktualumo požiūriu. Vertindami savo ir draugų darbus, mokiniai analizuoja vaidmenų atlikimą, panaudotas priemones, paaiškina, kaip vaidmens atlikimo kokybė priklauso nuo psichofizinio laisvumo, aplinkybių įsivaizdavimo, uždavinio ir svarbiausiojo uždavinio. Analizuojama savo mokyklos ir vietos bendruomenės teatro veikla. Lankomi profesionalių teatrų spektakliai. Diskutuojama apie teatrinę kūrybą, jos poveikį asmeninei raidai, motyvaciją dalyvauti kultūriniame gyvenime. Laikantys teatro egzaminą mokiniai parengia kūrybinio aprašo pristatymus ir pateikia juos darbo vadovui – teatro mokytojui. Naudojamas tarpinis vertinimas, įsivertinimas, refleksija; spalvotų kortelių metodas (mokytojas paruošia skirtingų spalvų korteles, ant vienos pusės užrašydamas spalvos reikšmę. Mokinys, ištraukęs tam tikros spalvos kortelę, turi atsakyti į joje pateiktą klausimą – kaip sekėsi, kas pavyko, ko tikėjosi ir t.t.)	XII ir IV mėn. III–IV gimnazijos klasės

Teatro supratimas ir vertinimas. 1. Teatro elementų analizė	Analizuoja matyto teatrinio pavyzdžio raiškos priemonės bei elementus, nusako jų stilistinių savitumų (B1.3).	36	Teatro istorija ir Spektaklių (teatro) reiškinių stebėjimas III kl. Kad mokiniams būtų lengviau ir paprasčiau suprasti teatro elementų, teatrinės kūrybos bei teatrinių elementų kilmą ir pobūdį, rekomenduotina derinti teatro supratimo ir vertinimo bei teatrinių reiškinių ir kontekstų pažinimo veiklas. Pvz., analizuojant spektaklį pagal klasikinę ar XX a. modernią dramaturgiją, susipažįstama su to laikotarpio teatro specifika. Stebint ir analizuojant teatrinės raiškos ypatumus, susipažįstama su vaidybos technikomis ir žanrais. Pvz., tema: <i>Antikinis teatras</i> : architektūra, drama, spektakliai; Euripidas, Sofoklis, Aristotelis. Antikinė tragedija ir komedija. Antikos įtaka moderniai ir šiuolaikinei teatro kultūrai. Spektaklių ištraukos analizei ir palyginimui: „Antigonė (ne mitas)“ - ANTIGONĖ (NE MITAS) - Lietuvos teatro metraštis (lteatras.lt) ; „Antigonė Sibire“ - ANTIGONĖ SIBIRE - Lietuvos teatro metraštis (lteatras.lt) ; „Bakchantės“ - BAKCHANTĖS - Lietuvos teatro metraštis (lteatras.lt) . Pvz., tema: <i>Šekspyro teatras</i> : architektūra, drama, spektakliai. Šekspyro įtaka modernaus teatro raidai. Šekspyro kūrinių pastatymai Lietuvos teatro scenoje analizei ir palyginimui: „Hamletas“ - HAMLETAS - Lietuvos teatro metraštis (lteatras.lt) ; „Miranda“ pagal „Audrą“ - MIRANDA - Lietuvos teatro metraštis (lteatras.lt) ; „Karalius Lyras“ - KARALIUS LYRAS - Lietuvos teatro metraštis (lteatras.lt) . Pvz., tema: <i>XX amžiaus teatro reformatoriai ir jų metodai bei technikos</i> : Konstantinas Stanislavskis, Michailas Čechovas, Andrius Oleka-Žilinskas, Vsevolodas Mejerholdas, Bertoltas Brechtas, Jerzy Grotowskis. Stanislavskio metodas - Who is Stanislavski? - YouTube ; Stanislavsky Acting Methodology - YouTube . Michailo Čechovo technika – M.Č. Valstybės teatre – rež. Gyčio Padegimo paskaita: „ Michailas Čechovas Valstybės teatre “ - YouTube . Olekos-Žilinsko vaidybos džiaugsmas (vaidybos teorija ir pratimai knygoje Oleka-Žilinskas, Andrius. <i>Vaidybos džiaugsmas</i>).	Mokslo metų eigoje
---	---	----	---	--------------------

		Vilnius: Scena, 1995). Mejerholdo biomechanika - Vsevolod Meyerhold - Philosophical and theatrical approach (google.com); Meyerhold - The Black Box (crankinblackbox.com). Brechto epinis teatras ir atsiribojimo efektas - Introduction to Bertolt Brecht - YouTube. Grotowskio fizinis „skurdusis teatras“ - Training at Grotowski's "Laboratorium" in Wroclaw in 1972 Screener - YouTube; Grotowski - Theory and Methodology - YouTube Mokiniai stebi spektaklių ištraukas (jei yra galimybė – žiūri spektaklius gyvai), analizuoja ir lygina raiškos priemones, vaidybą, režisūrą, nusako stilistinius spektaklių ypatumus. Susipažinę su XX a. teatro reformatorių technikomis ir metodais, bando rasti jas matytuose pavyzdžiuose (lietuvių) režisierių spektakliuose ir pakomentuoti jų šiandienos transformacijas. (Pagal reikmes į pažintį su teatro istorija galima įtraukti <i>Moljero teatrą</i> – architektūra, drama, spektakliai, aukštoji komedija ir jos ryšys su <i>commedia dell'arte</i> bei kaukių komedija; <i>Baroko teatrą</i> – barokinė scena, kostiumai, ispanų aukso amžiaus dramaturgija. Jei būtų galimybė, pasižiūrėti rež. Oskaro Koršunovo spektaklį „Tartiužas“ (LNDT), susipažinti su rež. Gintaro Varno statytomis Claudio Monteverdi madrigalinėmis operomis - Neformatas - Lietuvos teatro metraštis (lteatras.lt) ir aptarti juose naudojamas klasicizmui ir barokui būdingas stilistines raiškos priemones.) Trumpos teatro istorijos paskaita: What Is Theater? Crash Course Theater #1 - YouTube Teatro istorija ir spektaklių (teatro) reiškinių stebėjimas III–IV gimnazijos klasės Patartina, kad mokiniai III gimnazijos klasėje jau žinotų svarbiausius Lietuvos teatro raidos etapus ir scenos menininkus, labiau įsigilintų į laiko kontekstus, jų įtaką kūrybai. Tokiai pažinčiai galima sukurti atskiras, mokiniui patrauklias temas, pvz., Etninė kultūra ir teatras; Sovietinio laikotarpio teatras ir jo kūrėjai; Režisierius –	
--	--	--	--

			autorius; Klasikos interpretacijos šiandienos teatre ir pan. Svarbiausi nacionalinio teatro (lietuvių kalba) raidos etapai: lietuviškieji vakarai ir Klojimo teatras XIX a. pab. – XX a. pr.; profesionalaus Valstybės teatro įkūrimas nepriklausomoje Lietuvoje ir laikinojoje sostinėje Kaune 1920 m. (svarbiausias 4-ojo dešimt. lietuvių teatro režisierius Andrius Oleka-Žilinskas, kritikas ir teatro teoretikas – Balys Sruoga); sovietinio laikotarpio teatras 7–9-uoju dešimtmečiais (autorinės režisūros, metaforinio teatro formavimasis, ryškiausi režisieriai Jonas Jurašas, Jonas Vaitkus, Eimuntas Nekrošius, Rimas Tuminas); posovietinio teatro laikotarpis XX a. 10-asis dešimtmetis – XXI a. 1-asis dešimtmetis (postmodernaus teatro, postdraminio teatro kūrimas, klasikos modernizavimas, ryškiausi režisieriai Oskaras Koršunovas, Gintaras Varnas); XXI a. 2-asis dešimtmetis (kolektyvinė kūryba, dokumentinis teatras, skaitmeninių technologijų, performansų teatras). Pažinčiai su minėtų režisierių pastarojo dešimtmečio darbais, šiuolaikinio teatro formomis ir stilistiniais, estetiniais bruožais, lietuvių teatro raidos tendencijomis rekomenduotinas „Lietuvos teatro metraštis. 2006–2018 sezonai“, internetinė prieiga Pradžia - Lietuvos teatro metraštis (lteatras.lt) <i>Skaitmeninių mokymo priemonių (smp) platformoje nagrinėtinos temos:</i> Nacionalinio teatro ištakos, psichologinio teatro įvairovė, teatras ir pilietinis sąmoningumas, teatras ir visuomenė, metaforiškasis teatras, kultūriniai įvaizdžiai spektakliuose, intermedialus bei performatyvus teatras.	
Teatro supratimas ir vertinimas. 2. Teatrinio kūrinio interpretavimas	Interpretuoja matytą teatrinį pavyzdį aptardamas jo idėją bei problematiką, meninės	8	Mokiniai stebi spektaklį gyvai arba skaitmeninėje erdvėje. Rekomenduotina pamatyti bent 1–2 profesionalaus, plačiau žinomo Lietuvos teatro kūrėjo(-ų) spektaklį. Aptariant atkreipiamas dėmesys į pasirinktą autorių / kolektyvinę kūrybą, spektaklio temą bei problematiką ir jos aktualumą,	Mokslo metų eigoje 3–4 spektakliai III–IV gimnazijos klasės.

	formos bei kalbos ypatumus (B2.3).	vertingumą šiuolaikiniam žiūrovui, raiškos priemonių originalumą, savitumą, jų ryšį su problematika ir poveikiu žiūrovams. Pvz., rež. O. Koršunovo ir Mariaus Ivaškevičiaus „Išvarymas“ - IŠVARYMAS - Lietuvos teatro metraštis (lteatras.lt) – emigracijos (socialinė) problematika; atpažįstami, atstovaujantys tam tikroms socialinėms grupėms veikėjai, jų kalba, elgesys; ryški, aktyvi, gausi masinės kultūros bruožų spektaklio forma; ekspresyvi, užkrečianti vaidyba ir pan. Kas būdinga O. Koršunovo režisūrai šiame spektaklyje? Pvz., rež. Jono Jurašo ir Antano Škėmos „Balta drobulė“ – BALTA DROBULĖ - Lietuvos teatro metraštis (lteatras.lt) – literatūros kūrinio ir spektaklio ryšys; literatūrinių vaizdinių perteikimas teatrinėmis priemonėmis; psychologizuota, emociinga vaidyba; stilizuota, metaforizuota veiksmo vieta. Kas būdinga J. Jurašo režisūrai šiame spektaklyje? Pvz., rež. Yanos Ross ir Tadeuszo Slobodzianeko „Mūsų klasė“ - MŪSŲ KLASĖ - Lietuvos teatro metraštis (lteatras.lt) – holokausto problematika; psichologinės ir distancijuotos vaidybos derinimas; ryškios, paveikios realistinės ir stilizuotos detalės; scenovaizdis kaip spektaklio temos simbolis; stilizuoti kostiumai. Kas būdinga režisierės meninei kalbai perteikiant sudėtingą, aktualią temą? Pvz., rež. Ukaszo Twarkowskio „Lokis“ - LOKIS - Lietuvos teatro metraštis (lteatras.lt) – Merimee novelės ir prancūzų dainininko Cantat istorijos sujungimas į vieną spektaklį, analizuojantį vaizdo, informacijos priemonių ir skaitmeninių technologijų formuojamą žmogaus, gyvenimo, istorijos įvaizdį. Analizuijant gyvai matytus spektaklius išskiriamos (jei tokios yra) sąsajos su kitomis meno rūšimis, skaitmeninėmis technologijomis, kino ar vaizdo priemonėmis, performanso menu ir pan., nurodomas jų poreikis ir poveikis.	
--	------------------------------------	--	--

Teatro supratimas ir vertinimas. 3. Teatrinio kūrinio vertinimas	Diskutuoja apie matyto teatrinio pavyzdžio novatoriškumą (tradiciškumą), pasirinktos temos, formos ir priemonių aktualumą (neaktualumą) sau, šiuolaikiniam žiūrovui (B3.3).	6	Vertindami spektaklius ar jų vaizdo įrašus mokiniai apibendrina analizės ir interpretavimo rezultatus, daro išvadas. Mokytojui derėtų skatinti mokinius svarstyti savarankiškai, remtis asmenine patirtimi, lyginti anksčiau matytus pavyzdžius, argumentuoti išvadas. Kadangi kalbėti apie spektaklį ir parašyti apie jį – tai du skirtingi uždaviniai, rekomenduotina ir rašytinė spektaklio(-ių) refleksija, kurioje atsispindėtų mokinio mąstymo laisvė, asmeninis požiūris ir vertybės, spektaklio supratimas, gebėjimas pasirinkti tinkamą kalbą, intonaciją, stilių.	Po dalyvavi-mo teatro veiklose, po spektaklių peržiūros mokslo metų eigoje III gimnazijos klasė
Teatrinių reiškinių ir kontekstų pažinimas 1. Teatrinio reiškinių tyrimas	C1.3. Analizuoja pateiktą (pasirinktą) teatrinį pavyzdį išskirdamas jame naudojamus etninius, populiariosios kultūros, kitų kultūrų bruožus; nusako sąsajas su kitais menais, skaitmeninėmis technologijomis.	6	Kad mokiniai geriau suprastų, kas tai yra teatrinis reiškiny ir kiek jis buvo (yra) svarbus teatro meno, kultūros raidai, pasirenkamas 1 iš pasaulio (Lietuvos) teatro istorijos ir 1 šiuolaikinis pavyzdys. Kaip reiškinio tyrimą mokiniams siūloma surinkti apie jį informaciją, parengti išsamų pristatymą vaizdo priemonėmis ir (ar) etiudo, spektaklio, projekto pavidalu. Pvz., jei ketinamas kurti dokumentinis teatras, renkama medžiaga apie jo istoriją, ryškiausius pasaulinius ir Lietuvos pavyzdžius, tyrinėjama tokio teatro dramaturgija, autoriai, kūrėjai. Pvz., jei ketinama giliau susipažinti su nacionalinio teatro ištakomis ir bruožais, etninės kultūros ir teatro sąsajomis, rekomenduotina patyrinėti Povilo ir Dalios Mataičių Folkloro teatro (Spektaklis. Lietuvos folkloro teatro spektaklis „Scenos vaizdeliai“ I d. - LRT ; Spektaklis. Lietuvos folkloro teatro spektaklis „Scenos vaizdeliai“ II d. - LRT) veiklą sovietmečiu, išryškinant meninę ir kartu politinę šio teatro reikšmę 8–9 dešimtmečiais. Jei mieste ar regione gyvuoja panašaus pobūdžio grupės, teatrai, renginiai, derėtų juos palyginti, nusakyti panašumus ir skirtumus, įvertinti tradicijos tęstinumą ar jos modernėjimą. Taip pat patyrinėti ir pristatyti liaudies kūrybos bruožus, vaizdinių ar simbolių prigimtį ir savitumą, kaip jie transformuojasi teatrinėje kūryboje.	I-II mėn. IV gimnazijos klasė

			Pvz., jei ketinama kurti Forumo teatrą, performansą, gatvės teatro pasirodymą, derėtų atlikti šių meno formų tyrimą ir pasitelkti tyrimo medžiagą projektų įgyvendimui.	
Teatrinio reiškinio ir kontekstų pažinimas 2. Teatrinės kūrybos kontekstų nagrinėjimas	Apibūdina svarbiausius nacionalinio teatro raidos etapus, nusako teatro reikšmę bei įtaką tautinės savimonės, pilietinio sąmoningumo ugdymui (C2.3).	4	Lietuvos teatro istorija III kl. Gilinantis į nacionalinio teatro raidos etapus, svarbios ne tik teorinės žinios, tačiau ir įsisąmoninimas, kad teatras formuoja savo tradiciją, tam tikras kūrybos, spektaklių formas bei modelius, kurie veikia ir šiuolaikinę kūrybą. Teatro istorija – tai gyvas, niekad nenutrūkstantis procesas, tad ir į jį derėtų žvelgti ne kaip į popieriuje užfiksuotus faktus, tačiau kaip į asmenybių, kurių darbai turėjo didžiulės įtakos nacionaliniam, kultūriniam, pilietiniam visuomenės sąmoningumui, realius gyvenimus. Kadangi dauguma Lietuvos teatrų savo tinklalapiuose pateikia informaciją ne tik apie repertuarą, bilietų pardavimus ir pan., bet ir teatro istoriją, veikiančias ekspozicijas, rekomenduotina skirti laiko pažinčiai su valstybinių teatrų raida, jų kūrėjais pasitelkiant šiuose tinklalapiuose esančią informaciją. Pvz., Nacionalinis Kauno dramos teatras pristato ir savo raidą (Istorija – Nacionalinis Kauno dramos teatras), ir dabartinių bei senų spektaklių vaizdo įrašus (Visi – Video category – Nacionalinis Kauno dramos teatras), kurie vertingi kaip autentiškas istorinis liudijimas. Pvz., Lietuvo nacionalinis dramos teatras yra sukūręs Teatroteką, kurioje apžvelgiama visa šio teatro raida (Teatrotekos svetainė (teatroteka.lt)) Pvz., Susipažinimui su viena originaliausių Lietuvos teatro asmenybių, Panevėžio dramos teatro įkūrėju – rež. Juozu Miltiniu – galima apsilankyti šio teatro tinklalapyje (Titulinis - Juozo Miltinio dramos teatras (miltinioteatras.lt)), taip pat virtualiame J. Miltinio palikimo studijų centre (Juozas Miltinis), aplankyti virtualias su šiuo kūrėju susijusias parodas. Taip pat rekomenduotina užsukti ar apsilankyti virtualiai Lietuvos teatro,	II-III mėn. III–IV gimnazijos klasės.

		8	muzikos ir kino muziejuje (Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus (ltmkm.lt)). Šiuolaikinis Lietuvos teatras IV kl. Kiekvienas suvaidintas spektaklis jau virsta teatro istorija. IV klasėje rekomenduotina gilesnė, artimesnė pažintis su šiuolaikinio Lietuvos teatro tendencijomis, menininkais, spektakliais. Greta spektaklių peržiūrų (gyvai ar virtualiai) rekomenduotina nuolat lankytis teatrų tinklalapiuose. Lyginti vieno ar kito teatro menininko, teatro modelio specifiką, šiuolaikinį aktualumą ar kontekstualumą (pvz., pažinčiai su skaitmeniniu, virtualiu teatru - KOSMOS THEATRE The more you see, the more you are seen). Dalyvauti, jei yra galimybė, mieste ar regione rengiamuose teatro festivaliuose, pasidomėti (stebėti) „Aukinių scenos kryžių“ ceremonijas ir pan. Visa ši patirtis padės mokiniams ne tik suprasti teatro meninę, visuomeninę reikšmę, bet ir įvertinti bei įsivertinti teatro poreikį asmeniniam tobulėjimui, kultūriniam išprusimui.	
Teatrinių reiškinių ir kontekstų pažinimas 3. Teatrinės patirties reikšmės įsivertinimas	Įsivertina teatrinės patirties reikšmę bei poveikį asmeninei brandai, dalyvaujant kultūriniame ir (ar) socialiniame mokyklos, bendruomenės gyvenime (C3.3).	4	Teatrinės patirties įsivertinimas, jos reikšmės suvokimas susijęs su visomis teatro reiškinių ir kontekstų pažinimo veiklomis. Jei jos bus interaktyvios, integruotos į teatro raiškos, teatro supratimo ir vertinimo veiklas, tuomet mokiniui bus lengviau suformuluoti ne tik savo lūkesčius, poreikius, vertybines nuostatas, bet ir poreikį dalyvauti kultūriniame (socialiniame) gyvenime per teatrinę raišką, kuri aprėpia ne tik vaidybą, kūrybą, bet ir kūrybišką jos refleksiją remiantis įgytomis teatrinių reiškinių bei kontekstų žiniomis.	V-VI mėn. III–IV gimnazijos klasės.

2.3.2. Klausimai spektaklio analizei, palengvinantys jo aptarimus, diskusijas, rašytinę refleksiją:

- Spektaklio autorius, režisierius, atlikėjai.
- Stipriausi ir labiausiai įsiminę spektaklio momentai, epizodai. Kodėl juos išskiriate?
- Kaip apibūdintumėte aktorių vaidybą, dekoracijas (scenografi), muziką?
- Koks sceninis siužetas pasakojamas?
- Kokios raiškos priemonės pasirinktos ir kodėl?
- Apibūdinkite spektaklio žanrą ir stilių.
- Apibūdinkite spektaklio kalbą.

- Kaip supratote naudojamas raiškos priemonės – ką jos galėtų reikšti ir ką jos suteikia spektakliui?
 - Kaip ir ar įsivaizduojate spektaklį kitoje erdvėje?
 - Kaip ir ar įsivaizduojate spektaklį kino ekrane?
 - Kokias naujas technologijas (jei jų nėra) įsivaizduotumėte spektaklyje ir kodėl?
 - Kaip spektaklį veikia naujos technologijos?
 - Kaip nusakytumėte spektaklio ir jo visuomeninės aplinkos ryšį?
 - Kaip nusakytumėte spektaklio santykį su gyvenimo tikrove?
 - Kokiai žiūrovų grupei spektaklis skirtas?
 - Kaip apibūdintumėte savo reakcijas ir kodėl?
 - Kokias asociacijas, įspūdį kelia spektaklis ir kodėl?
 - Ar spektaklis atitiko (ar neatitiko) jūsų lūkesčius ir kodėl?
 - Kaip apibūdintumėte aktorių vaidybą?
 - Kokius aktorius/atlikėjus išskirtumėte ir kodėl?
 - Kokius personažus kuria aktoriai?
 - Koks, jūsų manymu, vaidybos žanras?
 - Kaip aktorių vaidyba siejasi su spektaklio estetinė, stilistinė ir žanrine vienviete?
 - Ar matėte daugiau šio aktoriaus vaidmenų, kuo jie skiriasi?
 - Koks režisieriaus požiūris į pasirinktą dramaturgiją, pjesę?
 - Ar pjesės ir spektaklio žanrai, stilius sutampa?
 - Kokią spektaklio, sceninio pasakojimo formą pasirenka režisierius. Kaip manote, kodėl?
 - Ar matėte daugiau šio režisieriaus spektaklių, kuo ir ar jie skiriasi?
 - Kokiam sceninės erdvės tipui priskirtumėte spektaklio scenografiją?
 - Kokias priemones naudoja spektaklio scenografas?
 - Kaip scenografija išpildo aktorių/personažų ir sceninio veiksmo poreikius?
 - Kaip ir ar scenografija atliepia spektaklio žanrą?
 - Kaip scenografija siejasi su šiuolaikinio gyvenimo tikrove?
 - Kaip apibūdintumėte spektaklio muziką?
 - Kokią funkciją atlieka spektaklio muzika?
 - Ar atpažįstate naudojamus muzikinius kūrinius; kokias asociacijas sukelia spektaklio muzika ir garsai?
 - Kaip ir ar muzika veikia sceninį veiksmą?
 - Kaip ir ar muzika veikia jūsų emocijas?
- Jūsų asmeniniai komentarai apie spektaklį.
 Jūsų asmeniniai įspūdžiai apie spektaklį.
 Jūsų įgyta nauja (arba ne) patirtis žiūrint spektaklį ir jį individualiai interpretuojant.

2.3.3. Vertinimas. Testų pavyzdžiai (priklausomai nuo pamokos temos, tikslo ir užduočių)

Testus galima naudoti ne tik pagal jų paskirtį – tikrinant mokinių žinias, bet ir pasitelkti kaip sutartus kriterijus (mokytojo užduodamus klausimus) aptariant, diskutuojant konkrečia pamokos tema, skirta tiek spektaklio supratimui bei analizei, tiek teatrinių reiškinių ir kontekstų pažinimui.

I TESTAS

Teatras tai –	Teatro menas skiriasi nuo kitų meno šakų...	Žiūrėti teatre reiškia...	Žiūrovų emocijas teatre sukelia:
Svarbiausi teatro elementai tai –	Laikas teatre – tai... O erdvė – tai...	Veiksmas teatre – tai...	Interpretuoti teatre reiškia...

II TESTAS

Antikiniame teatre aktoriai dėvėjo:	Svarbiausi antikinio teatro žanrai yra	Antikinis teatras – tai
-------------------------------------	--	-------------------------

Viduramžiais buvo vaidinama (kur?)	Pirmieji teatro pastatai atsirado	Renesanso scenai būdinga scenografija:
Renesanso teatrui būdinga:	Williamo Shakespeare'o teatras vadinosi..... ir buvo.....formos	Commedia dell'arte aktorai dėvėjo:

III TESTAS

Apibūdinkite teatro paskirtį	Apibūdinkite masinio teatro (spektaklio) bruožus:
Apibūdinkite elitinio teatro (spektaklio) bruožus:	Liaudies teatras – tai
Ką vadiname profesionaliu teatru?	Ką vadiname nacionaliniu teatru?
Išvardykite šiuolaikinius lietuvių teatro režisierius:	Kaip apibūdintumėte šiuolaikinį lietuvių teatrą?

IV TESTAS

Išvardykite svarbiausius XX a. režisierius reformatorius:	Nusakykite dramaturgo funkcijas klasikiniame (iki režisūriniame) ir šiuolaikiniame (režisūriniame) teatre:	Ką vadiname režisūriniu teatru?
Nusakykite šiuolaikinio spektaklio bruožus:	Pateikite šiuolaikinio spektaklio pavyzdžių:	Ką vadiname scenine dramaturgija (spektaklio tekstu)?

2.3.4. Spektaklio (teatro) reiškinių analizės (rašytinės) refleksijos vertinimo kriterijai.

Šiuos vertinimo kriterius mokytojas koreuoja savo nuožiūra, tačiau svarbu, kad mokiniai žinotų, už ką būtų vertinamas su spektaklio analizės pasisakymas ir (ar) rašto darbas.

Pažymys ► 10	9	8	7	5-6	4
Vertinimo kriterijai ▼					
Sukuriamas sklandus, argumentuotas, individualiai ir originaliai spektaklį interpretuojantis tekstas (pasisakymas). Atskleista (-os) pagrindinė mintis (-ys) ar idėja(-os). Taisyklingai ir tiksliai vartojami teatriniai	Sukuriamas aiškus, rišlus tekstas (pasisakymas) apie spektaklį. Atskleista pagrindinė mintis(-ys) ar idėja(-os). Netiksliai ir netaisyklingai pavartotas vienas kitas teatrinis terminas. Viena kita gramatinė	Sukuriamas plėtojantis idėją, mintį tekstas (pasisakymas), tačiau stokojama nuoseklumo, argumentacijos, netiksliai vartojami teatriniai terminai, pasitelkiamos bendros, šabloniškos frazės, įvardijimai.	Atskleista maža dalis temų ar idėjų, jos suprastos standartiškai; tekstas (pasisakymas) nenuoseklus, mažai vartojama teatrinė terminų, kalba stokoja rišlumo. Yra gramatinių (stiliaus) klaidų. Netinkama teksto apimtis	Tekstas (pasisakymas) nesudėtingas, paviršutiniškas. Pagrindinės idėjos ar mintys atskleistos iš dalies, pateiktos neišsamiai arba yra nesuprastos. Tekstas (pasisakymas) nepakankamai rišlus, mintys padrikos, neplėtojamos. Netaisyklingai	Sukuriamas nesudėtingas tekstas (pasisakymas), kuriame pagrindinė spektaklio idėja ar mintis nesuprasta ar neteisingai atskleista. Tekstas (pasisakymas) nerišlus, nuomonė nepagrįsta. Nenaudojami teatriniai terminai. Daug gramatinių

terminai. Taisyklinga teksto (pasisakymo) gramatika ir stilius. Tinkama apimtis (trukmė).	(stiliaus) klaida. Tinkama apimtis (trukmė).		(pasisakymo) trukmė.	arba nepakankamai vartojami teatriniai terminai. Netinkama apimtis (trukmė).	(stiliaus) klaidų. Netinkama teksto (pasisakymo) apimtis.
---	--	--	-------------------------	--	--

2.4. Brandos darbas. pagal Nacionalinio egzaminų centro Brandos darbo programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2018 m. rugpjūčio 30 d. įsakymo Nr. V-716)

Brandos darbas (toliau BD) – vidurinio ugdymo programos mokinio (kelių mokinių) ilgalaikis darbas, rengiamas ugdymo procese, pradedant III arba IV gimnazijos klasėje. BD yra prilyginamas mokykliniam egzaminui, bet nėra lietuvių kalbos ir literatūros egzamino atitkmuo.

III gimnazijos klasės mokinys gali rinktis BD, apsispręsdamas dėl jo iki sausio mėn. 15 d. ir nuo sausio 30 d. pradėti atlikimo procesą (darbo pabaiga gegužės 10 d.). IV gimnazijos klasės mokinys turi apsispręsti dėl BD iki rugsėjo 25 d., o nuo spalio 1d. pradėti atlikimo procesą (darbo pabaiga gegužės 10 d.).⁷

Pagal veiklos pobūdį BD gali būti *tyrimas arba produkto sukūrimas*. Jei mokinys atlieka tyrimą, tuomet jo aprašymas laikomas Brandos darbo aprašu. Kuriant produktą papildomai rengiamas Brandos darbo aprašas.

Produktas teatro kontekste – vaidmuo, režisūros darbas, teatro pratimų modelis tam tikriems gebėjimams (pvz. lyderiavimo ar kitoms savybėms, viešosios kalbos gebėjimams) udgytis, teatro istorijos šaltinių analizė, scenovaizdžio maketas, originalus kostiumo sukūrimas personažui, medijų panaudojimo teatre tyrimas, apšvietimo dizaino pavyzdys, šokio, muzikos ar triukšmų fonogramos spektakliui / teatro reiškiniui sukūrimas, duomenų bazės kūrimas ir pan.

Mokinį, pasirinkusį atlikti BD, mokytojas turėtų skatinti rinktis racionalius tyrimo problemos sprendimo ar produkto sukūrimo būdus, konsultuoti mokslinės literatūros ir informacijos paieškos, eksperimento ar tyrimo atlikimo, produkto kūrimo klausimais, skatinti klausti, įsivertinti, žymėti padarytą pažangą.

Brandos darbui įgyvendinti mokykla gali pasitelkti mokslo ir studijų institucijas, profesinio mokymo įstaigas, kitas įmones, įstaigas, organizacijas.

Atlikus tokį Brandos darbą ir išlaikius privalomą lietuvių kalbos ir literatūros egzaminą, mokinys gali gauti Brandos atestatą. Tai nereiškia, kad brandos darbas kaip gelbėjimosi ratas metamas silpnai besimokančiajam. Brandos darbo programa, vertinimo kriterijai, veiklos yra orientuotos į mokinį, kuris pajėgtų suplanuoti, atlikti ir pristatyti brandos darbą⁸.

Brandos darbas nėra mokslinis tirimasis darbas, tačiau mokinys, gilindamasis į šaltinius, analizuodamas tyrimų aprašymus, susipažins su akademiniu rašymo pavyzdžiais, taip save išbandys ir pasiruoš kitam, su tolesnėmis studijomis ar profesijos pasirinkimu susijusiam žingsniui.

2.4.1. Reikalavimai ir vertinimas.

Brandos darbo struktūra ir jo rengimas

(pagal Nacionalinio egzaminų centro Brandos darbo programą, 2018 m.):

Brandos darbą sudaro trys dalys: procesas, rezultatas, pristatymas. Brandos darbo idėją ar temą mokinys pasirenka ir pateikia savarankiškai ar konsultuodamasis su Brandos darbo vadovu.

Detaliau apie BD rekomenduojama pasižiūrėti vaizdo įrašą: <https://mokytojtvmokykla.lt/2019/02/organizaciniai-klausimai-rengiant.html>

Brandos darbo veiklos sritys (pagal Nacionalinio egzaminų centro Brandos darbo programos priedą):

⁷ Datos gali keistis, žr. NEC tinklapyje: <https://www.egzaminai.lt/532/>

⁸ <http://www.lituanistika.emokykla.lt/dokumentai/brandos-egzaminai/brandos-darbas-igyvendinimo-gaires-2017-2018-mokslo-metams/>

1. Brandos darbo temos formulavimas ir atlikimo planavimas.
 - a) Mokinys pats ar konsultuodamasis su brandos darbo vadovu, generuoja brandos darbo idėjas ir teikia suformuluotą brandos darbo temą ir nuoseklų (su preliminarium veiklų laikaraščiu) brandos darbo atlikimo planą.
 - b) Informacijos šaltinių pasirinkimas. Temos problemai atskleisti mokinys pasirenka tinkamus informacijos šaltinius.
 - c) Brandos darbo atlikimo metodų, priemonių, medžiagų pasirinkimas. Mokinys pasirenka metodus, jei naudojamos – atlikimo priemonės, medžiagas tinkamus rezultatui pasiekti.
2. Brandos darbo atlikimas.
 - a) Atliekamas savarankiškai ar konsultuojantis su darbo vadovu.
 - b) Renkama informacija, atliekami stebėjimai, nagrinėjama medžiaga. Laikomasi autorių teisių reikalavimų, informacijos šaltiniai cituojami.
 - c) Parodomi tarpiniai darbo rezultatai, įsivertinama.
3. Pristatymo rengimas.
 - a) Pristatymo forma pasirenkama, atsižvelgiant į brandos darbo ypatumus, pristatymas struktūruojamas.

Mokinių kompetencijos ir jų vertinimas

Rengdamas ir pristatydamas brandos darbą mokinys ugdosi ir parodo įgytas kompetencijas, apibrėžtas vidurinio ugdymo bendrosiose programose (kūrybiškumo, kultūrinę, pilietiškumo, pažinimo, komunikavimo, skaitmeninę, socialinę, emocinę ir sveikos gyvensenos). Mokinio kompetencijos vertinamos rengiant Brandos darbą ir pristatant rezultatus vertinimo komisijai. Vertinimas yra kriterinis. Taškai, skiriami už Brandos darbo dalis, skirstomi taip: 1. už procesą – 30 procentų taškų (už darbo planavimą, darbo atlikimą ir pristatymo rengimą); 2. už rezultatą – 50 procentų taškų (už tyrimo atlikimą ar produkto sukūrimą, informacijos rinkimą ir pateikimą ar aprašo rengimą); 3. už pristatymą – 20 procentų taškų (už pristatymo turinį, kalbėjimo situaciją, refleksiją ir įsivertinimą).

Brandos darbą vertina darbo vadovas ir vertinimo komisija: 1. Brandos darbo vadovas vertina Brandos darbo procesą ir rezultatą; 2. vertinimo komisija vertina Brandos darbo rezultatą ir pristatymą; 3. galutinį Brandos darbo įvertinimą taškais sudaro Brandos darbo vadovo skirtų taškų už Brandos darbo procesą, Brandos darbo vadovo ir vertinimo komisijos skirtų taškų už Brandos darbo rezultatą vidurkio ir vertinimo komisijos narių skirtų taškų už pristatymą suma. Maksimalus skiriamų taškų skaičius – 50. Taškai konvertuojami į dešimtbalės sistemos įvertinimą (pažymį) pagal šią atitiktį:

Taškai	50-46	45-41	40-35	34-30	29-25	24-20	19-15	14-0
Pažymys	10	9	8	7	6	5	4	Neišlaikyta

Visos Brandos darbo dalys mokiniui yra privalomos. Jei bent viena Brandos darbo dalis yra neatlikta, Brandos darbas nevertinamas ir galutiniu Brandos darbo įvertinimu laikomas įvertinimas – „neišlaikyta“. Darbas turi būti autentiškas, rekomenduojama plagiato patikra įrankiais: plagiatas.lt; plag.lt; [urkund](http://urkund.org); „Txt.guru“, „Plagscan“, „Plagiarismdetector“.

Brandos darbo rezultato vertinimo kriterijai (pagal Nacionalinio egzaminų centro Brandos darbo programą):

Temos atitiktis Brandos darbo tikslui, uždaviniams ir rezultatui.

1. Medžiagos (medžiagų), priemonių ar prietaisų, skirtų tyrimui atlikti arba produktui sukurti, panaudojimas.
2. Kūrybingų idėjų iškėlimas ir įgyvendinimas tyrimui atlikti ar produktui sukurti.
3. Brandos darbo pritaikomumas, tyrimo ar produkto aktualumas.
4. Informacijos pateikimas ir aprašo parengimas (aprašė pateikiamos brandos darbo struktūrinės dalys, tekstas reikalaujamos apimties (2000 žodžių ± 5 proc.)).
5. Tyrimo metodų / produkto kūrimo veiklų nurodymas ir pritaikymas.
6. Tyrimo teiginius ar produkto kūrimą pagrindžiantys įrodymai.
7. Tyrimo atlikimo ar produkto kūrimo nuoseklumas ir loginis pagrįstumas.

8. Rezultatų pagrindų suformuluotos konkrečios, Brandos darbą apibendrinančios ir išsikeltus uždavinius atitinkančios išvados.
9. Brandos darbo kalba (taisyklingumas, rišlumas, dalykinė kalba).
10. Brandos darbo maketas (jei reikia).
11. Pristatymo turinys (pristatomi Brandos darbo aktualumas, tikslas ir uždaviniai, metodai, svarbiausi rezultatai ir išvados, naudojant dalykines sąvokas ir terminus).
12. Komunikacinė raida (pristatymas žodžiu ir kontaktas su auditorija verbaline ir (ar) neverbaline raida).
13. Pristatymo vizualinis pateikimas (tekstas reikiamo dydžio, įskaitomas, papildytas tinkama grafika, nuotraukomis, parinkti ir tinkami įvardyti paveikslai, vaizdas estetiškas).
14. Įsivertinimas (kaip sekėsi planuoti, atlikti Brandos darbą, pasiekti Brandos darbo tikslą, nurodant, kokių dalykų išmoko ir pateikiant pavyzdžių).

2.4.2. Brandos darbo temų pavyzdžiai.

Rekomenduojamų Brandos darbo temų pavyzdžiai:

Teatro istorijos šaltinių analizė: lietuvių dramaturgijos paaugliams ir jaunimui pastatymai Lietuvos teatruose. Problemos ir aktualijos.

Teatro pratimų modelis pozityvaus lyderiavimo savybių ugdymui.

Scenos kalbos pratimų modelis viešosios kalbos gebėjimų ugdymui.

Lazerio panaudojimas šiuolaikiniame spektaklyje / teatro reiškinyje.

Skurdusis teatras: J. Grotowskio „Teatro laboratorija“.

„Atsiribojimo efektas“ teatre. Bertoltas Brechtas.

Persikūnijimo menas: aktorius psichofizika ir emocijų valdymas.

Teatro architektūra: akustiką lemiantys veiksniai.

Vaizdo projekcijų, skaitmeninių medijų naudojimas teatre: (ne)peržengtos ribos.

Kokybinis tyrimas: recenzijos poveikis spektaklio kūrėjams, žiūrovams.

Brandos darbo pavyzdžiai (pateikė Gintaras Tubelis, Vilniaus Žemynos gimnazija):

Lietuvos teatro kūrėjų įtaka europinio teatro raidai. Kūrėjai: E. Nekrošius, R. Tuminas, O. Koršunovas ir kiti.

XX ir XXI amžiaus teatrinų mokyklų stilistika bei transformacija lietuviškame teatre.

XXI amžiaus technologijų integracija teatro pastatymuose. Lietuviško ir europinio teatro panašumai bei skirtumai.

Nūdienos įtaka spektaklių tematikos ir formos pasirinkimui, remiantis Vakarų Europos teatrų darbais.

Visuomenės vartotojiškumas – vienas iš teatro kūrėjų vertybinės orientacijos kaitos parametrų.

Integruotas darbas: Pokaris Lietuvoje. Literatūros ir teatro tematikos bei jų sąsajos.

Integruotas darbas: Atsakingas teatro kūrėjų požiūris, vienas iš globalinių problemų sprendimo pagreitinimo būdų.

Integruotas darbas: Naujų iššūkių atspindžiai Lietuvos teatro scenoje.

Integruotas darbas: Menininko asmenybės įtaka šalies socialiniam ir politiniam gyvenimui.

2.4.3. Mokslinio tyrimo metodai teatro dalykui.

Rašant Brandos darbą, paremtą tyrimu, rekomenduojama pasitelkti mokslinio tyrimo metodus, kurie padės kokybiškai atlikti tyrimą, suformuluoti jo tikslą bei uždavinius, pateikti išvadas ir tyrimą pristatyti.

Mokslinio tyrimo metodų pavyzdžiai⁹:

Lyginamasis istorinis metodas (angl. – method, comparative– historic) – juo išaiškinama, kas yra bendra ir ypatinga istoriniuose reiškiniuose, gretinant vieną ar įvairius reiškinius skirtingose istorinio vystymosi pakopose.

⁹ pritaikyta pagal: Tidikis, Rimantas Socialinių mokslų tyrimų metodologija. Vadovėlis. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003, internetinė prieiga:

https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/15459/Tidikis_tyrimu_metodologija.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Lyginamasis istorinis metodas – visuomenės raidos reiškinių tyrimas ir aiškinimas, kai konstatavus tų reiškinių panašumą, daroma išvada apie jų bendrą kilmę.

Lyginamasis metodas (angl. – comparative method) – kai derinama informacija, gauta: a) įvairiais istorinio vystymosi laikotarpiais; b) įvairių socialinių sistemų (institūtų, grupių, teritorijų, administracinių vienetų, šalių ir t. t.); c) skirtingų autorių ar tyrimo kolektyvų; d) įvairiais rinkimo ar matavimo metodais. Lyginamasis metodas naudojamas kiekviename sociologiniame, kultūrologiniame, menotyriniame tyrime, kai lyginama turima ar gauna empirinė ar teorinė medžiaga, informacija.

Pokalbis (angl. – conversation) – diagnostinis metodas, kuriuo tiriama asmenybė (prisiminimai, pvz.: apie profesinę aktoriaus karjerą, profesionalumo brendimą, biografiniai (išorės ir vidaus) įvykiai, jų ryšiai, dabarties pergyvenimai ir išgyvenimai ir t.t.) Pokalbis – vienas iš pagrindinių šaltinių ir priemonių, padedantis pažinti tiriamojo dvasinį pasaulį. Sumaniai šiuo metodu naudojantis gaunama gili ir patikima informacija. Tyrėjas, nuoširdžiai, geranoriškai ir jautriai vesdamas pokalbį, gali atskleisti intymiausius asmenybės ketinimus, jo neišsakytas mintis ir net svajones.

Interviu (angl. – interview) – metodas gauti žodinei informacijai. Jis panašus į pokalbio metodą, tačiau yra formalesnis ir konkretesnis nei pokalbis (pokalbis yra daug intymesnis). Interviu kaip ir pokalbis yra vienas iš efektyvesnių kokybinio tyrimo metodų. Tai individualus pokalbis, garantuojantis didesnę patikimumą negu anketinis metodas ar kiti apklausos būdai (pvz.: apklausa paštu).

Biografinis metodas dažnai yra sutapatinamas su „asmens dokumentų“, „gyvenimo istorijos“ tyrimu. Metodo paskirtis yra išsamiai pažinti individualybės gyvenimo istoriją ir sąlygas, kuriose ji formavosi. Šis metodas sudaro galimybę tirti asmenybės vidaus pasaulį istorinėje jos raidos situacijoje. Biografinis metodas yra svarbus instrumentas tiriant asmens ir (ar) visuomenės papročių, dorovės, viešosios nuomonės kaitą ir raidą, ypač visuomenės socialinių lūžių procesuose.

Anketa (iš pranc. enquête – tyrimas; angl. – questionnaire) – klausimų lapas tam tikroms žinioms surinkti. Jį pagal nurodytas taisykles užpildo klausiamasis. Tai vienas populiariausių [sociologinio] tyrimo metodų. Tiriamas lengvumas vilioja dažnai jį taikyti praktikoje. Pateikus keletą klausimų, greitai galima gauti daugybę informacijos.

Dokumentų analizės metodas, šaltiniotyra (lot. documentum – įrodymas, liudijimas; angl. – analysis document) – pirminių duomenų rinkimas, kai dokumentai naudojami kaip pagrindiniai informacijos šaltiniai. Tyrėjas privalo nurodyti visų mokslinių ir nemokslinių šaltinių nuorodas. Mokslo duomenų skelbimas nenurodant šaltinių laikomas plagijavimu.

2.4.4. Akademiniis rašymas.

Akademiniam raštui būdingi įrodymais pagrįsti argumentai, tikslus žodžių pasirinkimas, logiškas minčių dėstymas ir beasmenis tonas. Nereikėtų priimti šio teiginio kaip panacėjos (universalios priemonės), juolab kad net disertacijos kartais rašomos pirmu asmeniu, tačiau privalu laikytis tam tikrų formalumų, ir III–IV gimnazijos klasių mokiniams šie formulavimai turi būti žinomi.

Visi akademiniai raštai turi tam tikrų bendrų savybių¹⁰:

1. **Aiškumas.** Akademinio darbo akcentai – argumentai. Kiekviena rašinio pastraipa ir sakinytis orientuoti į pagrindinę temą, į keliamą probleminį klausimą (pvz. „Išanalizavus spektaklio recenzijas ir žiūrovų nuomonę virtualiame teatro forume, paaiškėjo, kad kūrėjų ir stebėtojų nuomonės nesutapo ir šio darbo keliamą problemą yra aktuali“).
2. **Loginė struktūra.** Visas akademiniis rašymas yra logiškas, paprastas, turi įžangą, dėstymo dalis ir išvadas. Įžangoje pateikiama pagrindinė informacija, išdėstoma apimtis ir siekiai, tikslas, uždaviniai, problema. Dėstymo dalyse teiginiai orientuoti į temą ir idėją. Išvadose apibendrinami pagrindiniai klausimai ir pabrėžiami faktų patvirtinimai (arba jie paneigiami). Kiekvienas sakinytis ir pastraipa logiškai jungiasi viena su kita, pateikiami aiškūs argumentai.

¹⁰ pagal <http://www.menufaktura.lt/?m=1052&s=68927>

3. *Įrodymais pagrįsti argumentai*. Akademiniam rašymui reikalingi gerai apgalvoti argumentai. Jie turi būti pagrįsti moksliniais šaltiniais (kaip tyrimo darbe) arba citatų iš pirminio teksto (literatūros analizės, esė) įrodymais. Naudojant įrodymus, argumentas yra patikimas (pvz. „Pasak teatro kritiko N., dabar teatre išradingas fonas, bet, kaip teigia edukologas N.N., technologijų įmantrybėmis teatro mene *niekada nepavyks* pakeisti aktoriaus ir režisieriaus dueto, aktoriaus ir publikos ryšio“; po šio teiginio pateikiamos nuorodos į teatro kritiko N. Ir edukologo N.N. šaltinius).
4. *Beasmenis tonas*. Akademinio rašymo tikslas – iš objektyvaus požiūrio perduoti loginį argumentą. Akademinis rašymas vengia emocinės, šališkos kalbos. Nesvarbu, ar jūs asmeniškai sutinkate ar nesutinkate su mintimi, jis turi būti pateikiamas tiksliai ir objektyviai (nedera rašyti: „Teatleidžia man aktorius V., bet jam kliudė šio personažo lūpomis, mano nuomone, visiškai nesąmonė; „Kai matau operoje senutę dainininkę, atliekančią 16-metės ariją apie meilę, man norisi verkti“...).

2.5. Teatro Brandos darbas.

Dokumentų analizė rodo, kad iki 2021–2022 mokslo metų Lietuvoje nebuvo rinktasi Brandos darbo iš Teatro dalyko, o Teatro egzaminas kasmet yra patrauklus norintiems save išmėginti aktoriaus ar režisieriaus pozicijose mokiniams, kurie kasmet renkasi pristatyti kūrybinius darbus vertinimo komisijai.

Norintis laikyti teatro egzaminą mokinys renkasi kūrėjo arba atlikėjo kryptį.

Kūrėjo kryptis¹¹ - tai apie 15 min. trukmės teatrinio etiudo režisavimas pagal pasirinktą literatūros kūrinį, kūrybinio darbo aprašo parengimas ir praktinio darbo pristatymas, prieš jį parodant komisijai. Vertinimo kriterijai: *Praktinės dalies (etiudo) vertinimas (vertina tik vertinimo komisija)*: Pasirinktų aktorių atliekamas organiškasis sceninis veiksmas, etiudo meninė raiška, etiudo raiškos dinamika, vaidmenų raiška etiude, atitikimas pasirinkto žanro ar stiliaus reikalavimams.

Kūrybinio proceso vertinimas (vertina tik darbo vadovas): Etiudo vizijos susikūrimas, etiudo vizijos įgyvendinimas, konsultavimasis su vadovu, naudojimas skaitmeninėmis technologijomis, kūrybinį darbą lydinčio aprašo rengimas, teatro kalbos / terminijos vartojimas, psichologinio (realistinio) ir (ar) metaforiškojo, kitų pasirinktų teatro (vaidybos) stilių taikymas.

Teorinės dalies (aprašo) vertinimas (vertina ir darbo vadovas, ir vertinimo komisija): Literatūros kūrinio ir fragmento apibūdinimas, veiksmo apibūdinimas fragmente, kūrybinių sąsajų atskleidimas, etiudo kūrimo proceso įsivertinimas, teksto taisyklingumas ir teatro sąvokų vartojimas, bendra aprašo struktūra.

Kūrybinio darbo pristatymo vertinimas (vertina tik vertinimo komisija): Informacijos apie sukurtą etiudą pateikimas, sukurto etiudo įsivertinimas, atsakymai į vertinimo komisijos klausimus.

Atlikėjo kryptis¹² – tai vaidmuo, kurį atlieka mokinys 15 min. trukmės etiude pagal pasirinktą literatūros kūrinį, kūrybinio darbo aprašo parengimas ir praktinio darbo pristatymas, prieš jį parodant komisijai. Vertinimo kriterijai: *Kūrybinis darbas – vaidmens atlikimas teatro etiude (vertina tik vertinimo komisija)*: Organiškasis sceninis veiksmas, vaidmens meninė raiška, vaidmens raiškos dinamika, vaidmens raiška erdvėje, vaidmens raiška etiude, garsinis / muzikinis ir (ar) vizualinis vaidmens apipavidalinimas.

Kūrybinis procesas (vertina tik darbo vadovas): Vaidmens vizijos susikūrimas, vaidmens vizijos įgyvendinimas, konsultavimasis su vadovu, naudojimas skaitmeninėmis technologijomis, kūrybinį darbą lydinčio aprašo rengimas, teatro kalbos / terminijos vartojimas, psichologinio/realistinio ir (ar) metaforiškojo, kitų pasirinktų vaidybos technikų ar stilių taikymas.

Kūrybinio darbo aprašas (vertina ir darbo vadovas, ir vertinimo komisija): Literatūros kūrinio apibūdinimas, fragmento analizė, personažo veiksmo linijos apibūdinimas, kūrybinių sąsajų atskleidimas, vaidmens kūrimo proceso įsivertinimas, teksto taisyklingumas ir teatro sąvokų vartojimas, bendra aprašo struktūra.

¹¹ pagal šaltinius nacionaliniame egzaminų centre NEC: https://www.egzaminai.lt/failai/4845_1_priedas_teatras_kuryba-vert-2015.pdf

https://www.egzaminai.lt/failai/4846_2_priedas_teatras_kuryba-mok-2015.pdf

¹² pagal šaltinius nacionaliniame egzaminų centre NEC: https://www.egzaminai.lt/failai/4843_1_priedas_teatras_atlikimas-vert-2015.pdf

https://www.egzaminai.lt/failai/4844_2_priedas_teatras_atlikimas-mok-2015.pdf

Kūrybinio darbo pristatymas (vertina tik vertinimo komisija): Informacijos apie sukurta vaidmenį pristatymas, sukurtą vaidmens įsivertinimas, atsakymai į vertinimo komisijos klausimus.

2.5.1. Kūrybinio darbo aprašas.

Didžiausias iššūkis – kūrybinio proceso aprašo rengimas – teorinė egzamino dalis, kuriai pasirengti dažnai pritrūksta ne tik mokinių, bet ir mokytojų ryžto. Privalumas – jam parašyti yra pakankamai daug laiko (beveik pusmetis), jis pateikiamas vertinimo komisijai likus iki egzamino dviem savaitėms ir gali būti koreguojamas, reaguojant į komisijos pastabas. Problema – išsamus aprašo turinio sudarymas, sąlygojantis mokinio veiklų planavimą ir kryptingą medžiagos rinkimą.

Analizuojant laikiusiųjų egzaminą mokinių aprašus, matyti, kad neretai „atsiskiria“ žinios, kurios užrašomos, ir tos žinios, kurios naudojamos sukuriant etiudą ar vaidmenį. Mokinys prisiima menininko vaidmenį ir kuria „įkvėpimo“ pagautas, tartum iš nieko. O aprašą parengia tik todėl, kad to „reikėjo“. Tai reiškia, kad mokinys nuskurdino save, nieko iš proceso nepasimokė, nepatobulėjo. Tai daugiau vykdytojo, atlikėjo pozicija. O šiandien daugiau turėtų būti galvojama apie kūrėjo poziciją, pirmiausia reikalingą paties mokinio asmenybės savikūrai¹³. Kūrybinis darbas ir jo aprašas yra vieno proceso rezultatai, bet vienas – sceninis rezultatas, o kitas – rašto forma. Kad abu rezultatai būtų pasiekti laiku, kūrybos procesą būtina susiplanuoti. Rekomenduotina, kad plane būtų numatyti šie svarbūs darbai: savo gebėjimų įvertinimas, temos paieškos, literatūros kūrinio pasirinkimas, jo literatūrinė ir režisūrinė analizė, vaidmens ar etiudo struktūra, analogų paieška, repeticijos, kūrybinio darbo ir aprašo peržiūros.

2.5.1.1. Aprašo turinys.

Prieš 2013 m. vykdytą Teatro brandos darbą teatro mokytojai diskutavo ir apibendrinio, kas turi būti pateikiama kūrybinio darbo apraše. Šiose rekomendacijose pateikiame kelias išbandytas aprašo turinio schemas, kuriomis pasinaudoję mokiniai gavo gerus įverčius ir kurios palengvins būsimų kandidatų rašto darbo atlikimą¹⁴.

Etiudo kūrimo kryptis / režisieriaus aprašo turinio pavyzdžiai:			Etiudo atlikimo kryptis / aktoriaus aprašo turinio pavyzdžiai:		
1. ●Įvadas. ●Literatūrinė kūrinio analizė. ●Asmeninė ir socialinė kūrinio pasirinkimo motyvacija. ●Režisūrinis kūrinio fragmento sprendimas (sumanymas). ●Idėjinė – meninė etiudo analizė. ●Kompozicinė etiudo struktūra. ●Įsivertinimas. ●Kūrybinės sąsajos. ●Kūrybinio darbo apibendrinimas. ●Naudota literatūra.	2. ●Literatūrinė kūrinio analizė: ●kūrinio tema, idėja, ●temos ir idėjos kilmė, ●kūrinio aktualumas. ●Asmeninė ir socialinė kūrinio pasirinkimo motyvacija. ●Režisūrinis kūrinio ištraukos sprendimas. ●Įspūdžiai iš peržiūrėtų spektaklių, idėjos pritaikytos etiude. ●Kūrybinio darbo	3. ●Terminų žodynelis. ●Įvadas. ●Dėstymas: ●Kūrinio idėja. ●Režisūrinis sumanymas: ●Spektaklio įvykių seka, ●Pagrindinių veikėjų charakterio bruožai ir tikslai, ●Vizualinis etiudo sprendimas, ●Garsinis etiudo sprendimas. ●Analogų analizė. ●Išvados. ●Šaltiniai.	1. ●Įžanga. ●Literatūros kūrinio idėja ir jos kilmė. ●Kūrybinio darbo pasirinkimo asmeninis ir socialinis reikšmingumas. ●Kūrybinis sumanymas: kūrinio fragmentas ir personažas įvykių sekoje. ●Etiudo analizė: žanras, forma, stilius, struktūriniai ir raiškos elementai. ●Peržiūrėtų teatro pavyzdžių analizė. ●Vaidmens	2. ●Įžanga. ●Kūrinio idėja. ●Asmeninė ir socialinė kūrinio pasirinkimo motyvacija. ●Literatūros kūrinio ir fragmento analizė. ●Personažo suvokimas. ●Fragmento įvykiai. ●Personažo veiksmine linija fragmente. ●Kūrybinės sąsajos su kitais spektakliais. ●Išvados.	3. ●Įžanga. ●Kontekstas. ●Literatūros kūrinio apibūdinimas. ●Kūrinio ištraukos analizė. ●Personažo veiksmo linijos apibūdinimas. ●Kūrybinės sąsajos su matytais scenos kūriniais. ●Menininkai, kurie mane įkvėpė. ●Vaidmens kūrimo proceso įsivertinimas. ●Išvados. ●Literatūros

¹³ pagal šaltinį: https://www.egzaminai.lt/failai/4190_rekomendacijos_teatras.pdf

¹⁴ Mokinių, rašiusių kūrybinio darbo proceso aprašus, turinio pavyzdžius pateikė teatro mokytojai: Aldona Ramelienė, Gintaras Tubelis ir Rasa Ercmonienė-Varnė

	apibendrinimas, ●Įsivertinimas. ●Literatūra ir šaltiniai.		atlikimo dinamika. ●Įsivertinimas ir išvados. ●Literatūra.	●Kūrybinio proceso įsivertinimas. ●Literatūros šaltiniai.	sąrašas.
Priedas nr.1 Scenarijus pagal pjesę. Priedas nr.2 Dienoraštis.	Priedai (teatro žodynas, scenarijus, kūrybinio proceso nuotraukos).	Priedai: Priedas nr.1 Scenarijus. Priedas nr.2 Spektaklio afiša.	1 Priedas – scenarijaus ištrauka su pažymėtais muzikos efektais. 2 Priedas – repeticijų nuotraukos su komentarais.	Priedai: 1. Scenarijus. 2. Kūrybinio proceso nuotraukos. 3. Aktoriaus dienoraštis.	Priedas nr. 1 – scenarijus. Priedas nr. 2 – dienoraštis. Priedas nr. 3 – repeticijų nuotraukos.

2.5.1.2. Aprašo dalis: įžanga / asmeninė ir socialinio kūrinio pasirinkimo motyvacija.

Gera pradžia – pusė darbo, teigia liaudies išmintis. Iš tiesų, sunkiausia pradėti, nes pradžia reikalauja susikaupimo ir ypatingos atsakomybės: pirmieji sakiniai sudarys palankią terpę minties plėtotei. Todėl pateikiame įžangos pavyzdį iš aprašo, kuris galbūt padės ir kitiems mokiniams žengti pirmąjį žingsnį. Kandidatė pasirinko atlikti vaidmenį etiude pagal D. Orwello romaną „1984“:

„Labai ilgai svarsčiau ar laikyti teatro egzaminą, ar ne. Kadangi vienuoliktoje klasėje vaidinau dvyliktokės G. etiude, buvau nusprendusi, jog aš tikrai jį laikysiu. Etiude atlikau pagrindinį vaidmenį. Stengiausi didžiąją laiko dalį praleisti scenoje, daug kalbėjau, ir ši patirtis padėjo įveikti scenos baimę. Nuo pat mažens mėgau vaidinti ir būti scenoje. Darželyje ir pradinėse klasėse lankiau teatro būrelius. Tuomet dar nebijojau būti scenoje, visuomet visur mielai ir noriai dalyvaudavau, buvau aktyvi ir energinga. Augant, kartu augo ir scenos baimė. Bijojau užlipti ant jos, nes maniau, jog suklysiu, jog kiti nesupras ką ir kodėl aš darau, galbūt pradės juoktis. Vaidmuo G. etiude man labai padėjo. Scenoje visas dėmesys buvo sutelktas į mane, turėjau perlpti per save, susitvarkyti su savo baime.

Prieš pat egzaminą, mane užvaldė didžiulis jaudulys, maniau, jog man nepavyks, kad aš viską sugadinsiu. Iš tiesų, aš dažnai manau, jog nieko nesugebu, kad viską visada sugadinu, bet po šio etiudo supratau, jog šį tą aš galiu ir neturiu savęs taip nuvertinti. Pati norėjau dar kartą sau įrodyti, jog aš galiu, tad nusprendžiau – egzaminą laikysiu. Bet vasarą visos optimistinės mintys ir noras dingo. Nebežinojau, ar man to reikia. Nesugalvojau, kokią temą ir atlikimo būdą pasirinkti. Buvau tikra, kad nebelaikysiu egzamino, bet vieną dieną toptelėjo mintis, kad noriu ir man to reikia.

Žinojau, jog etiude noriu skleisti žinią, kuri būtų svarbi ne tik man, bet ir kitiems. Galbūt etiudo tema skamba bauginančiai – „Nuolankios priklausomybės technikos inovacijoms paskutinis žaidimo lygis“. Pasirinkau atlikimo kryptį, tad man reikėjo kūrėjo. Egzaminą laikančiųjų grupėje buvo M., kuriam reikėjo atlikti. Jis pristatė man savo pasirinktą temą. Ji buvo ištis įdomi. Supratau, kad tai opi problema: daug žmonių yra priklausomi nuo technikos ir nebegali be jos gyventi. Dieną kitą pamąsčiusi sutikau dirbti su juo.

Etiude norime parodyti, kas gali nutikti, jei mes visi pasiduosime ir leisime, jog mus ir net mūsų gyvenimus valdytų technika. Turbūt daugelio namuose rastume daiktų, kurie už mus atlieka darbą. Manau, jog tokia sparti inovacijų integracija mums kelia didelę grėsmę. Daugelį namų ruošos darbų atlieka įvairūs aparatai. Taip, sutinku, tai palengvina mūsų gyvenimą, bet ar vien to pakanka? Visi tie aparatai mus tarsį „bukina“, dauguma žmonių jau nebemoka ir nebegali be jų gyventi. Žmonės įprato, jog už juos daugelį darbų atlieka prietaisai.

Etiude vaizduojami 2100 metai. Manau, jog tais metais pasaulis bus pasikeitęs kardinaliai: viską bus galima atlikti balso pagalba, namų ruošos darbus atliks mašinos, bet ką nusipirkti galėsime vienu pelytės paspaudimu ir mūsų gyvenimas be technikos bus menejmanomas. Tikrai tikiu, jog darbuotojus keis robotai, jog mes gyvensime kaip karaliai – už mus viskas bus padaryta, reikės tik ištarti žodį. Dabar dažnai pastebiu, jog žmonės tampa priklausomi nuo mobiliųjų telefonų. Jie negali niekur išeiti be mobiliojo, kai kurie negali paleisti jo iš rankų. Tie maži aparaiukai tampa mūsų neatsiejama gyvenimo dalimi. Taip, mobilus telefonas patogus, mažas, bet jame telpa tiek daug – vienas aparatas atlieka daug skirtingų funkcijų. Su juo galima susirasti kelionės maršrutą, bendrauti

su tolimiausiam pasaulio kampe gyvenančiu žmogumi, stebėti įžymybių gyvenimus, užsisakyti prekes iš bet kurios šalies. Kad ir kaip bebūtų gaila, priklausomybė mobiliems telefonams sparčiai plinta po visą pasaulį. Tai paliečia tiek mažus vaikus, tiek suaugusius. Žmonės nebemoka savarankiškai susirasti informacijos, nebesugeba gyvai bendrauti.

Pagal „Eurobarometro“ apklausos duomenis, Europos Sąjungoje 70 proc. 12–13 metų vaikų ir 23 proc. 8–9 metų vaikų savo gyvenimo be mobiliojo telefono jau nebeįsivaizduoja. O Jungtinėje Karalystėje net 90 proc. 18–25 metų anglų telefoną nešiojasi visur ir visada, daugiau nei 40 proc. prisipažino, kad be telefono negalėtų gyventi, 13 proc. baisiausiai susinervina, jei kas nors į rankas paima jų telefoną. Tokie baisūs skaičiai rodo, kad mes kažką turime daryti. Mes negalime leisti, jog mūsų būsimi vaikai pakliūtų į tokias technikos pinkles. Turime jiems parodyti, jog gyvenimas be priklausomybės technikai – įmanomas. Manau, jog technikos perversmo mes neišvengsime, tad savo etiudą noriu parodyti, kas nutiks po šimto ar daugiau metų, jei mūsų gyvenimus valdys aparatai. Tuomet žmonės patys taps robotais ir darys tai, ką jiems lieps kiti“.

2.5.1.3 Aprašo dalis: idėjos kilmė.

Pavyzdys iš Atlikimo krypties kūrybinio darbo aprašo, pasirinkus atlikti XX vaidmenį S. Mrožeko pjesės „Emigrantai“ fragmente.

„...Dviejų skirtingų socialinių sluoksnių atstovai priversti gyventi kartu tamsioje pusrūsio patalpoje be langų ir be jokio komforto. Nežinomi nei jų tikslūs vardai, nei pavardės, nei tautybė, nei pilietybė. Autorius vieną vadina XX, o antrą – AA. XX – prastų manierų ir įpročių provincialas, kurio vienintelis gyvenimo tikslas – užsidirbti svetimoje šalyje daug pinigų. Antrasis pusrūsio gyventojas AA – dėl politinių įsitikinimų tėvynę palikęs intelektualas. Lietuvą jau paliko šimtai tūkstančių tėvynainių, kasdien kalbame apie vieną aktualiausių šių dienų Lietuvos problemų – emigraciją. O kas tai yra? Su kokiomis dvasinėmis ir psichologinėmis problemomis susiduria žmogus palikęs tėvus ir vaikus, palikęs namus ir gimtąjį kraštą? Koks jis sugrįš atgal į tėvynę? Ar sugrįš? Ar yra prasmė sugrįžti? „Emigracijos masto turbūt nesuvokiame net statistiškai: tik spėjiojama, kiek žmonių išvažiavo, emigravo, bet ši situacija politinėje erdvėje neanalizuojama – o ką jau kalbėti apie kultūrinę ir meninę erdvę. Mene mes beveik neturime rimtos analizės, rimto požiūrio į tai, kas dabar vyksta su Lietuva, su tauta. Už to slypi ne tik tautos, valstybės interesai – už to slypi sulaužyti žmonių likimai, ištisos odisejos – grįš tie žmonės ar negrįš... Jie palieka savo šalį, savo namus, savo šeimas. Emigracijos būna įvairios. Šiandien emigracija yra kitokia, tačiau buvo metas, kuomet žmonės vyko svetur su bilietu į vieną pusę, nemokėdami kalbos, nieko neturėdami, dažnai – apgauti... Kas yra emigracija? Kas slypi už šio žodžio? Slypi labai daug dalykų, kurių vienas svarbiausių yra tapatybės praradimas. O gal – atradimas kitoje šalyje? Juk individo tapatybės klausimas šiais laikais yra vienas aktualiausių“, – sako režisierius Oskaras Koršunovas. [...] Emigracija – skaudi realybė, dėl kurios Lietuvoje mažėja gyventojų skaičius, nyksta kalba, nes vis naujų tautybių žmonės atvyksta ir užima tuščias darbo vietas. Visos šios aplinkybės – tai pjesės „Emigrantai“ idėjos kilmė, ir dėl šių aplinkybių verta imti tokią pjesę kaip Mrožeko „Emigrantai“ ir per ją skleisti idėją, kad emigracija savotiškai naikina žmogų, kuris praranda savo taptįbę ir orumą gyventi pilnavertį gyvenimą“.

2.5.1.4. Aprašo dalis: analogų analizė (kūrybinės sąsajos su matytais spektakliais)

Pavyzdys iš Atlikimo krypties kūrybinio darbo proceso aprašo, pasirinkus atlikti Antano Garšvos vaidmenį (etiudą scenarijus pagal A. Škėmos romaną „Balta drobulė“).

„...Spektaklis „Balta Drobulė“ Kauno dramos teatre man paliko didelį įspūdį. Nepastebėjau žiūrovų, kurie būtų likę abejingi po šio spektaklio. Turbūt kiekvienoje šeimoje šiandien galėtume rasti emigravusių artimųjų, susiduriančių su daugybe iššūkių svetimoje valstybėje. [...] Šios knygos siužetą perteikti scenine išraiška režisieriui buvo savotiškas iššūkis. Perskaičiau recenziją apie spektaklį ir radau, jog režisierius J. Jurašas yra sakęs: „knygos kalba kur kas labiau tinka kinui nei teatrui“. Tai akivaizdu, todėl, ko gero, ne vienam buvo smalsu, kaip knygos pasakojimas atrodys perkeltas į sceną. Režisierius taip pat mano, kad „spektaklis nėra vien knygos turinio atkartojimas“ ir kad „pagrindinis herojus yra šiuolaikinis žmogus, jo problemos — nūdienos žmogaus problemos“, su kuo visiškai sutinku. A. Garšvos išgyvenimai taip pat labai panašūs į J. Jurašo: juos sieja emigracijos patirtis. Kaip minėjau, spektaklis sulaukė daug dėmesio ir gausiai susirinkę žiūrovai tai patvirtino. „Balta drobulė“, ko gero, ne vienam paliko įspūdį. Mano manymu, to sėkmės priežastis — profesionalumas ir skonis. Prieš eidamas žiūrėti svarsčiau, kaip režisierius mėgins įveikti uždavinį, t.y. pastatyti spektaklį būtent

pagal šią knygą. Nors „Balta drobulė“ yra puikus romanas, manau, sudėtinga jį perkelti į sceną: siužetas neryškus, veiksmo nedaug, kompozicija fragmentiška ir sudaryta nesiremiant padėčių principu, kuris palengvintų uždavinį; Niujorko peizažas niūrus; čia svarbiau žodis, ne veiksmas, estetika, ne idėja (nors ji taip pat labai reikšminga), Antano Garšvos vidinis pasaulis, ne aplinka. Todėl buvo sunku įsivaizduoti, kaip remiantis romanu bus sukurtas spektaklis, svarbiau, kaip tai pavyks, ar apskritai pavyks. Tačiau spektaklio sėkmės nelemia vien ką tik paminėti dalykai, tam daro įtaką ir kitos detalės: kostiumai, dekoracijos, scenografija ir daug kitų. Pats J. Jurašas sykį sakė: „Geram spektakliui įvykti daug ko reikia: stiprių artistų, kurie pajėgtų įgyvendinti scenoje tavo sumanytas vizijas, prodiuserių, kurie tavo idėją patikėję rizikuotų savo lėšomis...“ J. Jurašas pasistengė visa tai išpildyti ir įrodė savo talentą, kūrybingumą bei profesionalumą; taip pat čia nepaprastai svarbus dailininkų indėlis. Spektaklis pavyko. [...] Scenovaizdis man pasirodė viena sėkmingiausių ir skoningiausių dalių. Jis sugebėjo išpildyti daugelį elementų, kuriuos parodyti ir atskleisti be dekoracijų, ekrano, vaizdo projekcijos ir kitų pagalbinių priemonių, įgyvendinti būtų neįmanoma. Prieš eidamas į spektaklį truputį baiminausi dėl scenovaizdžio. Neretai režisieriai, demonstruodami lojalumą modernizmui, renkasi primityvius, neišvaizdžius sprendimus. Nudžiugau išvydęs akiai malonius, paprastus, bet spektakliui puikiai tinkančius kostiumus ir dailų liftą, kurio reikšmė, be abejo, didelė. Jis buvo gan erdvus, tačiau ne per daug masyvus, neužgožiantis vaizdo, o tik papildantis jį. Jame nepamiršta ir tokia svarbi detalė kaip laikrodys. Lifto panaudojimas spektaklyje buvo lankstus ir plastiškas. [...] Pasidariau išvadas, kaip galėčiau spręsti savo vaidmenį mokyklos scenoje. [...] Vienoje scenoje liftas — A. Garšvos darbo vieta, kitoje — kambarys, kuriame vyksta susitikimas su Zuika bei Simučiu ar Ženia, dar kitoje scenoje liftas tampa erdve A. Garšvos ir Elenos susitikimui ar jo motinos ir tėvo kivičui. Tuo gana gerai parodyta, kad iš tiesų svarbiausia veiksmo vieta ir erdvė yra A. Garšvos galva: visas spektaklis yra jo vidinė kelionė per prisiminimus. Gal tai – ne kelionė, o blaškymasis: visas veiksmas yra nesuvaldytas herojaus minčių srautas, sukeltas dažnų dramatiškų patirčių. Jų įamžinimui, šis žmogus pasirenka eilėraščio formatą. Pats rašau eiles, todėl šis sprendimas man buvo artimas. Spektaklyje parodoma, kaip Garšva tarsi mėgina keliauti per save, per įvairialypį iš dramatiškų atkarpų sudarytą „Aš“, bet nepajėgia ištrūkti iš sustingusios, nejudrios vidinės erdvės, kurią simbolizuoja liftas.

Kauno dramos teatro spektaklis „Balta drobulė“.

Tačiau liftas čia netampa vieninteliu sprendimu, nes, kaip sako scenovaizdžio dailininkas Gintaras Makarevičius, – „spektaklyje tiek teksto, tiek metaforos lygmenų labai svarbi vertikalė“. Šiuo atveju jis nepasirinko lifto, nes jo kilnojimas būtų buitiskas, galbūt kiek primityvokas, nes kaip pats minėjo, natūralizmas teatre ne visuomet pasiteisina. Tam tikslui G. Makarevičius pasitelkė vaizdo projekciją. Ji perteikė lifto judėjimą aukštn-žemyn, padėdavo žiūrovui nusikelti ir į A. Garšvos praeitį, o kartais ekrane atsirasdavo tekstas, imituojantis trūkinėjančią, krizės ištiktą liftininko sąmonę. Ko gero, jei šiems sprendimams būtų pasirinkta ne vaizdinė projekcija, o įprastos spektaklio dekoracijos, liftas, vidinis A. Garšvos vyksmas nebūtų perteiktas taip įtaigiai, plastiškai, meistriškai. Scenovaizdžio sėkmę lėmė ir dailininko pastangos nenutolti nei nuo teksto, nei nuo realybės (imitavo A. Garšvos laikų lifto Niujorke stilių, kūrė remdamasis nuotraukomis ir tai, ką matė pats būdamas šiame Amerikos mieste).

Kurdamas vaidmenį, pasiūliau savo etiudo režisieriui spręsti lifto sceną vaizdo priemonių pagalba, nes tai būtų visiškai įmanoma gimnazijos scenoje. [...] Be scenovaizdžio įspūdį paliko garso takelis ir, žinoma, vaidyba, ypač Dainiaus Svobono, atlikusio pagrindinę rolę. Kaskart skambant muzikai, buvo girdėti, jog ji atitinka vaidinamą veiksma, nebuvo tarsi dirbtinai „įklijuota“. Dažniausiai ji sustiprindavo ir pabrėždavo emociją; kadangi garsas buvo taikomas priklausomai nuo scenos, kartais įspūdis buvo išgaunamas ypač stiprus, pavyzdžiui scenoje, kurioje nusižudo Stenlis. Galbūt ne visi ir ne visad įtikino iki galo, pavyzdžiui būdavo scenų, kuriose herojai klykia; tokiam spektaklyje kaip „Balta drobulė“ klyksmas turi kalbėti apie tai, kaip herojui sudėtinga gyventi, kaip jis jaučia, jog nesuvaldo situacijos. D. Svobonas tai perteikė gan gerai, galbūt kiek mažiau pasisėkė kitiems, nors pažerti daug rimtos kritikos taip pat negaliu. Aktoriai vaidino išraiškingai ir energingai. Spektaklyje buvo nemažai įdomių detalių, verčiančių žiūrovus suklusti ir sekti veiksma. Turbūt kiekvienas, skaitęs romaną prisimena, kad jis fragmentiškas. Knygos laikas ir erdvė — mozaika, susidedanti iš praeities ir dabarties situacijų. Vietomis šis fragmentiškumas spektaklyje pavaizduotas itin įdomiai. Yra scena, kurioje A. Garšva liftu keldina būrelį boksinių; susitikimas su jais poetą gražina į įvykį, kuriame jį sumuša keli sovietų pakalikai — Zuika ir Simutis. Ši spektaklio scena įsiminė labiausiai: būrelis boksinių iš lėto išlipa iš lifto, nusirengia paltus ir bematant tampa komunistais represininkais. Situacija tuoj pat pasikeičia, A. Garšva jau nebe lifte, o savo verandoje, kur kenčia represijas. Stipru. [...] Peržiūrėtas spektaklis man buvo naudingas visomis prasmėmis: padėjo geriau suprasti autorių Anataną Škėmą, jo personažą Antaną, visus emigravusius ar dabar emigruojančius. Psichologinis vaidmens portretas, manau, tapo pilnesnis ir aš, kaip atlikėjas, galėjau geriau suprasti veikėjo elgesio priežastis. Taip pat puiki scenografija įkvėpė ieškoti originalaus sprendimo, kuris metaforiškai atskleistų mano herojaus išgyvenimus namų aplinkoje, darbo vietoje, gatvėje, o taip pat simbolizuotų vidinę suirutę ir sielos įkalinimą“.

2.5.1.5. Aprašo dalis: režisūrinis sumanymas (sprendimas).

Pavyzdys iš Kūrimo krypties kūrybinio darbo proceso aprašo, pasirinkus režisuoti etiudą pagal J. Biliūno apsakymą „Ubagas“

„Režisūrinė analizė. Pirmas įspūdis perskaičius literatūros kūrinių. Perskaičius apsakymą „Ubagas“, pajutau stiprų sąžinės priekaištą, jog nei aš, nei mano aplinkos žmonės iki šiol nesiėmėme jokių veiksmų, kad pakeistume atstumtų, paliktų, elgetaujančių žmonių likimus. Šis kūrinys privertė susimąstyti apie žmogiškumą, elgseną su aplinkiniais.

Gyvenimiškas literatūros kūrinio pagrindas. Jonas Biliūnas – kaimo kultūros žmogus. Jis gimė ir augo Niūronyse (Anykščių raj.), ūkininkų šeimoje. Būdamas gimnazistas liko našlaitis. Atsisakius tapti kunigu, Biliūnas neteko giminaičių paramos, tad susidūrė su skurdu, būtinybe išgyventi savarankiškai. Iki 1899 m., kol baigė Liepojos gimnaziją, už kuklų atlygį mokė jaunesnius vaikus. Paskutiniaisiais metais mokykloje susidomėjo marksizmu, tačiau dėl tokių savo pažiūrų nukentėjo – 1902 m. buvo pašalintas iš Dorpat (Tartu) universiteto. Atslūgus politinių pažiūrų įkarščiui Biliūnas susidomi literatūra, estetika, kultūros istorija. Leipzigerio ir Ciuricho universitetuose studijavo literatūrą ir kitas, su ja susijusias, disciplinas. Šiuo laikotarpiu parašytos kai kurios Biliūno novelės („Vagis“, „Kliudžiau“ ir kt.) rodo bręstantį rašytojo talentą, kurį veikė ir kruopščiai studijuojama lektūra, pirmiausiai psichologinio realizmo šedevrai – Gi de Mopasano, Antono Čechovo novelės. Kūrėjas, būdamas dar jaunas vyriškis, suserga džiova. Sirgdamas Biliūnas parašė brandžiausius savo kūrinius – apsakymus „Joniukas“, „Lazda“, „Ubagas“, „Brisiaus galas“, apysaką „Liūdna pasaka“. Silpstant jėgoms kūrybinės galios tik augo, tačiau likimas buvo žiaurus ir rašytojo kūrybinis potencialas kartu su gyvybe 1907 m. užgeso. Biliūnas mirė Zakopanės sanatorijoje tesulaukęs 28 metų.

Etiudo aktualumas ir tikslas. Dabartiniame pasaulyje senas žmogus yra nebereikalingas. Vaikai įsisukę į savų rūpesčių liūną, o tėvai nebeneša naudos, jais sunku rūpintis. Dėl šių priežasčių senolių nusprendžiama atsikratyti, 7 jie paliekami gyventi vieni, be paramos ar užuojautos, užmiršti ir nereikalingi. Norėčiau, kad ši situacija pasikeistų, nes, manau, tėvai yra vieni svarbiausių žmonių, kuriais, atėjus laikui, privalu rūpintis, kaip jie tai darė mūsų vaikystėje. Šio etiudo tikslas – bent dalelei visuomenės parodyti, jog toks elgesys su tėvais yra amoralus ir jį privalu keisti.

Etiudo temos ir idėjos pagrindimas.

Etiudo tema: Senų tėvų likimas, išsižadėjus vaikams.

Etiudo idėja: Tėvams nėra nieko skaudžiau nei būti paliktiems savo pačių vaikų.

Pagrindimas: Etiude veikia du pagrindiniai veikėjai – senelis ir studentė. Senelio ir studentės susitikimo metu jis pasakoja savo nelaimingą istoriją, kaip jo išsižadėjo sūnus. Etiude atsiskleidžia senolio išgyvenimai, situacijos tragizmas. Tai išryškinti padeda studentės emocijos, supratęs kokia sudėtinga ir žiauri yra senelio situacija.

Režisūrinis sprendimas.

Etiudo fabula: įvykiai, siužetas.

Priešistorinis įvykis: Senelis atiduoda visa savo turtą sūnui, o šis senolį išveja iš namų.

Užuomazginis įvykis: Senelis užkalbina studentę.

Kulminacinis įvykis: Studentės reakcija į situacijos beviltiškumą.

Svarbiausias (išvadinis) įvykis: Studentė reziumuoja situaciją, apeliuoja į žiūrovus.

Įvykių seka:

- Senelio tapimas ubagu • Senelio išmaldos prašymas – susitikimas su studente • Netikėtas studentės pasiūlymas seneliui
- Veikėjų pokalbis prie upės • Atpažinimo momentas • Studentės reakcija, sužinojus kas toks yra senelis (išreikšta šokiu)
- Senelio istorijos atskleidimas • Senelio išėjimas • Studentė reziumuoja situaciją, apeliuoja į žiūrovus.

Veikėjų charakteristikos ir jų pagrindiniai siekiniai. *Studentė* – tai jautri, tačiau kartais impulsyvi mergina. Ji pavargusi nuo mokslų, šiek tiek serganti. Džiaugiasi esanti tėvynėje, jai nuo vaikystės artimoje aplinkoje. Merginai svarbios moralinės nuostatos. Ji nekenčia neteisybės, skaudžiai išgyvena svetimas problemas. *Studentės siekinys* – padėti seneliui. Jai svarbu išklausti ubagaujančią senolį, suprasti jo situaciją, duoti jam maisto. *Senelis (ubagas)* – liūdnas, emociškai palūžęs žmogus. Jam skaudu, jog sūnus jį išvarė iš namų ir dabar tenka malonės prašyti svetimų žmonių. *Senelio siekinys* – išgyventi, neturint namų, ieškoti žmogiškumo.

Etiudo pastatymo planas. Pradžioje tamsu, pradeda skambėti muzika, įsijungia šviesos. Scenos viduryje stovi senyvo amžiaus, tačiau tvirtas, gerai apsirengęs vyras. Beskambant muzikai aktorius šalina visus atributus, formuojančius turtingo vyriškio įvaizdį. Tai atskleidžia veikėjo socialinį nuosmukį, turtų praradimą. Atsisėdęs ant žemės, aktorius apsigobia neišvaizdžiais drabužiais, pasistato indelį, išmaldai rinkti. Tai reiškia, jog patogiai gyvenantis, senyvas vyriškis virto ubagu. Pasigirsta gatvės šurmuly, pro senelį praeina keletas žmonių, tačiau nei vienas nereaguoja į jo prašymus. Po kelių akimirkų senelis netikėtai pastebi jauną studentę, paprašo jos paramos, tačiau sulaukia priešiško, priekaištų. Ubagas susigėsta, atsiprašo, tačiau tuomet pati mergina susipranta pasielgusi netinkamai. Ji bango išpirki savo kaltę, tad pakviečia senelį prie upės – išgerti arbatos. Tik atėjus prie upės tarp pašnekovų pokalbis nesimezga, todėl studentė imasi iniciatyvos. Mergina pradeda kalbėti apie užsienį, šalį, kurioje mokosi, pasakoja kaip išsiilgsta Lietuvos. Pradeda pūsti muilo burbulus. Kalbėdama apie užsienį, ne savą aplinką, studentė pabrėžia, jog tai tarsi netikra. Tuomet muilo burbulus susprogdina. Ji teigia: namai čia– Lietuvoje. Senelis sureaguoja į sąvoką „namai“. Studentė susigėsta, atsiprašo senelio už netaktišką elgesį, tačiau jis pernelyg nesureikšmina merginos žodžių, teigia esąs apsipratęs su esama situacija, nukrypsta į gilius samprotavimus apie gyvenimą ir mirtį. Mergina šiek tiek išsigėsta tokių ubago kalbų, tad bando nukreipti pokalbio tėkmę, pasiūlydama seneliui meduolių. Studentei šių beišskant ubagas pradeda dainuoti dainelę. Mergina išgirdusi dainelę apstulbsta, nes puikiai žino kas ir koku tikslu ją kūrė. Studentė pradeda kamantinėti senelį, siekia sužinoti jo vardą. Išgirdus vardą susitinka aktorių žvilgsniai, įvyksta atpažinimo momentas. Pradeda skambėti ekspresyvi muzika, šoku išreiškiama studentės emocinė būseną, sužinojus tikrąją ubago tapatybę. Vėliau tęsiamas pokalbis prie upės. Studentė domisi senelio gyvenimo aplinkybėmis, paaiškėja dramatiškas jo likimas. Mergina sužinojusi tiesą tarsi išstingama šoko būsenos, panyra į apmąstymus, nepastebi kada ubagas išeina. Pradeda skambėti galutinė daina. Atsipeikėjusi studentė reziumuoja situaciją.

Etiudo veiksmo dinamika. Etiudo pradžioje senstelijusio vyriškio virtimas ubagu prikausto dėmesį. Pasigirdus miesto šurmuliui, pradedant vaikščioti praeiviams dėmesys akimirkai nulsūgsta, tačiau, seneliui užkalbinus pro šalį einančią studentę, vėl sugražinamas. Studentės reakcija į senelio prašymą netikėta, dėl to intriguoja. Įtampa atslūgsta merginai susipratęs, jog elgiasi itin nepagarbiai. Ji atsiprašo. Smalsumas kyla studentei bandant išpirkti

savo kalnę, siūlant kartu išgerti arbatos. Geriant arbatą, pokalbio pradžioje viskas tarsi nurimsta, tačiau, pokalbiui pakrypus gąsdinančių senelio samprotavimų link, įtampa vis kyla. Studentė bando nukreipti temą, pasiūlydama meduolių, tuomet išgirsta vaikystės dainelę, kuri merginą tiesiog pribloškia. Studentės nuojaautos pasitvirtina, įvyksta jautrus atpažinimas. Studentės emocijos, sužinojus kas toks yra ubagas, išreiškiamos šokiu – tai ekspresyviausia kūrinio dalis. Po šios dalies grįžtama į realųjį veiksmą, tęsiamas pokalbis, įtampa gerokai nuslūgusi. Dėmesį prikausto ubago pasakojimas, domina žiauraus senolio likimo aplinkybės. Studentės būseną, besiklausant pasakojimo, o svarbiausia po jo – šokas. Mergina rami, susimąsčiusi, beveik nekalbanti. Netikėtai senelis palieką sceną – tai patraukia žiūrovų dėmesį. Tuo metu pradeda skambėti muzika, studentė vėl tampa aktyvi, dėmesys nukrypsta į ją. Mergina reziumuoja visą situaciją, palaiko įtampą visos finalinės dainos metu.

Etiudo struktūra. Etiudas suskirstytas iš viso į šešis veiksmus. Keturi jų yra realieji ir du – psichologinės, emocinės būsenos išraiškos. Pirmieji du realieji veiksmai vyksta miesto aplinkoje, kiti du – prie upės. Pirmasis veiksmas, išreiškiantis emocinę būseną, vyksta, tarsi, nerealiam pasaulyje – sustingus laikui. Antrasis, tokio tipo veiksmas, galiausiai pereina į žmogiškąją realybę.

Etiudo žanras: psichologinė drama.

Etiudo stilius. Ištakos. Rašytojo kūryba gana autobiografiška. Dažnai vaizduojama jo vaikystės aplinka, gimtinės kraštovaizdis, naudojami autoriaus biografijos faktai: mokslas užsienyje, atostogos Tėviškėje, liga. Subjektyviame pasakojime daugiau dėmesio skiriama pasakotojo vidiniam pasauliui, o ne detaliu aplinkos aprašymui. Šio tipo pasakojimas vadinamas psichologiniu. J. Biliūnas yra lietuvių psichologinės prozos pradininkas. Jo kūryba pradeda lietuvių lyrinės prozos tradiciją. Rašytojo kūrinio centre – sąžinės kamuojamas, likimo nuskriaustas žmogus. Vyraujanti moralinė nuostata – gailėtis nelaimingojo ir atleisti netgi skriaudėjui. Toks požiūris tiesiogiai siejasi su krikščioniškomis vertybėmis. Etiudo stilistika paremta psichologinio, minimalistinio, metaforų teatro principais. Pasirinkau, būtent, tokią etiudo stilistiką, nes, manau, jog ji puikiai atspindi Jono Biliūno kūrybos bruožus. Kurdama etiudą naudoju metaforines priemones, tokias kaip muilo burbulai –tai yra netikrumo simbolis, atskleidžiantis visuomenės nuomonės nepagrįstumą. Bandymas remtis minimalistinio teatro principais – tai lyg mano asmeninis eksperimentas. Aš tikiu, kad aktoriai, net ir be įmantrių dekoracijų, naudojant tik minimalią butaforiją, gali išlaikyti žiūrovų dėmesį, perteikti idėjas. Psichologinis etiudo aspektas atsiskleidžia emocinių išgyvenimų scenose, taip pat bendrinėje kūrinio idėjoje.

Vizualusis sprendimas.

Scenografija. Scenos centre sienos imitacija. Dekoracijos sąlygiškos, keliais elementais sudaromas bendras vaizdas.

Konkrečios priemonės. Metalinė pakabų konstrukcija, balta medžiaga, kėdė. *Spalvinė apšvietimo gama.* Scenos gatvėje apšviečiamos lempomis iš šonų – šviesa nukreipta į sienos centrą. Šis apšvietimas išryškina veikėjus, jų judesius. Scenos prie upės apšviečiamos iš apačios, taip išryškinant veikėjų mimikas ir viršutinę kūno dalį.

Kostiumai. Turi atspindėti veikėjų charakterius, aiškiai parodyti kas jie yra. *Studentės kostiumas* turėtų būti paprastas, nerėžiantis akies, tvarkingas. Kelnės, lengvi bateliai, palaidinė. Svarbi studentės kostiumo detalė – kuprinė. *Senelio kostiumas* turėtų būti išraiškingas. Etiudo metu šio veikėjo kostiumas kinta. Pirmojoje scenoje aktorius dėvi tamsias kelnės, marškinius, švarką, kaklaraištį, turi lagaminėlį. Vėliau išvaizda pakinta – nelieta nei švarko, nei kaklaraiščio, nei lagaminėlio, juos pakeičia apsmurgusi striukė, skarmalai ir indelis išmaldai rinkti. **Grimas.** Studentės – labai švelnus, tik paryškinantis veido bruožus. Senelio – išraiškingas, suformuojamas raukšlės, sudaromas senyvo žmogaus efektas.

Garsinis sprendimas. Pirmojoje (senolio virtimo ubagu) scenoje skamba lyriška, vėliau aktyvėjanti muzika. Prasidedant antrajai scenai pasigirsta miesto šurmulys. Baigiantis antrai scenai skamba itin lyriška muzika. Trečios ir penktos scenų metu girdisi upės čiurlenimas, gamtos garsai. Ketvirtojoje scenoje skamba ekspresyvi muzika, širdies dūžių efektas. Šeštojoje scenoje skamba itin jautri, jaudinanti muzika. Etiude vyrauja violončelės muzika, nes, mano nuomone, ji sukuria ypatingai tyrą garsą, puikiai tinkantį išreikšti skaudžioms emocijoms. Kai kuriuos garsinius efektus teko koreguoti. Man padėjo mano draugas, dirbdamas su „Adobe Audition CS6“ ir „Fl studio“ programomis.

3. Skaitmeninės mokymo priemonės, skirtos BP įgyvendinti

Pateikiamų skaitmeninių mokymosi priemonių paskirtis – padėti mokiniams siekti Bendrojoje Teatro programoje numatytų ugdymo(si) tikslų, skatinti mokymosi motyvaciją, aktyvią, įvairią ir savarankišką ugdymosi veiklą; mokytojams – pateikiant įvairias užduotis, priemones, skirtas integruotai taikomojo ir kūrybinio pobūdžio mokomajai veiklai: teatro pažinimui, raiškai, tyrimams, projektams, įvairių kūrybinių užduočių sprendimui.

Pateikiamos nuorodos į įvairių teatro reiškinių pavyzdžius, susistemintą teatro istorijos medžiagą, pamokas (paskaitas), kino kūrimo pavyzdžius, internetines svetaines, kuriose galima rasti pjesių, įvairių spektaklių bei renginių įrašų. Tai ir virtualūs turai po teatro užkulisius bei kitos naudingos nuorodos. Prie vaizdo įrašų skliausteliuose patogesniai naudojimuisi yra nurodyta jų trukmė, pvz. (03: 30).

3.1. Skaitmeniniai įrankiai, priemonės teatro pamokoms, neformaliai ugdymui(si) teatru.

„Zoom“ platforma – teatro būrelių (studijų) repeticijų organizavimui. Rekomenduojama įsidiegti (nemokamai) mokinių paskirstymą į darbo kambarius (breakout rooms), apie tai vaizdo 5:17 min. trukmės įrašas liet. kalba: Zoom darbas grupėse – Breakout rooms | Kaip įjungti Breakout room ir išdalinti grupėmis

<https://www.youtube.com/watch?v=ff3o2Lmmz6Q>

„Microsoft Teams“ – nuotolinio mokymo(si) sistema, esanti Microsoft Office 365 platformoje ir skirta pamokų organizavimui, komunikacijai (pokalbiams, vaizdo susitikimams, repeticijoms), turinio kūrimui ir dalinimuisi informacija: <https://www.youtube.com/watch?v=4WZgIxPy494>

„Moodle“ – (angl. Modular Object Oriented Dynamic Learning Environment) – atvirojo kodo žiniatinklinė virtualaus mokymosi aplinka, suprojektuota padėti pedagogams organizuoti ugdymosi procesą. Vaizdo įrašas skirtas mokytojams, ketinantiems naudoti Moodle įrankį nuotolinio mokymo metu:

<https://www.youtube.com/watch?v=KfPPFotw51U>

„Clasroom“ patogi platforma teatro istorijos temų talpinimui ir testų sudarymui:

<https://www.iklase.lt/programele-classroom-klases-valdymui/>;

„Youtube“ medžiaga pažinimui, ugdymuisi, – pavyzdžių bankas. Norėdami parsisiųsti garso ar vaizdo įrašą, naudokite <https://yttmp3.cc/>

„Keynote“ – nemokama kompanijos „Apple“ programėlė, skirta kurti filmukus arba savo skaidrių pristatymus paversti vaizdo failu:

<https://www.iklase.lt/kurkite-filmukus-su-programele-keynote/>

„Flipgrid“ platforma – trumpų vaizdo įrašų įrašymui ir bendrinimui. Šia populiaria „Microsoft“ vaizdo įrašų platforma naudojasi milijonai mokinių visame pasaulyje. Daugiau apie tai: <https://www.iklase.lt/flipgrid-puiki-erdve-mokymuisi-smagiai-bendraujant/>

Moksleivių dramaturgija. Pjesės: <https://sites.google.com/view/jdk2017/pjes%C4%97s>

Dramų stalčius. Pasaulinės dramaturgijos klasika:

<http://www.dramustalcius.lt/?fbclid=IwAR1W2cg1hj9dIqUAneLVCDaKxlEIlNZd9iSOJ2YQ1gkoBMDtrpavlNU3q7A>

Lietuvos teatro sąjungos tinklapis. Teatro kūrėjų pokalbių įrašai, spektakliai, daug vertingos informacijos.

http://teatrosajunga.lt/teatro-elitas/?fbclid=IwAR0y2CULmE0_2LVwDk5xJRY1XMu7JQZDY80gTH8f7eDSrXe4cVoIa0p1hk4

„Pages“ – programėlė el. knygų kūrimui. Sukurkite savo teatro pamokų metodikos knygą!

<https://www.iklase.lt/kurkite-el-knygas-su-programele-pages/>

„Teatro mokytojų svetainė Facebook“ Virtual theatre and cinema lessons (virtualios teatro ir kino pamokos):

https://www.facebook.com/groups/1000923049969630/?multi_permalink=3071847616210486¬if_id=1614839132556255¬if_t=feedback_reaction_generic&ref=notif

„Integruotas projektas: dailė – kinas“. Idėjos kūrybinei veiklai. Pristatomas tarptautinis virtualaus muziejaus „MoPick“ projektas.

<https://www.iklase.lt/tarptautinio-projekto-mopic-rezultatas-%e2%88%92-virtualus-muziejus/>

„Google Art and Culture“ – teatro ir kitų dalykų integraciniais kūrybiniais projektams, eksperimentams. Tai Google kultūros instituto sukurta prieiga prie įvairiausių viso pasaulio muziejų ir kitų kultūros institucijų meno kūrinių, paveldo objektų kolekcijų. <https://artsandculture.google.com/>

Interaktyvios pamokos www.ismaniklase.lt Tai interaktyvių pamokų portalas, kuriame rasite jau sukurta interaktyvias pamokas, video mokymus. Ten galite talpinti ir savo sukurta pamokas.

„eLKLase“ – tai intuityvi ir inovatyvi mokymo(si) valdymo platforma, skirta tiek mokytojams, tiek mokiniams. Paprasta skaitmenizuoti pamokas, tinka naudoti nuotoliniu būdu ir klasės darbui. <https://elklase.learnkey.lt/login>

„15MIN MOKYKLA“ – įrankis moksleiviams ir mokytojams. Čia surinkta, publikuojama ir susistemintai pateikiama patikima informacija iš Lietuvos ir užsienio šaltinių gali praturtinti ugdymosi procesą. <https://www.15min.lt/projektas/15min-mokykla>

„Lietuvių etninė kultūra. III dalis: Namai etninėje kultūroje“. Teatro pamokose priemonė gali būti naudinga teatro reiškinių pažinimui, inscenizuojant lietuvių literatūros klasiką, ieškant autentiškų interjero detalių scenovaizdžio kūrimo procese ir kt. <http://mkp.emokykla.lt/etnine3/?id=1>

Nacionalinėje švietimo agentūroje sukaupti išteklių rinkiniai: <https://sodas.ugdome.lt/viesieji-puslapiai/3300>

„Lietuvos dailės muziejaus virtualios parodos“ Tai priemonė gyvųjų paveikslų kūrimui, teatro – dailės dalykų integracijai. <https://www.ldm.lt/parodos/lietuvos-dailės-muziejaus-virtualios-parodos/>

Priemonė teatro integracijai su daile, etnokultūra, geografija, istorija. <http://alka.mch.mii.lt/Default.htm>

2022 m. atnaujinta SMP (skaitmeninio mokymo priemonė), skirta savarankiškam mokymuisi bei vertinimui / įsivertinimui, apimanti teorinę medžiagą, spektaklių ištraukų įrašus ir testus:

1. **Nacionalinio teatro ištakos** (Klojimo teatras. Gyvieji paveikslai. Pirmasis viešas lietuviškas vaidinimas. Folkloro teatras. Keturakio „Amerika pirtyje“. Komedijos karalienė. Juozo Tumo Vaižganto „Dėdės ir dėdienės“ ir Žemaitės „Marti“ Vilniaus Mažajame teatre (rež. Gabrielė Tuminaitė).
 2. **Psichologinio teatro įvairovė** (Ketvirtoji scenos siena. Stanislavskio vaidybos sistema. Intelektualus filosofinis teatras. Juozas Miltinis. Monika Mironaitė. Haroldo Miullerio „Tyli naktis“ (rež. Rimas Tuminas). Kazio Binkio „Atžalynas“ (rež. Jonas Vaitkus). Antono Čechovo „Vyšnių sodas“ (rež. Artūras Areima). Federiko Garsijos Lorkos „Donja Rosita arba Gėlių kalba“ (rež. Gintaras Varnas).
 3. **Teatras ir pilietinis sąmoningumas** (Ezopo kalba. Juozo Grušo „Barbora Radvilaitė“ (rež. Jonas Jurašas). Rūta Staliliūnaitė. Justino Marcinkevičiaus „Mindaugas“ (rež. Henrikas Vancevičius). Regimantas Adomaitis. Aušros Marijos Sluckaitės „Smėlio klavyrai“ (rež. Jonas Jurašas).
 4. **Teatras ir visuomenė** (Teatras – visuomenės atspindys. Mariaus Ivaškevičiaus „Išvaymas“ (rež. Oskaras Koršunovas). Aušros Marijos Sluckaitės „Barbora“ (rež. Jonas Jurašas). Paulinos Pukytės „Bedalis ir labdarys“ (rež. Gabrielė Tuminaitė).
 5. **Metaforiškasis teatras** (Režisierius Eimuntas Nekrošius. „Kvadratas“ – V. Jelisejevovos apysakos „O buvo taip“ motyvais. Vadimo Korostyliovo „Pirosmani, Pirosmani“. Vladas Bagdonas. „Hamletas“ – pagal Viljamą Šekspyrą. Aleksandro Puškino „Borisas Godunovas“)
 6. **Kultūriniai įvaizdžiai spektakliuose** (Mariaus Ivaškevičiaus „Madagaskaras“ (rež. Rimas Tuminas). Gyčio Padegimo „JAH“ (rež. Gytis Padegimas). Justino Marcinkevičiaus „Katedra“ (rež. Oskaras Koršunovas). Tadeusz Słobodzianek „Mūsų klasė“ (rež. Yana Ross).
 7. **Intermedialus ir performatyvus teatras** (Teatras ir medijos. Skaitmeninė estetika. Sinergija. Kirsten Dehlholm „Kosmosas+“ (rež. Kirsten Dehlholm). „Hotel Pro Forma“. Anka Herbut „Lokis“ (rež. Łukasz Twarkowski). Gabrielės Tuminaitės rež. „Čia nebus mirties“ – pagal Rimo Tumino ir spektaklio fragmentus ir instaliacijas buvusio Lukiškių kalėjimo erdvėje). Meninių projektų erdvės. Kirill Fokin „Ryšys“ (rež. Agnija Leonova). <https://smp.ugdome.lt/>
- „Nacionalinis Kauno dramos teatras ONL1NE“. Tai reportažai, pokalbiai, laidos, spektaklių įrašai, virtualios ekskursijos ir muziejus. <http://dramosteatras.lt/lt/uzkulisiai/onl1ne/>
- „Oskaro Koršunovo teatras“ <https://www.okt.lt/>

LRT mediateka. Mediatekoje – spektaklių, serialų, radijo teatro įrašai, radijo dokumentika, projektai vaikams, kt.

<https://www.lrt.lt/mediateka/projektai/mokykla>

Virtuali paroda „Lietuvos muziejų lobiai“. Pristatomi išskirtiniai kultūros paveldo objektai. Skirta įvairiems integraciniams projektams. <https://www.muziejai.lt/lobiai/paroda.asp>

„Crome Music Lab“. Muzikos teatrui kūrimas. Svetainėje – smagūs praktiniai eksperimentai. Galimybė kurti melodijas, ritmą, dainas, eksperimentuoti: <https://musiclab.chromeexperiments.com/Experiments>

Voice memos. Balso ir garso įrašų, kūrybinių užduočių spektaklio įgarsinimui kūrimui ir atlikimui.

<https://www.iklase.lt/voice-memos/>

GarageBand. Programėlė muzikos ir garso takelių kūrimui su daugybe įvairių muzikos instrumentų, garso įrašų pavyzdžių – muzikiniam spektaklio sprendimui <https://www.iklase.lt/garageband/>

Tūkstančiams skaitmeninių objektų VU biblioteka suteikia viešo naudojimo statusą

<https://www.emokykla.lt/nuotolinis/naujienos/svarbus-zingsnis-paveldo-atverime-tukstanciams-skaitmeniniu-objektu-vu-biblioteka-suteikia-vieso-naudojimo-statusa/43931>

Žinomų Lietuvos menininkų videopamokos moksleiviams:

<https://www.emokykla.lt/nuotolinis/naujienos/zinomi-lietuvos-menininkai-sukure-videopamokas-moksleiviams/43649>

LNDT pamokos. Idėjos teatro mokytojai: <https://www.emokykla.lt/nuotolinis/naujienos/lndt-nuotolines-pamokos-padejo-spresti-konkreacias-moksleiviu-problemas/43647>

Idėjos teatro ir dailės dalykų intergacijai <https://www.emokykla.lt/nuotolinis/naujienos/unikali-galimybe-aplankykite-muziejus-neiseidami-is-namu-ar-klases/43423>

Teatras persikėlė į virtualią erdvę: reportažai, pokalbiai, laidos, spektaklių įrašai, virtualios ekskursijos ir muziejus: <https://dramosteatras.lt/lt/uzkulisiai/onl1ne/>

3.2. Teatro raiška. Pratimai, kita medžiaga kūrybinėms užduotims.

Teatro pratimas „Aukštyn – žemyn“ / Theatre Game #7 – „Heads Up, Heads Down“. Jei dviejų žaidėjų žvilgsniai susitinka, jie pasitraukia iš rato (1:50) <https://www.youtube.com/watch?v=pGE2PZPqkyU>

Teatro žaidimas – „Spageti“ / Theatre Game #2 – „Spaghetti“. Žodis „spageti“ tariamas vis su kita potekste, kurią padiktuoja mokytojas (3:16) <https://www.youtube.com/watch?v=x4J487QtUIM>

Teatro žaidimas „Veiksmo pavadinimai“ / Theatre Game #1 – „Action Names“ (2:31)

<https://www.youtube.com/watch?v=PYbXdJEZhBA>

Teatro pratimas dėmesiui ir susikaupimui „Vienas šuo, dvi kojos, karr!“ / Theatre Game #17 – „One Duck, Two Legs, Quack!“

Visi sako po vieną žodį, didindami skaičius po vieną skaitmenį. Mokytojas, būdamas mokinių rato viduryje, rodo kuris mokins po ko sako („Du šunys, trys kojos, karr!“; „Trys šunys, keturios kojos, karr!“ ir t.t.) (1:56)

<https://www.youtube.com/watch?v=EhJdZSfr2I4>

Teatro pratimas partnerių pajautai stiprinti – „Grupinis pasivaikščiojimas“ / Theatre Game #39 – „Group Walk“. Visi susėdę ant grindų. Mokytojas paaiškina, kad jie turės jausti kitus ir visa grupė nekalbėdami turi kartu pakilti nuo grindų, eiti, pradėti bėgti, vėl eiti ir atsisėsti (2:44)

<https://www.youtube.com/watch?v=6kiVpLiBftA>

Teatro pratimas „Valdančios rankos“ / Theatre Game #26 – „Hands of power“. Vienas iš poros „valdo“ delnu, kitas paklūsta. (2:12)

<https://www.youtube.com/watch?v=EG7t7BABQOc>

Teatro žaidimas: užsimerkus visi turi grįžti į liniją už to paties draugo / Theatre Game #37 - Blind Homing Actors. From Drama Menu – Theatre Games In Three Courses (1:51)

https://www.youtube.com/watch?v=fQ2pU_oanFA

Objektų teatras. Objectomania: The Kröllner Müller project (27:00)

<https://vimeo.com/398819124?fbclid=IwAR07qRmMr7ZVNF9GrgMIVYIJ5W2yzKCNgEsEnYCraEJv2nSLTV8UDvLccsE>

Objektų teatras. Objectomania Kröllner-Müller Project (2:07) https://www.youtube.com/watch?v=_Fc-uuNkHPc

Šešėlių teatras (2:01) <https://www.facebook.com/siauliukulturoscentras/videos/315837943070248>

Marionečių teatras (35:34) <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/8433/spektaklis-sigitas-geda-ka-senelis-padarys-viskas-bus-gerai>

Spektaklio ištraukos: Marius Ivaskevicius „Madagaskar“, director Rimas Tuminas (11:15)

<https://www.youtube.com/watch?v=KkMhTMfFIeQ&t=28s>

Apie muzikinio teatro spektaklio režisūrą. Pokalbis su rež. Gyčiu Padegimu (7:14)

<https://www.youtube.com/watch?v=zZICnxwuUXw>

ACH theatre TANGO in FA (9:46) <https://www.youtube.com/watch?v=wbUWpJkdryw>

Scena iš spektaklio / Modern folk dance – A.Cholina „Žmonės“ („People“) (2:07)

<https://www.youtube.com/watch?v=PzsgHPA3a2c>

3.2.1. Scenarijaus kūrimas.

Anos Frank istorija. TV reportažas apie parodą „Leiskite man būti savimi... – Annos Frank istorija“ (2016 m.). Ekspoziciją sudaro dvi dalys: vienais stendais pasakojama Holokausto metu nužudytos mergaitės ir jos šeimos istorija, kitais pristatomi šių dienų pasaulyje gyvenantys paaugliai, susiduriantys su patyčiomis ir diskriminacija dėl savo kilmės, religijos, negalios ar lytinės tapatybės. Tokiu būdu parodos organizatoriai ragina susimąstyti apie priežastis, lėmusias ir lemiančias nacių bei kitas XX–XXI a. neapykantos ideologijas (3:28)

<https://www.youtube.com/watch?v=kshMjGIPtns&t=3s>

Kaip parašyti scenarijų / Filmų scenarijų kūrimas, straipsnis: <https://www.storyboardthat.com/lt/articles/f/kaip-iki-ra%C5%A1ykite-a-scenarijaus>

Kaip parašyti scenarijų (anglų k.) / How to write a script. The complete guide to writing a script, with examples:

<https://writebetterscripts.com/the-complete-guide-to-the-screenwriting-process/>

Scenarijaus rašymas. Pasakojimo, istorijos struktūra (vaizdo įrašai liet. k.) (9:18)

https://www.youtube.com/watch?v=ksyWroDNM_E

<https://www.youtube.com/watch?v=WALwrWsfhcw> (9:28)

https://www.youtube.com/watch?v=2ucEFgL_vJ8 (7:07)

Scenarijaus rašymas. Charakterio kelias ir siužetas (8:12) <https://www.youtube.com/watch?v=yEpwJ3uCfhw>

Scenarijaus rašymas. Žiūrovų sudominimas / įtraukimas (8:37)

<https://www.youtube.com/watch?v=BBr1AU2O3mM>

Kaip rašyti įtraukiančias istorijas? 7 dažniausiai naudojami pasakojimų tipai, 2020-09-12 (58:30)

<https://www.youtube.com/watch?v=G9SQ1T7lkHk>

Kaip parašyti įdomų scenarijų ir nupiešti kadruotes. Animacijos kūrimas (13:01)

<https://www.youtube.com/watch?v=B2ru02PGYkY>

Scenarijaus rašymas. Kaip papasakoti istoriją lietuvių k., 9-12 kl. (7:07)

https://www.youtube.com/watch?v=2ucEFgL_vJ8

3.2.2. Scenografijos kūrimas.

Šimtamečio Kauno dramos teatro užkulisiai (11:59) <https://www.youtube.com/watch?v=5qvedB0bsyA>

Šiuolaikinės scenografijos paroda „Ant ribos“, 2013, scenografų komentarai (16:08)

<https://www.youtube.com/watch?v=cyBQrJenDTM>

Geriausi pasaulio scenografai. Josef Svoboda – The Phenomenon of scenography (2:58)

<https://www.youtube.com/watch?v=AiVdFYA1Zvc>

Teatrų festivalio „Sirenos“ afišų pavyzdžiai: <http://www.sirenos.lt/archyvas/>

Programėlių pavyzdžiai:

<http://teatroteka.lt/spectacle/TT-519>

<http://teatroteka.lt/spectacle/TT-525>

<http://teatroteka.lt/spectacle/TT-529>

<http://teatroteka.lt/spectacle/TT-531>

<http://teatroteka.lt/spectacle/vepla>

Video turas / Kaip gimsta teatro daiktai? NKDT (12:48) <https://www.youtube.com/watch?v=3-9OZJjRhyc>

Scenografijos gimimas. Virtualus pagreitinamas scenografijos elementų išdėstymas scenoje. Operos „Faustas“ scenografijos gimimas.

<https://www.youtube.com/watch?v=ZM1dr8Hp7dU>

Scenografija (rekvizitas, butaforija, dekoracijos) skaitmeniam leidinyje „Meninio ugdymo metodinė medžiaga. Teatras. IX–XII klasių mokiniams“ (p. 54-55)

http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2011_Meninio_ugdymo_metodine_medziaga_te_atras_3.pdf

Menas kurti scenos magiją. Susitikimas su scenovaizdžio meistrais: scenografai Marijus Jacovskis ir Jonas Morrellis, šviesų dailininkas Peteris Mumfordas, videomenininkas Rimas Sakalauskas.

<https://www.youtube.com/watch?v=Rhql3Znam7o>

Scenografė Goda Palekaitė apie scenografijos kūrimo procesą spektakliui „Europiečiai“:

<https://www.youtube.com/watch?v=9f7-JwTqHE0>

Teatras iš arti. Grimas (liet. k., 10:11) <https://www.youtube.com/watch?v=hCzsf16PaFE>

Barokinio teatro triukšmų mašinų performansas. Idėjos aut. ir rež. Arturas Bumšteinas. 2020 m. (30 min.)

<https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000127551/barokinio-teatro-triuksmu-masinu-performansas-blogi-orai>

Apie apšvietimą teatre:

<https://www.youtube.com/watch?v=UN18kSmSNdk&fbclid=IwAR0XvKB1-syHMKjVQa-MsvsO3icCYL4ZWuZ-pf9Rv0WQ4LGkaSjqhIpJpm0>

Šviesų dailininkas (4:24) <https://www.youtube.com/watch?v=LpjmpZWuMsA>

Teatro elitas: šviesų dailininkas Levas Kleinas (9:09) <https://www.youtube.com/watch?v=AOy9sjp5Zgc>

Spektaklio „Stebuklingasis Tenesis“ (rež. G. Padegimas) scenografija, Kauno valstybinis dramos teatras (2:02)

<https://www.youtube.com/watch?v=eyARYCTUPcM&t=21s>

Kostiumai. Working in The Theatre: Costumes (33:02) <https://www.youtube.com/watch?v=-xZglYQSJ3Q&t=10s>

Pastatyminė teatro dalis. Working in The Theatre: Stage Manager (3:14) <https://www.youtube.com/watch?v=7-t9WHSN10c>

Apšvietimo dizainas teatre. Working in The Theatre: Lighting Design (23:06)

<https://www.youtube.com/watch?v=wqMYsjHU5rU>

Garsas ir šviesa teatre. Working in The Theatre: Sound & Light Board Operators (4:22)

<https://www.youtube.com/watch?v=buDijqRDQAs&t=104s>

Teatro meno vadovas. Working in The Theatre: Director/Designer (3:49)

<https://www.youtube.com/watch?v=e2Rk8j9xwYM>

Teatras iš arti. Apsauga. Lietuvos Nacionalinis operos ir baleto teatras (9:47)

<https://www.youtube.com/watch?v=e8jc-3ttUS0>

3.2.3. Video filmo kūrimas.

Video eksperimentas – provokacija apie žodžio laisvę (1:33) <https://www.youtube.com/watch?v=ufQ6bA9ZqrE>

Kino edukacijos mokymo bazė: <https://www.emokykla.lt/nuotolinis/naujienuos/kino-edukacijos-ugdymo-baze/43953>

Lietuvos kino centro kino edukacijos ugdymo bazė (KEUB). Lietuvos kino centro įgyvendinama tęstinė kino edukacijos programa, kurios prioritetas – nacionalinis kinas. KEUB pagrindas – trys filmų programos, skirtos trimis amžiaus grupėms. <http://www.lkc.lt/kino-edukacijos-ugdymo-baze-2/>

Kūrybinės filmavimo užduoties pavyzdys „Atvirukas pro langą“:

https://vimeo.com/500438051/35b43973ae?fbclid=IwAR0HVWCyDJT31ji6HPh8KLJ9SWzZKe06sfTDj0E7iUN577j1D_8zcyQGqqI

Apie kino kūrimą svetainėje „Meno avilys“: <https://www.facebook.com/meno.avilys/posts/2881339155482163>

Animacijos kūrimo dirbtuvės: <https://www.facebook.com/karlsonokinas/>

Animacijos kūrimas. <https://www.youtube.com/watch?v=I0-NSWQy63Y>

Kino kūrimas. Trumpametražis vaidybinis filmas „Knygnešio dukra“, sukurtas „Dominyko atostogų“ kino stovykloje, kūrybos vadovas Vytautas V. Landsbergis (10:04)

<https://www.youtube.com/watch?v=bFjb3MtSNF8>

Nuolat atnaujinamas Nacionalinės Švietimo agentūros tinklapyje nuotolinių kino pamokų filmų katalogas:

<https://www.emokykla.lt/nuotolinis/naujienuos/grizta-nuotolines-kino-pamokos-nauji-filmai-pazintis-su-propaganda-kine-ir-lietuviska-kino-klasika/44501>

Video filmo kūrimas. <https://www.youtube.com/watch?v=eYGIPjPkCbI>

Video spektaklis, sukurtas karantino metu, peržiūra Youtube: ONLISPEKTAKLIS /Bestuburiada, nuoroda:

<https://m.youtube.com/watch?v=d1AiUJbx8Os&feature=youtu.be>

Magisto – <https://www.magisto.com/> video filmukų kūrimo programa internete.

Kizoa – <https://www.kizoa.com> galinga šiuolaikiška programa internete, kuria galima kurti filmukus, pristatymus, koliažus, redaguoti nuotraukas ir publikuoti.

VSDC Free Video Editor – video filmų kūrimo / montavimo programa [https://filmora.wondershare.net/filmora-video-](https://filmora.wondershare.net/filmora-video-editor.html?gclid=Cj0KCQiAyoeCBhCTARIsAOfpKxgsq2wpcGBcFjtk_PZWhuDNeAydpJ2Z7OrLHhvk5oGaEy-w6v1SP34aAuM9EALw_wcB)

[editor.html?gclid=Cj0KCQiAyoeCBhCTARIsAOfpKxgsq2wpcGBcFjtk_PZWhuDNeAydpJ2Z7OrLHhvk5oGaEy-w6v1SP34aAuM9EALw_wcB](https://filmora.wondershare.net/filmora-video-editor.html?gclid=Cj0KCQiAyoeCBhCTARIsAOfpKxgsq2wpcGBcFjtk_PZWhuDNeAydpJ2Z7OrLHhvk5oGaEy-w6v1SP34aAuM9EALw_wcB)

Video kūrimas. Eileraščio vizualizacija (1:11) <https://www.youtube.com/watch?v=0ylbv1EUNk>

Animacijos kadrų piešimo pamoka (13:35) <https://www.youtube.com/watch?v=NPrxj2MyZI>

12 animacijos principų / 12 Principles of Animation (Official Full Series) (24:02)

<https://www.youtube.com/watch?v=uDqjIdI4bF4>

„iMovie“ – video filmukų kūrimo programėlė [https://www.iklase.lt/pagalba-kuriame-filmukus-su-programele-](https://www.iklase.lt/pagalba-kuriame-filmukus-su-programele-imovie/)

[imovie/](https://www.iklase.lt/pagalba-kuriame-filmukus-su-programele-imovie/)
„Clips“ – Filmukų ir vaizdo klipų kūrimo programėlė, tinkanti tiek teatro, tiek ir kitų dalykų pamokoms, projektams, neformaliojo ugdymo užsiėmimams: [https://www.iklase.lt/kurkite-smagius-vaizdo-klipus-su-](https://www.iklase.lt/kurkite-smagius-vaizdo-klipus-su-nemokama-programele-clips/)

[nemokama-programele-clips/](https://www.iklase.lt/kurkite-smagius-vaizdo-klipus-su-nemokama-programele-clips/)
„Sinemateka“. Pateikiami suskaitmeninti ir restauruoti dokumentiniai filmai ir videomeno darbai, saugoti VHS formatu. Vėl „Meno avilys“ projektas“ <http://www.sinemateka.lt/dokumentika?modal=boxInfo>

„Filmoteka szkolna“. Lenkijos kino instituto mokytojų ir studentų švietimo portalas, kuriame pateikiamos apžvalgos ir straipsniai apie rekomenduojamus filmus, knygas, straipsniai, sudarantys kontekstą atskiroms temoms, siūlomi klausimai diskusijoms ir scenos analizei. <https://filmotekaszkolna.pl/>

XX a. pr. nebylus kinas: Čarlis Čaplinas – filmukas „Liūto narvas“ / Charlie Chaplin – The Lion's Cage (3:25) <https://www.youtube.com/watch?v=79i84xYelZI>

XX a. pr. nebylus kinas: Čarlis Čaplinas – filmukas „Vaikas. Darbas gatvėse“ / Charlie Chaplin – The Kid – Working the Streets (4:46) https://www.youtube.com/watch?v=UY7GovG_w1c

Microsoft programos:

1. Etiudo ar video filmo scenarijus, recenzija, esė, projekto aprašymas – Word programoje.
2. Tinklapių, laikraščių, programėlių, afišų maketavimui – PageMaker programa.
3. Tekstų, nuotraukų, vaizdų skenavimo, perkūrimo, fragmentavimo, komponavimo, fono redagavimo darbams – Photo Editor programa.
4. Kostumų, grimo, dekoracijų piešimo, eskizavimo, mizanscenų komponavimo, kitiems piešimo darbams – Paint programa.
5. Informacijos apie teatro kūrybą, istoriją ir teoriją paieškos, atrankai ir taikymui – Internet Explorer programa.
6. Vaizdų, fotografijų komponavimui – Imaging programa.
7. Teatro svetainės kūrimo, kūrybinių darbų apie teatrą parengimui ir pristatymui – FrontPage programa.
8. Scenografijos kūrimo, kitiems teatro kūrimo darbams – CorelDraw programa.
9. Skaidrių apie teatrą kūrimui, demonstravimui – PowerPoint programa.

Video kūrimo programos:

1. Teatro raiškiai – realių gyvenimo aplinkybių nufilmavimui kaip medžiagai sceninių aplinkybių suvokimui, vaidmens ir vaidinimo kūrimui, informacijos internete paieškai ir jos panaudojimui,

mokantis vaidybos, režisūros, scenarijų kūrimo, scenografijos pritaikymo.

2. Teatro supratimui ir vertinimui – vaidybinių žaidimų ir improvizacijų, vaidybinių scenelių klasėje nufilmavimui, jų nagrinėjimui ir vertinimui, keliant tolesnio ugdymo tikslus.

3. Teatrinį reiškinį ir kontekstą pažinimui – filmų, animacijų, reklaminės medžiagos kūrimui, pateikimui, projektų apie teatrą rengimui ir pristatymui, įtvirtinant teatro ir kino sąvokų vartojimą.

3.2.4. Scenos kalba.

Dainavimo pratimas artikuliacijai (5:43) <https://www.youtube.com/watch?v=ZrkIiySSREQ>

Scenos kalba. JAV ambasados Lietuvoje darbuotojai sako lietuviškas greitakalbes (2:15)

<https://www.youtube.com/watch?v=pOBEYJotuAQ>

Viešojo kalbėjimo paslaptys: ekspertės Marijos Mikalauskienė patarimai, kaip atsikratyti baimės (18:31)

<https://www.youtube.com/watch?v=TONzhLMgx2g>

Scenos kalbos pratybos: Kaip nepamesti galvos dėl savo kalbos? (3:16)

<https://www.youtube.com/watch?v=3ainks8iehk>

Scenos kalbos pratybos: Balso stygų masažas ir tarties pratimai (4:04)

<https://www.youtube.com/watch?v=ofKtpeCAZko>

Greitakalbės iššūkis. Artikuliacijos pamoka (12:54) <https://www.youtube.com/watch?v=jgf6Mmg19jY>

Scenos kalbos pratybos: Kalba ir kvėpavimas (5:10) https://www.youtube.com/watch?v=BxvbM8QN_-U

Radijo teatras. Birutė Kapustinskaitė. „Niekada nežinai“. Režisierė Aldona Vilutytė, garso režisierius Saulius Urbanavičius. Kompozitorius Vytautas Leistrumas. Vaidina LMTA vaidybos kurso studentai. Garso režisūrą kuria LMTA Garso dizaino kurso studentai. 2020m. (39:55)

<https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000150238/radijo-teatras-birute-kapustinskaite-niekada-nezinai>

Radijo teatras. Alvydo Šlepiko pjesė „Piemuo“. Režisierė Eglė Vertelytė, garso režisierė Sonata Jadevičienė. Vaidina: Dainius Kazlauskas, Ainis Storpirstis, Rimantas Bagdzevičius, Eglė Mikulionytė, Elvinas Juodkasis, Digna Kulionytė, Aistė Gramantaitė. 2021m. (50:20) <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000156952/radijo-teatras-premjera-alvydas-slepikas-piemuo>

Radijo teatras. Sigita Parulskis „Labai triukšminga vieta gyventi“. Režisierius Juozas Javaitis, garso rež. Sonata Jadevičienė. Vaidina Gailė Butvilaitė, Aleksas Kazanavičius, Tauras Čižas, Karolis Kasperavičius. 2020 m. (45:02) <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000155116/radijo-teatras-sigitas-parulskis-labai-triukšminga-vieta-gyventi>

Radijo teatras. Erich Maria Remarque. „Naktis Lisabonoje“. Režisierė Inga Tamulevičienė. 2002 m. (49:58)

<https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000152188/radijo-teatras-erich-maria-remarque-naktis-lisabonoje>

Radijo teatras. Kristijonas Donelaitis. Poema „Metai“. „Žiemos rūpesčiai“. Skaito aktorius Vladas Bagdonas, garso režisierė Sonata Jadevičienė (1:04:14)

<https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000138022/radijo-teatras-kristijonas-donelaitis-poema-metai-ziemos-rupeciai>

3.2.5. Scenos judesys.

Pantomimos pamoka / Pantomime Lesson Video (13:33) <https://www.youtube.com/watch?v=gNwM9XRQ2aQ>

Nepatogus kūnas: Kaip pažadinti energiją? Energijos suteikiantys pratimai su Kauno Kamerinio teatro choreografe Indre Puišyte-Šidlauskiene (12:58) <https://www.youtube.com/watch?v=jVp5LU7Ba8o>

Slava Polunin's „Snowshow“ („La Petite Fille De La Mer“) (3:42)

<https://www.youtube.com/watch?v=uqusNs6hP4U>

Curtain Call in Slav's Snowshow on Broadway 12.07.19 (17:40)

<https://www.youtube.com/watch?v=W181kzBh4xA&t=168s>

Pantomima / Carlos Martinez – The Rose (Pantomime) (4:31)

https://www.youtube.com/watch?v=nG7nXhS_Iq8

Vertikalaus šokio spektaklis „Kalbantis bokštas“ ant teatro pastato sienos (nuo 12:15 minutės iki 28:40)

<https://www.youtube.com/watch?v=5QJ1pLTQUns>

3.2.6. Improvizacija.

1 LAIDA IMPRO ABC: kas yra improvizacija?

<https://www.youtube.com/watch?v=HbEKFSZAGF8&t=125s>

2 LAIDA IMPRO ABC: Pagrindiniai improvizacijos principai

<https://www.youtube.com/watch?v=IFFxHCNJKNY&t=45s>

3 LAIDA IMPRO ABC: Kaip improvizuoti praktiškai?

<https://www.youtube.com/watch?v=WfUhONJXV7E&t=276s>

4 LAIDA IMPRO ABC: Kaip nugalėti baimę improvizuoti?

<https://www.youtube.com/watch?v=U25aTj5uitI&t=347s>

5 LAIDA IMPRO ABC: Kaip improvizacija padeda keisti gyvenimą?

https://www.youtube.com/watch?v=vWYEM_W-uOY

6 LAIDA IMPRO ABC: Atsakymai į klausimus

<https://www.youtube.com/watch?v=QnN408jL8jw>

Pagauk kampą | Muzikinis žaidimas „Mano batai buvo du“:

https://www.youtube.com/watch?v=tJQZ8IuW_8E&fbclid=IwAR05n4BkbnqZCoBWoM0YG5zglG0ZHNqYP_UeHgc2jE2q7ksgTXjVp_sy3BzQ

Improvizacija be tariamų tam tikrų raidžių.

https://www.youtube.com/results?search_query=kitas+kampas+improvizacija

3.2.7. Teatro supratimas ir vertinimas. Nuorodos pamokoms, kūrybiniais projektams.

Teatro istorija.

Lietuvos teatro metraštis www.lteatras.lt

Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus. Gido istorijos. Borisas Dauguvietis: ne tik teatras (12:26)

<https://www.youtube.com/watch?v=zG9mRQqY3DQ>

Gido istorijos. Pasakojimas apie teatrą „Vilkolakis“ (13:40) <https://www.youtube.com/watch?v=4LFjsM73mB0>

Juozas Vaičkus: Nepasidavęs režisierius (13:20) <https://www.youtube.com/watch?v=26KvW8WsjkY>

Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus. Pirmieji žingsniai. Lietuvos profesionaliojo teatro gimimas. (40:45)

https://www.youtube.com/watch?v=PIXYEuV5_rw

Paskaita. Valstybės teatras, pirmasis dešimtmetis: konsolidacijos metas, lekt. Gytis Padegimas (1:04)

<https://www.youtube.com/watch?v=kHFFPF7uey0>

Paskaita. Michailas Čechovas Valstybės teatre, lekt. Gytis Padegimas (1:21:22)

<https://www.youtube.com/watch?v=fu8x5gQBM-A>

Paskaita. Balys Sruoga – praėjusios epochos dvasios simbolis, lekt. Gytis Padegimas (1:01:33)

<https://www.youtube.com/watch?v=oAyNd5skrEo>

Paskaita. Lietuvių teatro pirmeivis Juozas Vaičkus, lekt. Gytis Padegimas (1:03:47)

<https://www.youtube.com/watch?v=CkUI3OUBt5w>

Skaitmeninis režisieriaus Juozo Miltinio archyvas

<https://www.pavb.lt/panevezio-krasto-paveldas/skaitmenintas-kulturos-paveldas/skaitmeninis-juozo-miltinio-archyvas/>

Juozo Miltinio palikimo studijų centras <http://www.miltinis.lt>

Panevėžio Juozo Miltinio dramos teatro youtube kanalas, į kurį keliami įvairūs video iš šio teatro: pokalbiai su aktorais, pristatomi teatre nematomi, tačiau labai svarbūs procesai, aktorių įskaitytos knygos:

https://www.youtube.com/playlist?list=PLILrsrVEt3a9JZLSW0pwckC6qBxoTfJwj&fbclid=IwAR16A4F6UQqVHS3Oo03tlFjSMrywJU2_IyzeDbVN9WLs_RqUoD2-uc7XZI

Lietuvių teatro sėkmė pasaulyje (3:01)

https://www.youtube.com/watch?v=5a4XG_IvA0I

Metaforiškas teatras. V.Šekspyro „Hamleto“ ištrauka, klausimai:

https://smp2014me.ugdome.lt/index.php/site/mo/mo_id/440

Metaforiškas teatras. Eimunto Nekrošiaus spektaklio „Kvadratas“ ištrauka, klausimai:

https://smp2014me.ugdome.lt/index.php/site/mo/mo_id/438

Realistinis psichologinis teatras. Kazio Binkio „Atžalyno“ ištrauka, klausimai:

https://smp2014me.ugdome.lt/index.php/site/mo/mo_id/426

Realistinis psichologinis teatras. Haroldo Miulero „Tyli naktis“ ištrauka, klausimai:

https://smp2014me.ugdome.lt/index.php/site/mo/mo_id/427

Teatras ir pilietinis sąmoningumas. Just. Marcinkevičiaus istorinės dramos „Mindaugas“ ištrauka, klausimai:

https://smp2014me.ugdome.lt/index.php/site/mo/mo_id/434

Lietuvos Nacionalinis dramos teatras www.teatras.lt

Nacionalinis Kauno dramos teatras. www.dramosteatras.lt

Teatroteka – skaitmeninis Lietuvos nacionalinio dramos teatro archyvas <https://www.teatroteka.lt/about>

E. Nekrošius: to tikro gyvenimo tik saujelė yra, o visa kita – bergždžias laikas | Stambiu planu (2:17)

<https://www.youtube.com/watch?v=Jqjl2jdfB7M&t=18s>

Laidos „ARTimai“ svečias – Oskaras Koršunovas: ar įmanomas gyvenimas be teatro? (26:38)

https://www.youtube.com/watch?v=jrQFdy_DxJs

Teatro istorija: nuo antikinės Graikijos iki šių dienų / History of Theatre | Ancient Greece to Modern Day (16:56)

<https://www.youtube.com/watch?v=7NmD2TGKnY8>

Virtuali teatro pamoka | Teatro kaukės (liet. k., 17:06) <https://www.youtube.com/watch?v=6ox26lEX1Iw>

Teatro istorija-1: nuo ritualo iki teatro (ang. k., 10:22) <https://www.youtube.com/watch?v=lQOPFxiuaWQ>

Teatro istorija-2: klasikinės graikų tragedijos vystymasis (ang.k., 9:28)

<https://www.youtube.com/watch?v=dmBDfl9YJY4>

Teatro istorija-3: nuo satyrų dramos iki komedijos (ang.k., 10:02)

<https://www.youtube.com/watch?v=FxqqHr0-6Lo>

Graikų tragedija ir komedija / Greek Tragedy and Comedy (8:03)

<https://www.youtube.com/watch?v=HlvfvygyjgE&t=110s>

Viduramžių teatras / Medieval Theatre Intro / Middle School Theatre (1:04)

<https://www.youtube.com/watch?v=K7NcYDofNvk>

Viduramžių teatras / Theater of the Middle Ages (3:43) <https://www.youtube.com/watch?v=KNB3pDpNCE0>

Anglijos Renesanso teatras / English Renaissance Theatre (5:15)

<https://www.youtube.com/watch?v=WpbLqu2Jd3U>

Ispanijos Teatro Aukso amžius / The Spanish Golden Age: Crash Course Theater (11:15)

<https://www.youtube.com/watch?v=pDFiY81TLIM>

Italijos teatras. The History of Commedia dell'Arte (8:28) <https://www.youtube.com/watch?v=i3ckrXSc3ZQ>

Personažų charakteriai, kaukės komedijoje dell'Arte / The World of Commedia dell'Arte (9:21)

https://www.youtube.com/watch?v=h_0TAXWt8hY

Pjero. Pantomimos etiudas / Pierrot (2:46) <https://www.youtube.com/watch?v=-V3p0j8YB8I>

Moljeras / Moliere – Man of Satire and Many Burials: Crash Course Theater (11:45)

https://www.youtube.com/watch?v=mdvfXzCoqvA&list=RDCMUCX6b17PVsYBQ0ip5gyeme-Q&start_radio=1&t=20s

Baroko teatras. Spettacolo barocco! Triumph des Theaters – Theatermuseum Wien (2:34)

https://www.youtube.com/watch?v=H6n1zjh1L_w

Opera „Lietuviai“ Valdovų rūmų kieme, pilnas įrašas (žr. nuo 23:50 min.)

<https://www.youtube.com/watch?v=Yj2lgytrSeE>

Kaip pasikeitė Operos ir baleto teatro technologijos? (9:03)

https://www.youtube.com/watch?v=qDAeXDD_CWY

Seniausių laikų Lietuvos teatras, Visuotinė lietuvių enciklopedija: <https://www.vle.lt/straipsnis/seniausiu-laiku-lietuvos-teatras/>

Paskaita „Vilnius teatro scenoje“ (1:04:00) <https://www.youtube.com/watch?v=0XwKmV1GpRY>

Teatro istorija išsamiai. Dvylika temų patalpintos į informacinę sistemą smis, reikia registruotis, yra testai, kurie ten ir pildomi, nuoroda:

<https://www.smis.lt/?fbclid=IwAR3RKSzJSUoDefyvuTL6MODP7odJdWeRoeVkBvR6i3rhZBx7yruHFcRM R4>

1. Antikinis teatras: ištakos, vystymasis, įtaka pasaulio kultūrai.
2. Viduramžių teatras. Tiltas per šimtmečius iki XXI a.
3. Shakespeare'o epochos teatras. Shakespeare'as Lietuvos teatro scenoje XX–XXI a.
4. Tema: Italijos ir Ispanijos Renesanso teatro palikimas.
5. Klasicizmo laikotarpio teatras. Moljeras Lietuvos teatre.
6. Baroko epochos teatras Lietuvoje
7. XX amžiaus teatro reformatoriai-1: K.Stanislavskis ir M.Čechovas
8. XX amžiaus teatro reformatoriai-2: V.Mejerholdas, B.Brechtas, J.Grotowskis.
9. Klojimo teatras.
10. Spektaklio kūrėjai (1): režisierius, aktorius, žiūrovas.
11. Spektaklio kūrėjai (2) – dramaturgas, scenografas, kompozitorius, choreografas, grimuotojas, apšvietėjas ir kt.
12. Socialinis teatras.

Baletas: sužinok, pamatyk, įsimylėk. Istorija trumpai. (2:31) https://www.youtube.com/watch?v=y_j_Yy7aW44

3.2.8. Socialinio teatro rūšys. Teatro reiškiniai ir kontekstai.

Proceso drama. <https://www.youtube.com/watch?v=cAJ-yVi1Izw>

Forumo teatro O2 situacija lietuvių kalba, 6 min. <http://www.youtube.com/watch?v=Vn6vuhSvA1k>

Forumo teatro metodika. <http://www.forumoteatras.lt/metodika/issamiai-apie-forumo-teatra-342.htm>

An Example of Forum Theatre <http://www.youtube.com/watch?v=NbYx01re-ec>

Forum Theatre for Educational Purposes <http://www.youtube.com/watch?v=n1Gdz8Bkx8A>

Įvaizdžio teatro situacija http://www.youtube.com/watch?v=nYN_N0Lk29U

Įvaizdžio teatro repeticija, kurioje dalyviai kuria „skulptūrą“, o atskiros šios „skulptūros dalys“ įgarsina savo atliekamą skulptūros elementą, 1,18 min. http://www.youtube.com/watch?v=iV_3gVaGHrM

Neregimojo teatro situacija, suvaizdinta gatvėje: teatro dalyvė užsidėjusi kojos įtvarą, nešasi pietus per gatvę ir pargriūna, tuo provokuodama praeivius vienokiai ar kitokiai reakcijai (3:56)

<http://www.youtube.com/watch?v=XJuOFIEkB14>

Troškimų vaivorykštė. Theatre of the Oppressed: Rainbow of Desire. Augusto Boal's Theater of the Oppressed is a popular education technique that uses theater as a tool for personal transformation and social justice. Help bring this workshop to the community of Ithaca, NY) <http://www.youtube.com/watch?v=71sBoIcbQ5A>

Apie Forumo teatro metodiką. <http://www.forumoteatras.lt/metodika/augusto-boal-engiamuju-teatro-medis-165.htm>

Forumo teatras, projektas „Piliečio žadintuvas" (6:06) <https://www.youtube.com/watch?v=klb-p53HGU8>

Dokumentinis teatras. „Verbatim“ kaip šiuolaikinė dokumentinio teatro forma: sistema ir funkcija, Loretta Vaskova http://xn--urnalai-cxb.lmta.lt/wp-content/uploads/2020/04/Ars-et-praxis-VI_Vaskova.pdf

Dokumentinis filmas apie Solo teatro spektaklio „Poetė" (S.Nėries dienoraščių ir poezijos motyvais) kūrimą. Pasakoja spektaklio kūrėjai – scenarijaus autorė ir atlikėja Birutė Mar ir kompozitorius Antanas Kučinskas, 2020 m. (18:03)

<https://www.youtube.com/watch?v=Hn2i3vdHjkh>

Dokumentinio teatro pavyzdžio įrašas, Nacionalinis dramos teatras mokykloje:

<https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/1013687731/teatras-dokumentinis-teatras-be-skambucio-ir-apie-baimes>

Dokumentinio teatro pavyzdys / „Ach, koks mielas karas“ – Oh What a Lovely War (48:59)

<https://www.youtube.com/watch?v=hVqY6kfspNM>

Filmo „The Laramie Project“ nuoroda (1:35:00) <https://www.youtube.com/watch?v=u1qiTmF0p4A>

Cargo Sofia Basel – Trailer – Rimini Protokoll (stefan Kaegi) nuoroda (4:11)

<https://www.youtube.com/watch?v=PFxO1G410Og>

Teatrų rūšys. Naujasis teatras pristato (13:30) <https://www.youtube.com/watch?v=3xzZvqn0aZM>

Teatro žanrai. Ištraukos iš šokio operos „Amžinybė ir viena diena” repeticijų (1:21)

<https://www.youtube.com/watch?v=rdO0ZuTQ7T8>

Klaipėdos dramos teatre – kitoks spektaklis akliems (4:28)

<https://www.youtube.com/watch?v=SyBM933FZPk>

Vilniaus kurčiųjų ir neprisigirdinčiųjų reabilitacijos centro liaudies teatro „Mimika” spektaklis Marcelijaus Martinaičio „Žemės dukra”, 2018 m. rež. Titas Varnas (32:24)

<https://www.youtube.com/watch?v=PcFFdAH0t=24s>

Kauno kurčiųjų jaunimo organizacijos tarptautinė teatro stovykla „Silent play“ (4:56)

https://www.youtube.com/watch?v=pDi0M_shIE

Interviu apie Neįgaliųjų Naujo teatro spektaklį „ALTER EGO“ (3:52)

<https://www.youtube.com/watch?v=LWPCYK7ICTQ>

Gestų kalba pristatomos dvi Kurčiųjų teatro „Mimika” pelnytos nominacijos festivalyje „Tegyvuoja teatras”

Alytuje, 2013 (0:58) <https://www.youtube.com/watch?v=iMs4ojZpZa0>

Liaudies teatras, vaidinimas „Ženteliai”, 2018 m., Radviliškio kultūros namai (31:26)

<https://www.youtube.com/watch?v=7K-mhMHse1c>

Teatrų festivalis, Klaipėdos muzikinio spektaklio Paryžiaus katedra (20:37)

<https://www.youtube.com/watch?v=A0cX4Kfem8Y>

Anželikos Cholinės spektaklio „Vyrai ir moterys“ repeticijos akimirka (4:54)

<https://www.youtube.com/watch?v=KkldUzndT1g>

Spektaklis „Medėjos vaikai”/ Šakių „Varpo” dramos studija (47:11)

<https://www.youtube.com/watch?v=jrkjfrxLovY>

Salomėja Nėris „Septyni gyvenimo puslapiai“ (1986) Lietuvos valstybinės konservatorijos (dabar LMTA)

XXVII laidos diplominio spektaklio pagal S. Nėries poeziją fragmentai. Įrašyta LTV studijoje 1986 m

https://www.youtube.com/watch?v=2Xjwm_2aQ74

Šokio spektaklis „Prisilietimas“ socialiniame meno projekte „Šokio laboratorija“ (profesionalūs šokėjai, negalia turintys asmenys ir jaunimas; projektas siekia skatinti bendradarbiavimą tarp socialinės atskirties grupių ir profesionalių menininkų) (29:05) <https://www.youtube.com/watch?v=oNdV9lAMvJ8>

Žiaurumo teatras / Musical Theatre – Artaud – Theatre of Cruelty, spektaklio pavyzdys (39:33)

https://www.youtube.com/watch?v=1NxgJSOJc_I

Žiaurumo teatras / Antonin Artaud and the Theatre of Cruelty: Crash Course Theatre #43 (11:26)

https://www.youtube.com/watch?v=DK_vZuLYHcw

3.3. Teatro pamokų, naudojant skaitmenines technologijas, pavyzdžiai

Skaitmeninių technologijų įrankiai, priemonės padeda mokytojui ir mokiniui rasti reikiamą informaciją, kurti ir atlikti įvairias užduotis, analizuoti, sisteminti, apdoroti medžiagą. Skaitmeninių technologijų pasitelkimas ugdo ne tik skaitmeninę mokinių kompetenciją, bet ir prisideda prie visų BP ugdymų kompetencijų.

3.3.1. Pamokų ciklas: Objektų teatras. Kūryba ir rezultato skaitmeninimas – III gimnazijos klasė

(Teatro raiškos A2, A3 pasiekimai)

Tema: Objektų teatras. Etiudo kūrimas.

Tikslas: sukurti originalų Objektų teatro etiudą.

Uždaviniai: įgyvendinti savo režisūrinį sumanymą, pasirinkti (sukurti) originalią teatrinę formą, derinant prie jos tinkamas priemones.

Metodai: stebėjimas, teatrinio etiudo kūrimas, video kūrimas, priemonių atranka.

Ugdomos kompetencijos: Skaitmeninė, pažinimo, kultūrinė, komunikavimo.

Pasiekimai:

Įgyvendina meninį projektą, pasirinkdamas tradicines ir (ar) netradicines (skaitmenines) teatrinės raiškos priemones (Pagrindinis pasiekimas) (A2.3).

Prisideda prie meninio projekto įgyvendinimo ir aptarimo atlikdamas paskirtą užduotį ar veiklą (Slenkstinis pasiekimas) (A3.1).

Pristato įgyvendintą meninį projektą pasirinktoje viešojoje (ir (ar) skaitmeninėje) erdvėje; organizuoja jo aptarimą (Pagrindinis pasiekimas) (A3.3).

Kūrybinės veiklos aprašymas.

Peržiūrima vaizdo medžiaga apie objektų teatrą, diskutuojama apie daikto, garso, veiksmo sintezę kūrybos procese.

Objektų teatras. Objectomania: The Kröllner Müller project (27:00)

<https://vimeo.com/398819124?fbclid=IwAR07qRmMr7ZVNF9GrgMlvYIJ5W2yzKCNgEsEnYCraEJv2nSLTV8UDvLccsE>

Peržiūrima vaizdo medžiaga apie eilėraščio vizualizaciją: Video kūrimas. Eilėraščio vizualizacija (1:11)

<https://www.youtube.com/watch?v=0ylbvv1EUNk>

Mokytojas primena (supažindina, pakomentuoja) mokiniams etiudo dalis: įžanga, įvykiai / kulminacija, pabaiga. Pasiūlo rašyti scenarijų sutarta tema objektų teatrui, kurio veikėjai – aktorių animuojami kasdieniai buitiniai ar gamtos daiktai bei objektai. Priklausomai nuo „veikėjų“, temos ir siužeto, siūloma pasirinkti muziką, gyvą garsą (triukšmą), garso efektus (sound effects). Pastariesiems naudojamos garsinio paipavidalinimo / garso išgavimo programėlės. Pvz., Garso efektų pasiūla / Sound effects (62 famous sound effects) (6:49)

<https://www.youtube.com/watch?v=BpSvUv0qEE&t=18s>; elektrinės gitaros išgaunamų garsų efektai (4:05)

https://www.youtube.com/watch?v=wTc3vy0d_jQ; garso efektai, kuriuos kuria patys mokiniai / Kaip kuriami siaubo filmų garso efektai? Filmo „Rūsūs“ pavyzdys (1:12) <https://www.youtube.com/watch?v=w-CI9172Abk>

Surandamas temai, siužetui ir objektams tinkamas poezijos kūrinys ar jo fragmentas (patartina rinktis siužetinį fragmentą, nusprendus, ar daiktus įgarsins patys mokiniai, ar „pasakotojas“, ar bus kuriamas „užkadrinis“ balsas). Mokiniai dirba grupėse, mokytojas konsultuoja, pataria. Mokinių darbo eiga:

1. Sugalvojama tema, idėja.
 2. Pasirenkamos veiksmo aplinkybės.
 3. Kuriami personažai, siužetas, įvykiai. Parašomas scenarijus 3-10 min. etiudui.
 4. Pritaikomi (sukuriami iš detalių arba pasirenkami originalūs, iš buitinės aplinkos arba gamtos) objektai, vaidinsiantys personažus.
 5. Pasirenkamas aktorių skaičius, atitinkantis scenarijaus personažus (plius garsistas, apšvietimo dailininkas).
 6. Pasirenkama lokacija objektų teatrui (klasė, scena, stalas, netradicinė erdvė).
 7. Repetuojama su objektais, tekstu.
 8. Repetuojama su garsiniais efektais.
 9. Etiudų peržiūra. Jei numanoma skaitmeninė versija – filmuojama.
 10. Generalinė techninė prabėga.
 11. Generalinės repeticijos.
 12. Etiudo pristatymas realioje ir (ar) skaitmeninėje erdvėje.
 13. Rezultato skaitmeninimas:
 - I. Sukurti ir surepetuoti etiudai nufilmuojami, naudojant išmaniąją telefono kamerą (pasirinktinai).
 - II. Nufilmuoti etiudai sujungiami video programa (pasirinktinai).
 - III. Sumontuotas rezultatas talpinamas į specialų youtube kanalą, kuris matomas tik gavusiems jo nuorodą. Video filmuko įkėlimas į youtubę ar kitą platformą.
- Isivertinimas, refleksija:* Mokiniai aptaria vieni kitų darbus, palygina idėjas ir priemones; išsako įgytą patirtį dirbant su objektais, dirbant komandoje ir su skaitmeninėmis priemonėmis.

4. Literatūros ir šaltinių sąrašas

Literatūros ir šaltinių sąrašas pateikiamas tiek mokytojui, tiek mokiniui ir yra orientuotas į teatro raiškos, teatro supratimo ir vertinimo, teatro reiškinių ir kontekstų pažinimo pamokų veiklas. Sąrašą papildė ir meninių tyrimų, mokslinių darbų kūrimo metodologų darbai, kurie bus naudingi mokiniui pasirinkus rašyti Brandos darbą bei mokytojui patariant, kokius ir kur tikslingai naudoti tyrimo metodus.

Atnaujintos Bendrosios Teatro programos įgyvendinimo rekomendacijose šaltiniai yra atrinkti kryptingam ugdymuisi teatru, todėl užima lygiavertę poziciją praktinių pavyzdžių lentynoje. Mokiniui turėtų būti svarbios ne tik žinios, apsiskaitymas, mokėjimas atrinkti teorinę medžiagą ir naudingus praktinius pavyzdžius, bet ir gebėjimas naudotis jais tikslingai bei atsakingai. Tai reikštų teatro srities išmanymą, orientuotą į aukštesniuosius pasiekimus. Būtina gerbti intelektualinę nuosavybę, todėl mokiniui rašant Brandos darbą ar rengiant teatro egzamino kūrybinio darbo proceso aprašą reikalavimas vienareikšmiškas – cituoti visus panaudotus šaltinius savo rašto darbuose.

1. Adomaitis, Regimantas. Mintys scenos paraštėse, Vilnius: Scena, 2002.
2. Aleknonis, Gintaras. Pakeliui. Režisierius Andrius Oleka-Žilinskas. Vilnius: Scena, 2001.
3. Aleksaitė, Irena. Be grimo. Šelmiški prisiminimai, Vilnius: Tyto Alba, 2005.
4. Aktoriaus kūrybinės psichotechnikos pratybos, metodinė knyga, parengė Romalda Lukoševičiūtė, Klaipėda, KU Menų fakulteto režisūros katedra, 2004.
5. Anderson, Chris, TED talks. Viešasis kalbėjimas, leid. Tyto alba, 2017.
6. Aristotelis, Poetika. Rinktiniai raštai, Vilnius: Mintis, 1990.
7. Artaud, Antoninas. Teatras ir jo antrininkas, Vilnius: Scena, 1999.
8. Balevičiūtė Ramunė ir Marcinkevičiūtė Ramunė, Contemporary Lithuanian Theatre. Names and Performances, Vilnius, leid. „Tyto alba“, 2019.
9. Beckett, Samuel. Teatras, Vilnius: Baltos lankos, 2009.
10. Benjamin, Walter. Meno kūrinys techninio jo reprodukuojamumo epochoje, Nušvitimai, Vilnius: Vaga, 2005.
11. Bielskis, Petras. Lietuvos Klojimo teatras, Klaipėda, Klaipėdos universiteto leid., 1999.
12. Bladykaitė, Vida. Nuoma ir trys kiaušiniai, pjesės vaikams ir suaugusiems, Kaunas, leid. „Pasaulio lietuvių centras“, 2020.
13. Boal, Augusto. Troškimų vaivorykštė, Boalio teatro ir terapijos metodas, Vilnius, leid. „Astėja“, Menų ir mokymo namai, 2014.
14. Boal, Augusto. Engiamųjų teatras, Vilnius, leid. Astėja, Menų ir mokymo namai, 2014.
15. Brook, Peter. Tuščia erdvė, Vilnius: Scena, 1992.
16. Cohen-Cruz, Jan, Radical Street Performance: an International Anthology, London; New York: Routledge, 1998.
17. Česnulevičiūtė, Petronėlė. Daugiaveidis dramos gyvenimas, Vilnius: LRSL, 1998.
18. Dramos pamokos reikšmė ugdymo procese“, knyga „Mokyklinis teatras: patirtis, problemos, perspektyvos“, 2007 m. KU leidykla, p. 32-37.
19. Duškinas, Donaldas, Retorika vaikams, leid. Vaga, 2020.
20. Duškinas, Donaldas, Retorika. Retoterapija, leid. Vaga, 2019.
21. Eimunto Nekrošiaus teatras: pokalbiai, recenzijos, straipsniai, sud. Rasa Vasinauskaitė. Vilnius: KFMI, 2012.
22. Erikson, Erik H., Childhood and society, New York: Norton, 1993.
23. Erikson, Erik H., Vaikystė ir visuomenė. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2004.
24. Ercmonienė, Rasa. Praktinės režisūros abėcėlė: knyga vaikų dramos būrelio vadovui ir dramos mokytojui, Vilnius: Naujoji Rosma, 2001.
25. Ercmonienė-Varnienė, Rasa. Balsupių sodybos paslaptis, pjesė vaikams ir jaunimui apie knygnešių laikus ir dingusį Nepriklausomybės aktą, Vilnius, Liaudies kultūros centro leid., 2004.
26. Ercmonienė-Varnė, Rasa. „Paauglių tolerancijos ugdymo teatro pratybomis modelis“, Journal of young scientists „Jaunųjų mokslininkų darbai“, 2009, Nr. 1 (22), p. 46-50.

27. Ercmonienė-Varnė, Rasa. „Refleksija teatro pamokoje” ir „Vaidmenų žaidimų (VŽ) metodas – analizei, savianalizei, refleksijai” informacinio ŠMM biuletenio „Švietimo naujienos” 2014 rugpjūčio mėn. priede „Menai mokykloje”.
28. Eco, Umberto. Atviras kūrinys. Forma ir neapibrėžtumas šiuolaikinėje poetikoje, Vilnius: Tyto Alba, 2004.
29. Forumo teatras. Dialogo su visuomene metodas, informacinis ŠMM leidinys „Švietimo naujienos“, 2007.02.5 d.
30. Gadamer, Hans-Georg. Grožio aktualumas. Menas kaip žaidimas, simbolis, šventė, Vilnius: Baltos lankos/ALK, 1997.
31. Girdzijauskaitė, Audronė. Ibsenas Lietuvos teatro veidrodyje (1918 – 1998). Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2013.
32. Girdzijauskaitė, Audronė. Laiškai žiūrovams, Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2009.
33. Gražys, Bronius. Grimo pagrindai, Klaipėda, KU leidykla, 2001.
34. Grigaitienė, Jūratė. Teatriniai pratimai ir žaidimai, Klaipėda, KU leidykla, 2019.
35. Grendstad, Nils Magnar. Vaizduotė ir jausmai, Vilnius, Margi raštai, 1999.
36. Grotowski, Jerzy. Skurdžiojo teatro link (Teatro tekstų biblioteka), Vilnius: Apostrofa/TKIEC, 2011.
37. Hartnoll, Phyllis. Teatras. Trumpa istorija, R. Paknio leidykla, 1998.
38. Ilgūnaitė, Adelė, Paskutinė Tuskulėnų okupacija”, informaciniame ŠMM leidinyje „Švietimo naujienos“, 2004 m. gegužės mėn., Nr. 10 (185).
39. Jameson, Fredric. Kultūros posūkis. Rinktiniai darbai apie postmodernizmą /1983 – 1998/, Vilnius: LRSL, 2002.
40. Jonas Jurašas, [sudar. A. Girdzijauskaitė], Vilnius: Gervelė, 1995.
41. Judelevičius, Dovydas. Juozas Miltinis stato Shakespeare’ą. Menininkas ir asmenybė: mokslinės konferencijos, skirtos režisieriaus Juozo Miltinio 100-osioms gimimo metinėms paminėti, medžiaga. Vilnius: Versus Aureus, 2008, p. 71–79.
42. Juozo Miltinio repeticijos [parengė J. Glinskis, red. V. Gasiliūnas], Vilnius: Baltos lankos, 1997–1999, 3 kn.
43. Kairaitienė Anelė. Laiko būgnas: pjesės vaikams, leid. Kronta, 2009.
44. Kancevičius Sigitas, Bendruomenė kaip teatras, Eglės leid., 2017.
45. Keleras Julius. 58 sapnai ir kitos vienaveiksmės pjesės, Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2009.
46. Kershaw, Baz; Nickolson, Helen (eds.). Research Methods in Theatre and Performance. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2011.
47. Korhonen, Pekka, Socialinės dramos galimybės ir praktika. - V., 2005.
48. Koženiausienė Regina. Retorika. Iškalbos stilistika, leid. Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2001.
49. Landsbergis Vytautas V., Suvaikėjusios pjesės, leid. Dominicus lituanus, 2018.
50. Lehmann, Hans-Thies. Postdraminis teatras, Vilnius: Menų spaustuvė, 2010.
51. Lemme, Barbara Hansen, Development in Adulthood, Published by Pearson, 2005.
52. Lietuvių teatras 1918 – 1929, Vilnius: Mintis, 1981.
53. Lietuvių teatro istorija, Vilnius: Gervelė: 1 knyga: 1929 – 1935 [sudarytoja A. Girdzijauskaitė], 2000;
54. Lietuvių teatro istorija, Vilnius: Gervelė: 2 knyga: 1935 – 1940 [ats. red. I. Aleksaitė], 2002;
55. Lietuvių teatro istorija, Vilnius: Gervelė: 3 knyga: 1970 – 1980 [ats. red. I. Aleksaitė], Vilnius: KFMI, 2006;
56. Lietuvių teatro istorija, Vilnius: Gervelė: 4 knyga: 1980 – 1990 [ats. red. I. Aleksaitė], Vilnius: KFMI, 2009.
57. Lietuvos teatras. Trumpa istorija, Vilnius: KFMI, 2009.
58. Liuga, Audronis. Laiko sužeistas teatras, Vilnius: Baltos lankos, 2008.
59. Maknys, Vytautas. Lietuvių teatro raidos bruožai, Vilnius: Mintis, 1972-1979, 2 d.
60. Marcinkevičiūtė, Ramunė. Eimuntas Nekrošius: erdvė už žodžių, Vilnius: Scena/Kultūros barai, 2002.

61. Marcinkevičiūtė, Ramunė. Patirčių realizmas. Dalios Tamulevičiūtės kūrybinės biografijos studija, Vilnius: Kultūros barai, 2011.
62. Mareckaitė, Gražina. Romantizmo idėjos lietuvių teatre: nuo XIX iki XX amžiaus, Vilnius: KFMI, 2004.
63. Mejerhold, Vsevolod. Apie teatrą, Vilnius: Apostrofa, 2008.
64. Menininkas ir asmenybė, Irena Aleksaitė, Audronė Girdzijauskaitė, Rita Aleknaitė-Bieliauskienė, Rasa Vasinauskaitė, Gražina Mareckaitė, Dovydas Judelevičius, Helmutas Šabasevičius, Šarūnė Trinkūnaitė; Vilnius: Versus Aureus, 2008.
65. Oginskaitė, Rūta. Jausmų repeticijos. Metai su aktoriumi Vladu Bagdonu, Vilnius: Tyto alba, 2011.
66. OKT: ten būti čia, Vilnius: VšĮ „Oskaro Koršunovo teatras“, 2009.
67. Ortega-Gasset, Jose. Mūsų laikų ir kitos esė, Vilnius: Vaga/ALK, 1999, p. 385 – 443.
68. Owens A., Barber K. Proceso drama: dramos darbai. Pirma knyga. Vilnius: Kronta, 2006.
69. Pagrindinės moderniosios literatūros sąvokos [sud. D. Borchmeyer, V. Žmegač], Vilnius: Tyto Alba, 2000.
70. Postsovietinis Lietuvos teatras: istorija, tapatybė, atmintis / kolektyvinė monografija, Edgaras Klivis, Rasa Vasinauskaitė, Jurgita Staniškytė, Martynas Petrikas, Vilniaus dailės akademijos leid., 2014.
71. Prėskienienė, Eleonora-Eglė. Žodžio meno pagrindai, Šiauliai, 1999.
72. Ramanauskaitė-Antanaitienė, Dalia. Sakmė apie Saulės mūšį / scenarijus, Šiauliai, leid. Lucilijus, 2020.
73. Ramanauskaitė-Antanaitienė, Dalia. Legendų ir pasakų takais / scenarijai, Šiauliai, leid. Lucilijus, 2011.
74. Režisierius Henrikas Vancevičius [sud. Ramunė Balevičiūtė], Vilnius: Scena, 2004.
75. Sakalauskas, Tomas. Miltinio apologija, Vilnius: Scena, 1999.
76. Scherz, Thomas. Psichikos treniravimas, Vilnius, Alma Littera, 1998.
77. Stanislavskis, Konstantinas. Aktoriaus saviruoša, Kaunas, Valstybinė grožinės literatūros leidykla, 1947.
78. Staniškytė, Jurgita. Kaitos ženklai: šiuolaikinis Lietuvos teatras tarp modernizmo ir postmodernizmo, Vilnius: Scena, 2008.
79. Staniškytė, Jurgita ir kt. Postsovietinis Lietuvos teatras: istorija, tapatybė, atmintis. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2014.
80. Šabasevičienė, Daiva. Teatro piligrimas: režisieriaus Jono Vaitkaus kūrybos kontūrai, Vilnius, Krantai, 2007.
81. Šabasevičienė, Daiva. Valentinas Masalskis. Ieškant teatro, Vilnius: Tyto Alba, 2010.
82. Šaltenis, Saulius. Pjesės / Mokinio skaitiniai, leid. Žaltvykslė, 2006.
83. Targamadžė V., Nauckūnaitė Z. SOLO taksonomija kaip mokinių rašinių vertinimo priemonė, Acta Paedagogica Vilnensia, 2009, Nr.22, p. 65–75.
84. Teresevičienė M., Bulajeva T., Čepienė A., Lepaitė D., Zuzevičiūtė V. Studijų programų atnaujinimas: kompetencijų plėtotės ir studijų siekinių vertinimo metodika, Vilnius: VU, 2011.
85. Tidikis, Rimantas. Socialinių mokslų tyrimų metodologija. Vadovėlis. Vilnius: Lietuvos teisės universiteto Leidybos centras, 2003.
86. Vaičiulienė, Aldona. Paauglio psichologija – V., 2004.
87. Vasiljevas, Jurijus, Paveikus žodis. Mokykimės kalbėti viešai. Pratimai balsu., Vilnius, leid. „Gal meno“, 2020.
88. Vasinauskaitė, Rasa. Laikinumo teatras. Lietuvių režisūros pokyčiai 1990 – 2001 metais, Vilnius: Lietuvos kultūros tyrimų institutas, 2010.
89. Vasinauskaitė, Rasa, The theatre of Oskaras Koršunovas, Vilnius: Baltos lankos, 2002.
90. Zelčiūtė, Dvilė. Po repeticijos. Pokalbiai apie teatrą, Vilnius: Alma litera, 2011.
91. Zola, Émile. Natūralizmas teatre, Vilnius: Apostrofa, 2008.
92. Baigiamųjų bakalauro ir magistro darbų rengimo metodinės rekomendacijos, parengė Rasa Vasinauskaitė, LMTA, teatro ir kino fakultetas, meno istorijos ir teorijos katedra, 2017; Internetinė prieiga: <https://biblioteka.lmta.lt/wp-content/uploads/2019/11/Baigiam%C5%B3j%C5%B3-darb%C5%B3-rengimo-rekomendacijos-1.pdf>

93. Geroji praktika STEAM ugdyme. Teatro sportas, internetinė prieiga:
<https://www.upc.smm.lt/projektai/march/praktika/MARCH-BP-Teatro-sportas-LIETUVA.pdf>
94. www.menofortas.lt (E. Nekrošiaus teatras-studija „Meno fortas“)
95. www.okt.lt (Oskaro Koršunovo teatras)
96. www.teatrasutopia.lt (Gintaro Varno teatras „Utopia“)
97. www.vmt.lt (R. Tumino vad. Vilniaus valstybinis mažasis teatras)
98. <http://lt.wikipedia.org/wiki/Drama#Istorija>
99. <http://www.youtube.com/watch?v=7LLYv6iytDY>
100. <http://www.youtube.com/watch?v=dRyLLTvs00c>
101. www.menofortas.lt
102. Menų pažinimo programos metodinės rekomendacijos, projektas. Teatras, parengė Rasa Vasinauskaitė, 2009, p. 282-342; prieiga per internetą:
http://galimybės.ugdome.lt/uploads/MIP_METODINES_REKOMENDACIJOS_2012-01-19.pdf
103. Targamadžė V., Nauckūnaitė Z. SOLO taksonomija kaip mokinių rašinių vertinimo priemonė, prieiga per internetą: http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Acta_Paedagogica_Vilnensia/22/65-75.pdf
104. Teresevičienė M., Bulajeva T., Čepienė A., Lepaitė D., Zuzevičiūtė V. Studijų programų atnaujinimas: kompetencijų plėtotės ir studijų siekinių vertinimo metodika, prieiga per internetą:
http://www4066.vu.lt/Files/File/Studiju%20programu%20atnaujinimas_kompetenciju%20pletotes%20ir%20studiju%20siekinu%20vertinimo%20metodika.pdf
105. Žilvino Beniušio paskaita „Teatro sportas: vaizduotės išlaisvinimas“, internetinė prieiga:
<https://www.youtube.com/watch?v=DRFv9miQFw>
106. Никитина А. Б., Быков М. Ю. Уроки Средневекового театра. М. Искусство, №4, 2008 г.

5. Užduočių ar mokinių darbų, iliustruojančių pasiekimų lygius, pavyzdžiai

Teatro dalyko pamokos pradžioje formuluojama tema, tikslas, uždaviniai, metodai. Kūrybinės veiklos aprašymas (ugdomos kompetencijos) išdėstomas nuosekliai, apima informacijos pateikimą, analizę, kūrybinių užduočių formuluotes, praktinio darbo (pvz., etiudo sukūrimo ir pristatymo, teatrinio reiškinių tyrimo ir (ar) spektaklio recenzijos) užduotis ir jos įvykdymo gaires. Mokytojas pasiūlo, o mokiniai gali pasirinkti netradicinę praktinio darbo formą (raštu, vaizdu, filmuota medžiaga ir pan.), mokymosi eigoje, mokiniams pageidaujant, galimos įvairios praktinės užduotys mokyklos mokinių apklausos ir interviu teatro tema, padedančios geriau įsisavinti istorinę ir teorinę medžiagą, aktyvinančios mokymosi procesą. Pamokų metu analizuojamos temos turėtų padėti mokiniams atlikti praktinę užduotį. Dalyko išdėstymo pabaigoje atliekamas praktinės užduoties aptarimas, įvertinimas, mokiniai įsivertina teatrinės patirties reikšmę bei poveikį asmeninei brandai.

Mokytojas sprendžia, ar silpnai besimokančiam bei specialiujų ugdymosi poreikių mokiniui paraleliai kurti kitas užduotis, ar vertinti tos pačios užduoties atlikimą skirtingais pasiekimo lygiais (slenkstiniu, patenkinamu). Mokiniui, siekiančiam aukštesniųjų pasiekimų, galima skirti papildomas užduotis, kurios atlieptų jo lūkesčius.

Pamoka	Veikla	Ugdomos kompetencijos	Pasiekimai
2–4 p.	Tema: Gyvieji paveikslai – Tableau Vivant III–IV gimnazijos kl. Tikslas: ugdytis vaizduotę ir kūrybiškumą. Uždaviniai: sukurti „gyvajį“ paveikslą, pažinti ir suvokti dailės kūrinių per teatro raišką, asociacijas, personifikuotus objektus. Metodai: Improvizacija, monologas, psichofiziniai pratimai. Kūrybinės veiklos aprašymas.	<i>Kūrybiškumo.</i> <i>Kultūrinė.</i> <i>Pažinimo.</i> <i>Komunikacinė.</i>	Vaidina pasitelkdamas teatrinės raiškos priemones (A1). Kuria vaidmenį, atsižvelgdamas į kūrybinio sumanymo

I. Apšilimas. Atliekami psichofiziniai teatro pratimai scenos judesiui, vaizduotei, scenos kalbai, komunikaciniams ir improvizaciniams gebėjimams ugdytis: 1. Pratimas „Asociacijos“ (<i>Sėdima ratu. Pirmas mokinyas pradeda sakydamas bet kokį žodį. Antras sako asociaciją, kilusią iš pirmojo ištarto žodžio, trečias – iš antro ir t.t., pvz. 1: atostogos; 2: jūra; 3: ryklys; 4: dantys; 5: aš drebu odontologo kabinete; 6: drebulė ir t.t.</i>). 2. Pratimas judesiui: „Šešėlis“ (<i>Klasė suskirstoma į grupes. Mokiniai sustoja vienas paskui kitą. Mokytojas įjungia muziką. Pirmas mokinyas vaikšto, atlieka įvairius judesius, o esantieji už jo jį kopijuoja. Sustabdžius muziką, pirmasis eina į eilės galą, o judesius „diktuoja“ naujas mokinyas</i>). 3. Pratimas vaizduotei: „Kepurės biografijs“ (<i>Mokiniai kuria istorijas, tarsi būtų jas patyrę su šia kepure. Galima padėti įvairių daiktų, kad juos pasirinkę mokiniai kurtų istoriją. Kitas etapas – tas istorijas suvaidinti</i>). 4. Pratimas scenos kalbai, vaizduotei, komunikaciniams ir improvizaciniam gebėjimams: „Žurnalistai“ (<i>Mokiniai sustoja į dvi linijas, vieni prieš kitus. Mokytojas skiria interviu temą (pvz., „kelionės“), mokiniai apklausia priešais stovintį draugą (kalba abu iš eilės) apie šalį, į kurią jie norėtų nukeliauti ir kodėl. Mokytojui suplojus, visi susikeičia vietomis ir, gavę naują temą (pvz., „skaniausias patiekalas“), apklausia prieš jį atsistojusį draugą. Antras pratimo etapas – pristatyti visiems informaciją, kurią sužinojo, įsivaizduojamoje radijo laidoje. Išrenkamas laidos vedėjas, kuris kviečia visus po vieną informuoti klausytojus, kur Lietuvos gyventojai šiandien norėtų nukeliauti ir kokį maistą vertina labiausiai</i>). II. Tableau Vivant. Mokytojas supažindina mokinius su „gyvųjų“ paveikslų metodu, pasiūlo konkretų paveikslą. Aptariamas jo autorius, laikotarpis, susipažįstama su paveikslo sukūrimo aplinkybėmis, stiliumi, surašomi visi jame vaizduojami objektai (pvz., <i>Vincento Van Gogho paveikslo „Bulvių valgytojai“ objektai – valstiečių šeima, bulvės, stalas, žibalinė lempa, laikrodis, langai, kava ir t.t.</i>). III. Kiekvienas mokinyas pasirenka vieną paveikslo objektą, kurį perteiks vizualizuodamas, visi sustoja į „gyvą“ paveikslą taip, kad objekto vieta atitiktų vietą paveiksle. Visi pasako savo objekto pavadinimą ir ką jis, jų nuomone, simbolizuoja (pvz.: aš esu laikrodis ir	uždavinius ir tikslą (-us), meninį sprendimą, idėją, problemą (Pagrindinis lygis) (A1.3). Kuria vaidmenį, atsižvelgdamas į kūrybinio sumanymo uždavinius ir tikslą(-us), siūlydamas originalius sprendimus idėjai, problemai įgyvendinti (Aukštesnysis lygis) (A1.4). Susieja teatro pažinimą su asmenine patirtimi, poreikiais ir vertybėmis (C3). Įsivertina teatrinės patirties reikšmę bei poveikį asmeninei brandai, dalyvaujant kultūriniame ir (ar) socialiniame mokyklos, bendruomenės gyvenime (Pagrindinis lygis) (C3.3).
---	---

	simbolizuojau laiką), po to tas pats kartojama, tik jau su intonacija ir judesiu, tinkančiais pasirinktam objektui. IV. Surašomi objektų pasisakymai iš eilės pagal jų svarbą paveiksle, pakartojami objektų prisistatymai su intonacija ir judesiu surašyta eilės tvarka. V. Paveikslo pristatymas klasėje pradedamas mokytojų davus ženklą, po kurio visi chorui sako paveikslo autorių, pavadinimą ir iš eilės pristato savo objektų pristatymus. Po paskutinio objekto pristatymo vėl visi pakartoja paveikslo autorių ir pavadinimą. Atlikus bendrą visai klasei Gyvojo paveikslo pratimą, mokiniai sususkiro į grupes (pvz. 4x5) ir atlieka tą pačią užduotį su kitais paveikslais savo grupėse. VI. Gyvųjų paveikslų parodymas parodos atidarymo metu gimnazijoje, dailės muziejuje, edukaciniuose / integruotuose projektuose, kt. VII. Refleksijos pratimas: a) įvardinti pamokų patirtį asociacijomis; b) išsakyti nuomonę – kaip galima būtų plėtoti vaidmenį, remiantis paveikslo objektu, kuriant paveikslo priešistorę ir (ar) užistorę; c) naudojantis mobiliisiais įrenginiais, surasti ir pasiūlyti paveikslų užduotims; d) išsakyti viešo (jeigu toks buvo) pasirodymo išpūdžius, pasiūlyti alternatyvių sprendimų. <i>Turint galimybę pasitelkiamos Gyvajam paveikslui reikalingos medžiagos, išgaunama daiktų, drabužių spalvinė gama, paveikslo atmosfera. Mokiniai papildomai supažindinami su Gyvųjų paveikslų tradicijomis (žr.:</i> https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/115963/1/egle_ciziene_md.pdf; http://www.mmcentras.lt/gyvaju-paveikslu-fotografijos/6984) Naudingos nuorodos <i>Paveikslų kūrybinėms užduotims pavyzdžiai:</i> https://www.facebook.com/domsaicio.galerija/posts/1648205111984733/ – P. Domšaičio „Turgus“ https://www.vangogas.lt/paveikslas/bulviu-valgytojai.7/?p=economy_canvas – V. Van Gogo „Bulvių valgytojai“ https://www.fridakahlostory.com/frida-blog/the-accident-that-changed-fridas-life-forever-life-begins-tomorrow – F. Kahlo „Avarija“ https://lt.wikipedia.org/wiki/Naujakuriai_(Gudaitis) – A. Gudaičio „Naujakuriai“ http://old.ldm.lt/Muziejusirpadaliniai/gudpasitarim.htm – A. Gudaičio „Pasitarimas II“		
--	---	--	--

	https://literaturairmenas.lt/mediateka/rimas-zigmas-biciunas-spektaklio-fragmentas – R. Bičiūno „Spektaklio fragmentas“ Mokomoji medžiaga pratimams: https://www.youtube.com/watch?v=sQUI04ClZ0M&t=37s Judesio prat. Apšilimui https://www.youtube.com/watch?v=ofKtpeCAZko&t=78s Scenos kalba: balso stygų masažas ir tarties prat.		
4 p.	Tema: Etiudo kūrimas III gimnazijos kl. Tikslas: Sukurti vaidybinį ar režisūrinį etiudą laisva tema. Uždaviniai: sukurti scenarijų, personažą, režisuoti, pritaikyti etiudui tinkamas teatrinės priemonės. Metodas: teatrinis etiudas, psichofiziniai pratimai. Kūrybinės veiklos aprašymas. I. Diskusija / temų atranka. Mokytojas praveda diskusiją, kurios metu mokiniai išsako temas, problemas, sprendžiamas teatrinėmis priemonėmis. Pasiūloma rinktis aktualius asmeninius ir ar socialinius klausimus (pvz., lyčių lygybė, psichologinis mikroklimatas šeimoje, migracija, smurtas, pandemija, klimato atšilimas, kt.). II. Atliekami apšilimo pratimai / teatro sportas / improvizacijos. III. Kviečiami mokiniai savanoriai, kurie pageidauja režisuoti; jie renkasi į savo grupes aktorius. Grupinis darbas: grupėse aptariamos temos, etiudo siužetas, personažai, paskirstomi vaidmenys. Režisūra ir aktorinio meistriškumo pamokos: personažų siekinių nustatymas, vaidmenų priešistorių kūrimas, veiksmo dinamikos, rekcijos į įvykius numatymas ir repetavimas*. Kurdami etiudą mokiniai pritaiko šokį, muziką, dekoracijas, rekvizitą, kitas teatrinės raiškos priemones. Atliekmai psichofiziniai teatro pratimai vaidybos ir režisūros gebėjimams ugdytis. IV. Mokiniai pristato klasėje etiudus, kuriuos režisavo, vaidina draugų etiuduose. Įgyvendindami savo idėjas, siekia asmeninių ugdymosi uždavinių, susijusių su kuriuo nors raiškos būdu ar būdais: literatūrinio teksto gryninimu, sceninio veiksmo struktūravimu, vaidmenų interpretacijomis, vaizdo, garso sprendimais. Vertina savo ir draugų siūlomus sprendimus pagal sutartus kriterijus. Individualizuojant ugdymo procesą, skiriami dekoracijų ar rekvizito gamintojo, apšvietėjo, vadybininko, garso operatoriaus ir kt. vaidmenys. Nuorodos į suskaitmenintas mokymosi priemones: http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/f	Kūrybiškumo – kuria ir naudoja originalias priemones, siūlo idėjas, jas įgyvendina. Komunikavimo – bendrauja ir bendradarbiauja atlikdamas kūrybinės užduotis, priima kito nuomonę; komunikuoja su auditorija per meninę kūrybą. Pilietiškumo – pasirenka aktualią socialinę temą, ją apmąsto ir įgyvendina. Skaitmeninė – tikslingai ir atsakingai naudoja skaitmeninėmis technologijomis. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos – kuria ir palaiko sveiką darbo, kūrybos ir bendravimo mikroklimatą.	Kuriam vaidybinį etiudą pasirinkdamas teatrinės raiškos priemones (A2). Įgyvendina meninį projektą, pasitelkdamas pasiūlytas tradicines ir (ar) netradicines teatrinės raiškos priemones (Slenkstinis lygis) (A2.1). Įgyvendina meninį projektą, pasirinkdamas tradicines ir (ar) netradicines (skaitmenines) teatrinės raiškos priemones (Pagrindinis lygis) (A2.3).

	ailai/ESFproduktai/2011_Meninio_ugdymo_metodine_medziaga_teatras_3.pdf (Aprašomi teatriniai etiudai, pratimai) https://www.youtube.com/watch?v=RPXppRZDM2Y Etiudo „Laikrodininkas” vaizdo įrašas(LMTA) Literatūra: *Ercmonienė, Rasa. Praktinės režisūros abėcėlė: knyga vaikų dramos būrelio vadovui ir dramos mokytoji. Vilnius: Naujoji Rosma, 2001.		
Pamokų ciklas	Tema: Etiudo kūrimas pagal literatūros kūrinių IV gimnazijos kl. Tikslas: Ugdysis režisūros gebėjimus. Uždaviniai: pasirinkti literatūros kūrinių ir jį išanalizuoti (režisūrinė kūrinių analizė, vaidmens dinamika etiudo raiškoje), numatyti etiudo žanrą, kurti originalų etiudą (vaidinti ar režisuoti), pasitelkti vizualizacijos, garsinės, skaitmeninės ir kitas reikiamas priemones. Metodai: teatrinis etiudas, psichofiziniai pratimai, improvizacija. Kūrybinės veiklos parašymas. I. Mokiniai pasirenka literatūros kūrinių ir jį išanalizuoja. Pasirenka režisuoti arba kurti vaidmenį 10–15 minučių trukmės etiude. II. Atliekami psichofiziniai teatro pratimai dėmesiui, reakcijai, lyderio savybėms ir pasitikėjimui ugdytis. 1. Pratimas dėmesiui: Skaičiuojama paeiliui iki trijų porose, stovint vienas prieš kitą. „Du“ netiriamas, vietoje jo reikia treptelti koją. Susidorojus su šia tik iš pažiūros lengva užduotimi, didinamas skaičiavimo tempas. 2. Pratimas reakcijai: „Netikėta reakcija“. Stovima ratu, pirmas sako antram „Labas vakaras“, antrasis turi sureaguoti neįprastai (pvz., pradėti kasytis, nugriūti, kt.), kol visi patiria „kitokias“ reakcijas. 3. Pratimas lyderio savybių ugdymuisi „...todėl aš pasirašau įsakymą“. Pravedama diskusija aplinkos taršos klausimais, išskiriamos problemos. Mokiniai suporuojami. Vienas tampa pvz. aplinkos apsaugos ministru, kitas aplinkos teršėju. Skiriama 5-10 min. aptarti būsimą situaciją, kur vyks veiksmas, kokį įsakymą pasirašys ministras. Visi parodo sukurtas situacijas. III. Etiudo kūrimas grupėse. Numatomi veikėjų siekiniai, aptariami įvykiai, etiudo įžanga, kulminacija ir pabaiga, dialogai, etiudo vizualizacija, garsinis sprendimas, medijų panaudojimas. IV. Etiudo pristatymas klasėje, kt. erdvėje. Etiudo fotografavimas, filmavimas.	<i>Kūrybiškumo</i> – ugdosi per teatro raišką, kūrybinius sumanymus: etiudo scenarijaus kūrimą, režisūrą. <i>Komunikavimo</i> – kūrybiškai komunikuoja ir bendradarbiauja, atlikdami užduotis grupėse. <i>Skaitmeninė. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos Pilietiškumo.</i>	Kuria vaidybinį etiudą pasirinkdamas teatrinės raiškos priemones (A2). Kūrybinį sumanymą, pasirinkdamas iš pasiūlytų tradicinių ir (ar) netradicinių teatrinės raiškos priemonių (Patenkinamas lygis) (A2.2). Įgyvendina kūrybinį sumanymą, originaliai ir kūrybingai derindamas tradicines teatrinės raiškos priemones ir eksperimentuodamas su netradicinėmis (skaitmeninėmis) priemonėmis (Aukštesnysis lygis) (A2.4).

	V. Refleksija. Aptariamas gyvai suvaidintas (režisuotas) etiudas. Aptariama ir įvertinama suskaitmeninto etiudo versija. Aptiriamos ir įvertinamos pasirinktos raiškos priemonės, etiudo dramaturgija (kompozicija), įvykiai, vaidyba. Aukštesnis pasiekimas: nusakoma idėja – vardan ko kurtas etiudas, kokią žinią norėta perduoti žiūrovams, kaip ši žinutė sąveikauja su originalaus literatūros kūrinio idėja, iš kokių teatrinių elementų galima atpažinti teatrinio kūrinio žanrą (kūno raiška, balso ypatybės, kostiumai, garso/vaizdo efektai, kt.).		
2 p.	Tema: Refleksija mokslo metų 9 (ciklo) pabaigoje III-IV kl. Tikslas: apmąstyti ir įsivertinti savo kūrybinį procesą. Uždaviniai: reflektuoti kūrybinį procesą, diskutuoti, daryti išvadas, mokytis reziūmuoti, įvardyti savo pasiekimus, trūkumus, analizuoti savo teatrinis polinkius, poreikius, išsikelti tolesnius ugdymosi teatru tikslus (III g. kl.), apibūdinti teatro raiškos reikšmę asmeniniam tobulėjimui (III-IV g. kl.). Metodas: refleksijos žaidimas – spalvotų kortelių metodas. Užduoties aprašymas. Mokiniai vertina savo kūrybinio darbo procesą, bendradarbiavimą ir bendravimą su partneriais, indėlį į gautą rezultatą. Komentuoja susikaupimo patirtis, aplinkybių ir įvykių vertinimą, aktorių veiksmo dinamiką, vaidybos tinkamumą, scenografijos elementų panaudojimą, muzikinį sprendimą. Nusako, kas pavyko ir kas tobulintina. Aptiriamos vaidinimo kūrėjų, organizatorių funkcijos po pasirodymų, vaidybinių bandymų, užduočių vykdymo veiklos. Aptarimai turėtų padrąsinti mokinius, motyvuoti juos savarankiškų sprendimų paieškai, atsakomybei už savo ir bendrą gruoės darbą, rezultatų siekimą. Mokiniais svarbu žinoti, kokio tikslo jie siekė, kas pavyko, kas tobulintina. Šiam procesui mokytojas paruošia spalvotas korteles, kurių vienoje pusėje užrašyta jų reikšmė (klausimai). Mokinys, ištraukęs kortelę, turi atsakyti į joje pateiktus klausimus. Spalvų reikšmės: Raudona: Mano aktyvumas ir iniciatyvumas. Ruda: Ką prasnaudžiau ir kodėl? Ar teatras padeda ugdytis valią? Mėlyna: Kada buvau labiausiai susikaupęs ir kas tai nulėmė? Žalia: Ar kam nors padėjau kurti vaidmenį? Kam ir kaip? Kodėl? Geltona: Kas labiausiai pralinksmino kūrimo procese? Pilka – Koks liūdniausias prisiminimas, susijęs su teatro pamoka ir kodėl tai mane liūdina? Violetinė –	<i>Pažinimo Kultūrinė Pilietiškumo</i>	Apmąsto ir įsivertina teatrinės raiškos patirtį (A4). Įvardija teatrinę patirtį bei poreikius, nurodo jos svarbą dalyvaujant kultūriniame gyvenime (Slenkstinis lygis) (A4.1). Analizuoja ir įsivertina teatrinę patirtį bei poreikius, apibūdina ir pagrindžia jų įtaką dalyvaujant kultūriniame gyvenime, svarsto apie jų svarbą renkantis tolesnes studijas ar profesiją (Aukštesnysis lygis) (A4.4).

	Kas mane labiausiai sužavėjo ar sudomino teatrinio etiudo kūrimo procese? Kur savo gyvenime pastebiu teatro reiškinius? Juoda: Kokias gyvenimiškas problemas siūlyčiau panagrinėti ateityje per teatrą? Oranžinė: Kiek mano gyvenime vietos užima teatras? Balta: Ką galėčiau palinkėti kiekvienam iš grupės, su kuriais kartu kūriau etiudą, vaidinau poroje ar grupėje. Palinkėjimai. Mokiniai vertina savo raiškos poveikį kultūriniam bendruomenės gyvenimui, įsivertina savo teatrinis polinkius bei poreikius, įsivardija asmeninio tobulėjimo tikslus.		
8 p.	Tema. Antika dabartyje. III kl. Tikslai: Išsiaiškinti antikinio teatro specifiką: architektūrą, dramaturgiją, spektaklio pobūdį. Išanalizuoti šiuolaikinį klasikinės tragedijos pastatymą. Uždaviniai: susipažinti su Antikos teatru ir dramaturgija; susipažinti su antikinio teatro specifika ir raiškos priemonėmis; sukurti etiudą (-us) pagal klasikinės tragedijos ištraukas. Metodai: stebėjimas, analizė, lyginimas, etiudo sukūrimas. Kūrybinės veiklos aprašymas. I. Stebėjimas. Mokiniai peržiūri mokytojo paruoštą medžiagą: skaidres / vaizdo filmuką su Antikinio teatro architektūra, svarbiausiais Graikijos dramaturgais; perskaito vienos iš Aischilo, Sofoklio ar Euripido tragedijų ištrauką. (Jeigu norima dirbti toliau su graikų tragedija, pasirenkamas konkretus kūrinys, pagal kurį mokiniai kurs etiudus, spektaklį ar projektą) Antikinio miesto turas: Discovery Tour: Ancient Greece – School of Greece - Theater - YouTube Vaizdo medžiagos pavyzdys: History of Theatre 2 - Development of Classical Greek Tragedy (Subtitles: English and Español) - YouTube II. Analizė ir diskusija. Išsiaiškinama, ką mokiniai suprato apie graikų teatrą, kokią tradiciją šis teatras paliko / turėjo šiuolaikiniam teatrui. Išskiria svarbiausius graikų tragedijos scenoje ir dramoje bruožus: protagonistus, chorą, kaukes, plastiką, muziką, kalbos svarbą, jausmų ir emocijų perteikimą verbalinėmis raiškos priemonėmis. III. Stebėjimas, analizė, diskusija. Pasižiūrimi šiuolaikiniai klasikinės tragedijos pastatymai (pvz., Sofoklio „Oidipas karalius“, rež. O. Koršunovas - Oidipas karalius, ištrauka. - YouTube, Euripido „Bakchantės“, rež. G. Varnas BAKCHANTĖS - Lietuvos teatro metraštis (lteatras.lt)). Analizuojama, kokios klasikinės ir šiuolaikinės priemonės	<i>Kultūrinė Kūrybiškumo Komunikavimo Pažintinė Skaitmeninė</i>	Tyrinėja teatrinis reiškinius (C1). Analizuoja pateiktą (pasirinktą) teatrinį pavyzdį išskirdamas jame naudojamus etninius, populiariosios kultūros, kitų kultūrų bruožus; nusako sąsajas su kitais menais, skaitmeninėmis technologijomis (Pagrindinis lygis) (C1.3). Analizuoja pateiktą (pasirinktą) teatrinį pavyzdį nusakydamas, kaip ir kodėl jame naudojami etninės, populiariosios ar kitų kultūrų bruožai, skaitmeninės technologijos (Aukštesnysis lygis) (C1.4).

	naudojamos statant graikų tragediją, kaip spektakliuose atsispindi antikinė kultūra. IV. Etiudo / fragmento kūrimas. Pagal pasirinktą tragedijos ištrauką (ištraukas, jei dirbama keliomis grupėmis) kuriami etiudai. Matytų pastatymų ištraukos turėtų padrašinti mokinius eksperimentuoti su klasikiniu tekstu, rasti jame ir atskleisti šiandienos jaunuoliui svarbias temas, priartinti teksto skambėjimą prie šiandienos „klausos“, sukurti artimesnes savo patyrimui scenines aplinkybes, situacijas. Mokiniai pasiskirsto vaidmenimis – režisierius, aktoriai (protagonistai ir choras), garsistai, choreografai, scenografai ir pan., kad veikloje būtų užimti visi mokiniai, net ir tie, kurie nevaidina. Dirbant su tekstu atliekami scenos kalbos, improvizacijos, pojūčių, ritminės psichomotorikos pratimai. V: Refleksija. Aptariamąs gautos žinios ir įgyta patirtis dirbant su klasikinės tragedijos tekstu. Diskutuojama apie graikų tragedijos svetimumą (artimumą) šiuolaikinio žmogaus gyvenimui, problemoms. Mokiniai įsivertina, kaip pavyko kūrybinis darbas, kas sukėlė sunkumų. <i>Literatūra: Hartnoll, Phyllis. Teatras. Trumpa istorija. Vilnius: R. Paknio leidykla, 1998. Česnulevičiūtė, Petronėlė. Daugiaveidis dramos gyvenimas. Vilnius: LRSL, 1998.</i>		
2 p.	Tema: spektaklio stebėjimas ir vertinimas III-IV kl. Tikslas: įvertinti spektaklio sukūrimo procesą. Uždaviniai: analizuoti aktorių vaidybą, režisūrą, scenografiją, muzikos panaudojimą spektaklyje, kt. Metodai: stebėjimas, analizė, diskusija. Kūrybinės užduoties aprašymas. I. Teatrinio pavyzdžio stebėjimas. Mokiniai stebi spektaklį teatre ar skaitmeninėje erdvėje, analizuoja pagal pateiktus kriterijus, pagrindžia savo nuomonę. II. Teatrinio pavyzdžio analizė. Žodžiu arba raštu apibūdina spektaklį pagal požymius: • Stipriausi ir labiausiai įsiminę spektaklio momentai, epizodai. • Aktorių vaidyba, spektaklio scenografija, muzika. • Siužetas. • Kokios raiškos priemonės pasirinktos ir kodėl. • Spektaklio žanras ir stilius. • Spektaklio kalba. • Panaudotos raiškos priemonės – ką jos galėtų reikšti, ką suteikė spektakliui. • Kokias naujas technologijas (jei jų nėra) galima būtų panaudoti/įsivaizduoti spektaklyje ir kodėl. • Naujųjų technologijų poveikis spektakliui.	<i>Kūrybiškumo</i> <i>Komunikavimo</i> <i>Pažintinė</i> <i>Skaitmeninė</i>	Analizuoja teatro elementus ir priemones (B1). Analizuoja matyto teatrinio pavyzdžio raiškos priemones bei elementus, nusako jų stilistinį savitumą (Pagrindinis lygis) (B1.3). Analizuoja matyto teatrinio pavyzdžio raiškos priemones bei elementus,

	• Spektaklio ir jo visuomeninės aplinkos ryšys, santykis su gyvenimo tikrove. • Spektaklio adresatas. Individualios reakcijos, asociacijos, lūkesčių atitikimas. • Sukurti personažai. • Aktorių vaidybos sąsajos su spektaklio estetinė, stilistine ir žanrine vienove. • Režisieriaus požiūris į pasirinktą dramaturgiją, pjesę, pjesės ir spektaklio žanro, stiliaus (ne)sutapimai. • Režisieriaus pasirinkta spektaklio, sceninio pasakojimo forma. • Režisieriaus spektaklių pastatymų skirtumai, panašumai. • Asmeniniai įspūdžiai, komentarai apie spektaklį, gyta nauja (arba ne) patirtis žiūrint spektaklį ir jį individualiai interpretuojant. III. Refleksija: Mokiniai aptaria matyto teatrinio pavyzdžio raiškos priemones bei elementus, išskiria ir apibūdina jų stilistinį savitumą, susieja su menininko kūrybiniu braižu; įsivertina žinias ir jų reikšmę asmeniniam tobulėjimui. <i>Naudingos nuorodos:</i> <i>Mergaitė, kurios bijojo Dievas. 2020 m. 1 dalis, Klaipėdos dramos teatras, rež. Jonas Vaitkus (1:14:50)</i> https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000101944/gintaras-grajauskas-mergaite-kurios-bijojo-dievas-i-d-rez-jonas-vaitkus <i>„Romeo ir Džuljeta“ – Oskaro Koršunovo Teatras, spektaklio ištraukų vaizdo įrašas (6:03):</i> https://www.youtube.com/watch?v=V1W1wUxdMjU		išskiria ir apibūdina jų stilistinį savitumą, susieja jį su menininko kūrybiniu braižu (Aukštesnysis lygis) (B1.4).
4 p.	Tema. Emocinis ir intelektinis teatrinės kūrybos recepcijos aspektas IV kl. <i>*Recepcija (lot. Receptio) – priėmimas.</i> Tikslas: mokytis interpretuoti spektaklį. Uždaviniai: žadinti pojūčius, asociacijas, asmeninę patirtį, skatinti kūrybiškumą ir analitinius gebėjimus, mokytis „skaityti“ spektaklio tekstą, pagrįstai vartoti teatro terminus. Metodai: stebėjimas, interpretavimas, recenzija, refleksija. Kūrybinės veiklos aprašymas. I. Diskusija recenzijų pagrindu. Mokytojas savo nuožiūra atranka ar pamokos metu su mokiniais perskaito internetinėje prieigoje publikuojamas spektaklių recenzijas ir pasiūlo mokiniams susipažinti su kritikų rašiniais, pakviesdamas juos pakomentuoti: Ką kritikai akcentuoja? Kaip apibūdina spektaklį? Kaip nusako/aprašo spektaklio vaizdinius? Ką iš tokio	<i>Kūrybiškumo</i> <i>Kultūrinė</i> <i>Pažintinė</i> <i>Skaitmeninė</i>	Interpretuoja teatro kūrinį (B2). Interpretuoja matytą teatrinį pavyzdį aptardamas jo idėją bei problematiką, meninės formos bei kalbos ypatumus (Pagrindinis lygis) (B2.3). Interpretuodamas matyto teatrinio pavyzdžio idėją

rašinio galime suprasti apie spektaklio formą, turinį, žanrą, stilių, temas ir problemas? Diskusija grindžiama matytos spektaklio ištraukos ir kritinių bei vertinamųjų tekstų apie spektaklį aptarimu. II. Interpretavimas. Mokiniai suskirstomi poromis, grupelėmis. Plėtojama spektaklio interpretavimo tema: Ką interpretuoja menininkas – spektaklio režisierius? Ką interpretuoja žiūrovai? Kokias priemones savo interpretacijai renkasi menininkas? Kuo naudojasi, interpretuodamas spektaklį, žiūrovas? Ar yra riba/skirtumas tarp menininko intencijų ir žiūrovo suvokimo? Kas šią ribą nulemia: žiūrovo amžius, patirtis, gyvenimo būdas, gyvenimo poreikiai, asmeniniai poreikiai, išsilavinimas, emocinis atvirumas ir pan.? Akcentuojama, kad a) teatras – tai komunikacinė sistema: adresantas-pranešimas-adresatas/kūrėjas-kūrinys-suvokėjas; b) teatrinis pranešimas nuo informacinio/kalbinio pranešimo skiriasi sąlygiškumo ir apibendrinimo laipsniu – meninėmis priemonėmis, jį kuria visi spektaklio elementai. III. Matyto teatro pavyzdžio recenzija. Mokytojas primena recenzijos struktūrą: 1) Pristatymas. 2) Spektaklio (jei reikia, ir pjesės) pristatymas ir bendrų įspūdžių pateikimas. 3) Analizė/Interpretacija. 4) Režisūros, aktorių darbų, visų spektaklio elementų aptarimas. 5) Spektaklio žanro ir stiliaus nustatymas ir aptarimas. 6) Spektaklio elementų sąryšingumo nustatymas ir aptarimas 7) Įvertinimas (spektaklio temos ir problemos įv.; pasirinktų meninės raiškos priemonių šiai temai atskleisti įv.; spektaklio funkcionavimo kultūrinėje erdvėje įvertinimas). 8) Menininko kūrybinės biografijos refleksija. 9) Asmeninė meninės spektaklio visumos ir problematikos refleksija. Kitos pastabos. Mokiniai rašo recenzijas. Recenzijos perskaitomos klasėje, mokiniai jas pakomentuoja, atsako į kilusius mokytojo ar draugų klausimus. Jei apie tą patį spektaklį rašo keli mokiniai, įdomu padiskutuoti individualios recepcijos ir interpretacijos tema. IV. Refleksija. Mokiniai vertina draugų rašinius, įsivertina savo kūrybinį procesą ir žinias, kurias panaudojo recenzijai, komentuoja stebėto teatrinio pavyzdžio meninės formos ir kalbos ypatumus, susieja	bei problematiką apibūdina ir pakomentuoja jo meninės formos bei kalbos ypatumus, susieja juos su konkrečiau teatro, menininko kūryba (Aukštesnysis lygis) (B2.4).
--	---

	juos su bendra to pavyzdžio režisieriaus kūryba ir poveikiu sau. Naudingos nuorodos: www.menufaktura.lt ; www.7md.lt ; www.literaturairmenas.lt ir kt.		
4 p.	Teatrinų reiškinių ir kontekstų pažinimas III-IV kl. Tema: spektaklio kūrėjai – tyrimas. Tikslas: tyrinėti teatro reiškinius Uždaviniai: rinkti, sisteminti ir apibendrinti informaciją, suvokti ir skirti teatro menininkų funkcijas kuriant spektaklį, pristatyti tyrimą pasirinkta forma (esė, skaidrės, straipsnis, kt.). Metodas: tyrimas. Kūrybinės užduoties aprašymas. I. Spektaklio kūrėjų funkcijos – informacijos analizė. Mokiniai supažindinami su spektaklio kūrėjais, skirtingomis jų funkcijomis (dramaturgo, režisieriaus, aktoriaus, scenografo, choreografo, kompozitoriaus, šviesų dailininko, garso operatoriaus, režisieriaus asistento ir padėjėjo, grimerio, butaforo, vadybininko, meno vadovo, projektų vadovo ir kt.), vedančiomis į vieną tikslą – spektaklio sukūrimą. Pvz.: lėlių teatro aktoriai (Kalbinant lėlę. Jų profesija – lėlių teatro aktorius - YouTube); pastatymų tarnybos vedėjas – Klaipėdos muzikinis teatras (Teatro ABC - pastatymų tarnybos vedėjas Aivaras Tarvydas - YouTube), teatro dailininkas-butaforas (Teatro ABC - Dekoracijos! - YouTube), šviesų dailininkas (Teatro elitas: šviesų dailininkas Levas Kleinas - YouTube), lėlių teatro režisierius (Teatro elitas: dailininkas, lėlių teatro režisierius Vitalijus Mazūras - YouTube), spektaklio vadovas opere (Užkulisiai Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras (opera.lt)) ir kt., įtraikiant ir <i>žiūrovą</i>, bet kurio spektaklis tiesiog nebūtų reikalingas. II. Peržiūrimas teatro profesijos pavyzdys, aptariama darbo / funkcijų specifika, atsakomybė, prisidėjimas prie spektaklio meninės ir techninės sėkmės bei kokybės. Grupėse aptariama, kokios profesijos mokiniams yra artimesnės, apie kokias sužinojo pirmą kartą, kokiai profesijai – asmenybei norėtų skirti savo tyrimą. Aptariama, kurios profesijos yra seniausios, atsiradusios kartu su teatru, kurios – naujausios, kais turėjo įtakos profesijų raidai, kaitai. II. Tyrimas. Kiekvienas mokinys pasirenka jam priimtinausią teatro profesiją ir surenka apie ją informaciją (straipsnių, kitos informacijos šaltinių rinkimas ir apdorojimas), pateikia savo išvadas apie konkretaus kūrėjo indėlį į spektaklio kūrimo procesą.	<i>Pažintinė Komunikavimo Kultūrinė Skaitmeninė</i>	Tyrinėja teatrinus reiškinius (C1). Analizuoja pateiktą (pasirinktą) teatrinį pavyzdį išskirdamas jame naudojamus etninius, populiariosios kultūros, kitų kultūrų bruožus; nusako sąsajas su kitais menais, skaitmeninėmis technologijomis (Pagrindinis lygis) (C1.3). Analizuoja pateiktą (pasirinktą) teatrinį pavyzdį nusakydamas, kaip ir kodėl jame naudojami etninės, populiariosios ar kitų kultūrų bruožai, pagrindžia sąsajas su kitais menais, skaitmeninėmis technologijomis (Aukštesnysis lygis) (C1.4).

	III. Esė (kt. forma), pristatymas. Informacija apibendrinama ir pateikiama sutarta forma: esė, skaidrių pristatymas, straipsnis, radijo teatras, televizijos laida „Užkulisiai“, etc. IV. Refleksija. Aptardami stebėtus pavyzdžius ir kūrybines užduotis, mokiniai susipažįsta su teatru ne tik kaip su meno / kūrybos, bet ir kultūros, edukacijos, administravimo institucijos reiškiniu, kuriai reikalingos įvairios profesijos, gyvuojančios tiek amžių, kiek ir pats teatras.		
4 p.	Tema. Nacionalinis teatras III–IV gimnazijos kl. Tikslas: Nagrinėti teatrinės kūrybos kontekstus, nusakyti teatro reikšmę bei įtaką tautinės savimonės, pilietinio sąmoningumo ugdymuisi. Uždaviniai: Susipažinti su lietuvių teatro formavimosi ypatumais, raidos etapais, pastatymais, veikusiais pilietinį sąmoningumą. Metodai: stebėjimas, analizė, Kūrybinės veiklos aprašymas. I. Vaizdinė informacija. 1) Mokytojas parengia vaizdinę medžiagą iš Lietuvos teatro istorijos: http://www.dramosteatras.lt/lt/teatras/istorija/ – informacija apie Lietuvos profesionalaus dramos teatro įkūrimą; https://ltmk.lt/virtualus-muziejus/ – virtualus Lietuvos kino, muzikos ir teatro muziejus Mokytojas pristato svarbiausius lietuvių teatro raidos etapus ir bruožus (žr. <i>Lietuvos teatras. Trumpa istorija</i>. Vilnius: KFMI, 2009.). 2) Patartina pabrėžti istorinių temų aktualizavimą spektakliuose, istorinių herojų–asmenybių pasirinkimą, etnografinių ir liaudies kūrybos elementų stilizaciją scenografijoje, liaudies šokių įpynimą į sceninį veiksmą ir pan. Kalbant apie sovietinės epochos teatrą akcentuoti nacionalinės kultūros puoselėjimo tradiciją. Istorinę apžvalgą galima susieti su šiandienos nacionalinės kultūros atspindžių situacija teatre, padiskutuoti tema: Kas šiandien sudaro nacionalinės vs masinės kultūros esmę? Ką šiandien įvardijame kaip nacionalinį teatrą? 3) Kaip dvi ryškias 6–8-ojo dešimtmečių lietuvių teatro asmenybes galima pristatyti Juozą Miltinį ir Joną Jurašą. Miltinio teatro pažiūros ir pasisakymai (Juozo Miltinio pamąstymai iš dokumentinio filmo "J. Miltinis. Atominės akimirkos" (1996) WEB - YouTube; www.miltinis.lt) galėtų padėti mokiniams orientuotis vertybiniuose teatro uždaviniuose. Tam tikslui galima parengti Miltinio tezių apie teatrą,	<i>Pilietiško</i> <i>Pažinimo</i> <i>Kultūrinė</i> <i>Skaitmeninė</i>	Nagrinėja teatrinės kūrybos kontekstus (C2). Pagal pateiktus pavyzdžius ir kriterijus apibūdina vieną teatro raidos etapą ir susieja jį su tautinės savimonės, pilietinio sąmoningumo ugdymu (Slenkstinis lygis) (C2.1). Apibūdina svarbiausius nacionalinio teatro raidos etapus, nusakoma teatro reikšmę bei įtaką tautinės savimonės, pilietinio sąmoningumo ugdymui (Pagrindinis lygis) (C2.3). Išvardija ir apibūdina svarbiausius nacionalinio teatro raidos

	dramaturgiją, aktorių pristatymą ir jų aptarimą (žr. Sakalauskas, Tomas. Miltinio apologija. Vilnius: Scena, 1999). Pažinčiai su šio laikotarpio Jurašo teatru derėtų susitelkti prie jo spektaklių lietuviškumo tema (pvz.: „Barbora Radvilaitė“ ir „Smėlio klavyrai“ - Spektaklis SMĖLIO KLAHYRAI (rež. J. Jurašas) - YouTube), peržiūrėti filmą apie aktorę Rūtą Stalilūnaitę (Tomo Ribaičio filmas KVDT. ATEINU... - YouTube). 4) Taip pat rekomenduojama supažindinti mokinius su Just. Marcinkevičiaus trilogijos „Mindaugas“, „Mažvydas“, „Katedra“ spektakliais ir jų reikšme tautinio sąmoningumo ugdymui sovietų okupacijos laikotarpiu. Galima peržiūrėti 2012 m. O. Koršunovo statytos „Katedros“ ištraukas (KATEDRA - Lietuvos teatro metraštis (lteatras.lt)), padiskutuoti, kaip šis kūrinys veikia žiūrovus šiandien. II. Mokytojas supažindina mokinius su mėgėjų / liaudies teatru, akcentuodamas jo prigimtį (kas vaidina, kur vaidina, kam vaidina), raiškos ypatumus (etnografinių ar etnokultūrinių elementų panaudojimą), paskirtį (moralinė, didaktinė, auklėjamoji, pažintinė, pramoginė, terapinė ir pan.). Mokytojas akcentuoja, kad <i>mėgėjų / liaudies teatro prigimtis grįsta nacionalinių apeigų ar žaidimų, nacionalinių archetipų ir (ar) jų vaizduosenos sistema.</i> Užduotis tyrimui. Jei mokykloje ar mieste veikia liaudies teatro kolektyvas ar dramos būrelis, galima skirti užduotį – paanalizuoti ir išsiaiškinti jo specifiką: Kur veikia šis teatras ar trupė? Kokiai auditorijai skiriami spektakliai? Kokia yra atlikėjų sudėtis? Kokią dramaturgiją ar literatūrinę (neliteratūrinę) medžiagą trupė renkasi? Kokios temos dažniausiai analizuojamos? Kokios meninės-estetinės prigimtys spektakliai? Kokia šio teatro (trupės) paskirtis? III. Refleksija: Pratimas „Prisimenu, kaip...“. Mokiniai sėdi ratu ir iš eilės nusako potyrius, pasakoja, ką prisimena iš pamokos temos. Kitas ratas – pratimas „Tai buvo reikšminga visai Lietuvai“ – iš eilės komentuoja teatro reikšmę bei įtaką tautinės savimonės, pilietinio sąmoningumo ugdymui, pateikdami pavyzdžių.		bruožus, pateikia pavyzdžių ir pakomentuoja teatro reikšmę bei įtaką tautinės savimonės, pilietinio sąmoningumo ugdymui (Aukštesnysis lygis) (C2.4).
6 p. (t.sk. 2 užduoties atlikimui)	Tema: Teatras ir šiuolaikinės technologijos III–IV gimnazijos kl. Tikslas: Apmąstyti teatro ir skaitmeninių technologijų sąveiką. Uždaviniai: skatinti kūrybiškumą ir analitinius gebėjimus, apibūdinti teatro ir kitų meno šakų sąryšingumą bei skirtumus, išanalizuoti šiuolaikinės	<i>Pažinimo Kultūrinė Kūrybiškumo Komunikavimo Pilietiško Skaitmeninė Socialinė,</i>	Susieja teatro pažinimą su asmenine patirtimi, poreikiais ir vertybėmis (C3).

sceninės dramaturgijos principus, parašyti esė. Metodai: informacijos analizė, stebėjimas, esė. Kūrybinės veiklos aprašymas. I. Stebėjimas. 1) Teatro galimybių išplėtimas, sukuriant naują sceninę tikrovę. Mokytojas parengia vaizdinę medžiagą su teatro pavyzdžiais. Pabrėžiamas natūralus technologijų teatre atsiradimas, pvz., „deus ex machina“ Antikos teatre, „pragaro vartai“ Viduramžių teatre, iliuzinės tikrovės (perspektyvos atsiradimas) kūrimas Renesanso scenoje, sudėtinga scenos mašinerija Baroko teatre, kino ir foto projekcijų atsiradimas XX a. pradžios ir video vaizdų įtraukimas į spektaklį XX a. pabaigos teatre. Mokytojas akcentuoja, kad kalbama ne apie naują ar teatro meną „deformuojantį“, „neigiantį“ principą, o teatro galimybių išplėtimą, jo „ėjimą“ kartu su žmogaus (nes teatras visada kalba apie savo laiko žmogų ir gyvenimą) išradimais. 2) Naujų vaizdų ir situacijų dramaturgija. Mokiniai pažindinami su spektakliu kaip skirtingų meninių formų, balsų, meno šakų polifonija, kurioje gyvas <i>aktorius „balsas“ nebėra svarbiausias</i>. Taip į sceną ar teatrą įžengia naujosios technologijos, kurios išplečia teatrinio reginio galimybes ir provokuoja naujas žiūrovų patirtis. 3) Diskusija. Galima padiskutuoti su mokiniais, kokias naujas neteatrinės raiškos priemones jie matė ar įsivaizduoja teatre ir kaip jos veikia žiūrovus. Kaip naujosios sceninės dramaturgijos pavyzdžius galima pasitelkti kanadiečių režisierių Robert Lepage (Robertas Lepažas), amerikiečių režisierių Robert Wilson (Robertas Vilsonas), vokiečių menininką Stefan Kaegi ir trupę „Rimini Protokoll“ (spektaklis „mnemopark“. A Mini Train World“). Mokytojas galėtų paruošti virtualų šių menininkų pristatymą. Šie menininkai yra pirmieji, itin aktyviai naudoję technologijas XX a. pabaigos teatre. II. Informacijos analizė – virtualus teatras. Mokiniai analizuoja informaciją iš mokytojo rodomų ir komentuojamų pavyzdžių. 1) Naujas dialogas – gyvos kalbos ir vaizdo montažas. Teoretikams įvardijant šiuolaikinę tikrovę ir kasdienybę „videosfera“, teatras siekia priartėti prie jos šiuolaikinių technologijų pagalba. Scena – pati dėkingiausia „aikštelė“ naujų vaizdavimo formų demonstravimui. Šios formos gali įgyti teksto, garso, judančio vaizdo pavidalus, kurie sukuria paralelinę tikrovę arba suteikia kitą dimensiją pačiai scenos	<i>emocinė ir sveikos gyvensenos</i>	Išsako teatrinės patirties reikšmę bei poveikį asmeninei brandai, dalyvaujant kultūriniame ar socialiniame mokyklos, bendruomenės gyvenime (Slenkstinis lygis) (C3.1). /sivertina ir pavyzdžiais pagrindžia teatrinės patirties reikšmę bei poveikį asmeninei brandai, dalyvaujant kultūriniame ir socialiniame mokyklos, bendruomenės gyvenime (Aukštesnysis lygis) (C3.4).
---	---	--

	erdvei ir tai, kas joje rodoma. Naujų technologijų panaudojimas – tai ir kitokios spektaklio dramaturgijos, jos struktūros kūrimo principas. Dialogus čia keičia priemonių „dialogas“, gyvos kalbos ir vaizdo montažas, tiesioginio kalbėjimo ir įrašo sluoksniavimas. Tai, kas nematoma, iš tikrųjų tampa matoma – technologijos atlieka minčių, dialogų ar monologų, poelgių ar veiksmų potekstės, net pasąmonės „išviešinimo“ ir įkūnijimo funkciją. Teatras įgyvendina naujos žiūrovų emocinės patirties aktyvinimo uždavinius, sustiprinamas jų persikėlimo į iliuzinės erdvės pojūtį. 2) Performanso peržiūra. Technologijų panaudojimas iš esmės būdingas šiuolaikinės dailės ir performanso sritims, jų gausu tuose „spektakliuose“, kuriuos kuria iš šių sričių atėję menininkai. Šiuolaikinis teatras ištrynė ribą tarp teatro ir neteatro profesijų, ir spektaklių kūrėjais dažnai tampa vaizduojamųjų menų kūrėjai bei atlikėjai. Būtent jie atsisako ankstesniam teatrui būdingų priemonių ir susitelkia ne prie istorijų pasakojimo aktorius pagalba, bet prie naujų istorijų sukūrimo ir pavaizdavimo žiūrovų akivaizdoje. Peržiūrimas performanso vaizdo įrašas, kurį visi aptaria. 3) Tikra ir virtuali realybė kaip papildiniai. Dramos teatre video vaizdų ir skaitmeninių technologijų panaudojimas leidžia sukurti daugiasluoksnį, įvairiais būdais informaciją siunčiantį ir taip žiūrovo regą, klausą bei potyrius veikiantį sceninį pasaulį, kuriame tikroji ir virtualioji realybės viena kitą papildo. Vaizdo sistema gali varijuoti – video, projekcijos, kinas, hologramos, 3D ir pan., taip pat būti įrašytas, transponuotas, modifikuotas, įerdvintas ir pan. gali būti garsas. Kitą kokybę įgyja ir gyvas aktorius/atlikėjas – jis gali veikti tiesiogiai, o gali būti tik vaizdų ir pasakojimo vaizdais mediumu. Pats aktorius yra perkeliamas į kitą sceninės erdvės matmenį, kur iš jo reikalaujama kitokios vaidybos, kalbėjimo manieros. Nuo spektaklio sumanymo priklauso, ar gyvas žmogus čia yra išskiriamas ar niveliuojamas. III. Kūrybinė užduotis. Mokiniai pasiskirsto grupelėmis. Pasirenka dramą ar kitą literatūros kūrinį (pasaką, legendą, ištrauką iš romano, scenarijų, kt.). Aptarę galimas priemones, kuria meninį projektą – įsivaizduojamą virtualų spektaklį. Mokytojas pataria neriboti fantazijos. Grupės pristato savo virtualaus spektaklio projektus. Išrenkamas vienas projektas, aptariamos jo įgyvendinimo galimybės.		
--	--	--	--

	IV. Reflektuodami mokiniai įvardija emocinį ir estetinį teatrinės kūrybos poveikį, apibūdina jos įtaką, keičiantis nusistovėjusiam požiūriui ar išankstinei nuomonei, išsako ir pagrindžia savo nuomonę apie technologijų naudojimą teatre, savo teatrinį potyrių amplitudę, individualius estetinius lūkesčius bei poreikius. <i>Naudingos nuorodos:</i> <i>Staniškytė, Jurgita. Kaitos ženklai: šiuolaikinis Lietuvos teatras tarp modernizmo ir postmodernizmo, Vilnius: Scena, 2008.</i> <i>Lehmann, Hans-Thies, Postdraminis teatras, Vilnius: Menų spaustuvė, 2010.</i> <i>Žilvino Vingelio virtualus teatras „Kosmos Theatre“</i> KOSMOS THEATRE The more you see, the more you are seen LOKIS - Lietuvos teatro metraštis (lteatras.lt) <i>Nacionalinio dramos teatro spektaklio „Lokis“ ištraukos</i> http://www.vartiklis.lt/skaityti/proza/reverse.htm <i>ištrauka iš R. Lepažo spektaklio „Kita mėnulio pusė“</i> https://lt.public-welfare.com/4046463-robert-wilson-is-a-director-biography-personal-life-career Roberto Vilsono biografija ir karjera https://www.youtube.com/watch?v=UBPU6m1crco <i>Stefan Kaegi: On transplanted performers and remote controlled audiences</i>		
--	--	--	--